

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

**ŞAHİNBEY (GAZİANTEP) İLÇESİNDEKİ KENTSEL YEŞİL
ALANLARIN YETERLİLİK ve ULAŞILABİLİRLİK ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ŞİMŞEK

Danışman
Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR

Nevşehir
Ağustos 2024

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

**ŞAHİNBEY (GAZİANTEP) İLÇESİNDEKİ KENTSEL YEŞİL
ALANLARIN YETERLİLİK ve ULAŞILABİLİRLİK ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ŞİMŞEK

Danışman
Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR

Nevşehir
Ağustos 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Yasin ŞİMŞEK

TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK

“Şahinbey (Gaziantep) İlçesindeki Kentsel Yeşil Alanların Yeterlilik Ve Ulaşılabilirlik Analizi” adlı Yüksek Lisans Tezi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Yasin ŞİMŞEK

Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR

Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof.Dr.

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR danışmanlığında Yasin ŞİMŞEK tarafından hazırlanan “Şahinbey (Gaziantep) İlçesindeki Kentsel Yeşil Alanların Yeterlilik Ve Ulaşılabilirlik Analizi” Adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ

Danışman : Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Beyda SADIKOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatih ADIGÜZEL

İMZA

.....

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

EnstitüMüdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitim sürecimde bilgi ve birikimleri ile bana katkıda bulunan ve desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmaya bilimsel boyut açısından, önemli katkılarda bulunan Dr. Öğretim Üyesi Fatih ADIGÜZEL hocama, her zaman olduğu gibi bu süreçte de desteklerini devamlı hissettiğim kıymetli aileme, sabırla bu süreçte yanımda olan ve beni motive eden değerli eşime teşekkürü borç bilirim.

ŞAHİNBEY (GAZİANTEP) İLÇESİNDEKİ KENTSEL YEŞİL ALANLARIN YETERLİLİK ve ULAŞILABİLİRLİK ANALİZİ

Yasin ŞİMŞEK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana
Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos/2024

Danışman: Prof. Dr. Şenay GÜNGÖR

ÖZET

Sanayi Devrimi ile beraber insanların üretim, tüketim alışkanlıklarında yaşanan bazı değişimler onların yaşam yerlerini ve bu konudaki tercihlerini de etkilemiştir. Tüm dünyada insanların kırdan kentlere olan göçü sonucunda, günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlası kentlerde yaşamaktadır. Kentleşmenin bu kadar hızlı ve yoğun olması çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Yapılaşmanın ve kalabalık nüfusun oldukça yoğun olduğu bu yerleşim birimlerinde yaşayan insanların da günlük hayat tempoları artmıştır. İnsanların, bu yoğun kentsel yaşamın içerisinde kendilerine kalan boş vakitlerini değerlendirmek, fiziksel aktivitelerde bulunmak, sosyalleşmek ve psikolojik olarak rahatlamak gibi ihtiyaçları da bulunmaktadır. Yeşil alanların, gerek psikolojik gerekse fiziksel, sosyal işlevleri başta olmak üzere pek çok önemli işlevi bulunduğu bugün bilinmektedir. Bu bağlamda kentsel yeşil alanların, varlıkları ve birçok özelliği farklı disiplinler tarafından tartışılmış ve araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmanın amacı Gaziantep ili, Şahinbey ilçesinde bulunan 95 mahallenin mevcut yeşil alanlarının nicelik ve ulaşılabilirlik açısından değerlendirilmesidir. Bu bağlamda incelenen mahallelerin; nüfusları, mevcut yeşil alan miktarları, mahalle alanları incelenmiştir. Halihazırdaki yeşil alanların durumu ArcGIS 10.8.1 yazılımı kullanılarak tespit edilmiş ve altlık haritalar oluşturulmuştur. Nüfus ve alan miktarları göz önünde bulundurularak mekânsal analiz yöntemleri ile mevcut yeşil alanların yoğunlukları aynı zamanda bu alanlara ulaşılabilirlik durumu analiz edilmiş ve haritaları oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda, kişi başına düşen yeşil alan miktarının 3,35 m² olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İmar Kanunu ile belirlenen kişi başına düşen yeşil alan miktarı 10 m²'dir. Bu standarda göre Şahinbey kentinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının düşük olduğunu söyleyebiliriz. Yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumu ise 0-500 m aralığında değerlendirilmiş ve genellikle 0-200 m mesafe ile ulaşılabilirliğin sağlandığı görülmüştür. Elde edilen tüm bulgular neticesinde, mevcut yeşil alanların yeterlilikleri, kent içindeki dağılımları ve bu alanlara ulaşılabilirlik durumları değerlendirilmiş ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Şahinbey, Yeşil Alan, Yeterlilik, CBS.

**ANALYSIS OF ADEQUACY AND ACCESSIBILITY OF URBAN GREEN
AREAS IN ŞAHİNBEY (GAZİANTEP) DISTRICT**
Yasin ŞİMŞEK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University,

**Institute of Social Sciences Geography Major Science, Master's Degree,
August 2024**

Consultant: Professor Dr. Şenay GÜNGÖR
ABSTRACT

Along with the Industrial Revolution, some changes in people's manufacturing, consumption habits have influenced their place of life and their choice in the matter. More than half of the world's population now lives in cities, as a result of people's migration from rural to urban areas all over the world. Urbanization so fast and dense has brought a variety of problems. The pace of daily life has increased for people living in these settlements, where construction and crowds are very dense. People also need to assess their remaining leisure time in this dense urban environment, physical activities, socializing and psychologically relaxing. It is known today that green fields have many important functions, both psychological and physical, especially social functions. In this context, the existence and many features of urban green fields have been discussed and investigated by different disciplines. The purpose of this study is to evaluate the existing green areas of 95 neighborhoods in the province of Gaziantep, Şahinbey, for quantitative and accessibility. In this context, we find that all the neighborhoods that were explored were: their populations, their current amounts of green space, their neighborhood areas have been studied. The status of the current green areas was detected using the ArcGIS 10.8.1 software, and hexagonal maps were created. Based on population and field quantities, spatial analysis methods and concentrations of existing green areas have also been analyzed and mapped to availability. Analyzes have concluded that the amount of green space per capita is 3.35 m². The amount of green space per person defined by the Zoning Law is 10 m². By that standard, we can say that the amount of green space per capita in the city of Sahinbey is low. The availability of green fields was assessed in the range of 0-500 m, and was usually found to be within a distance of 0-200 m. All the findings led to an assessment of the competences of existing green spaces, their distribution within the city and their availability, and a variety of recommendations.

Keywords: Gaziantep, Şahinbey, Green Field, Qualification, CBS.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

1.1. Kent	6
1.2. Kentleşme	8
1.3. Kentsel Açık Alanlar	10
1.4. Yeşil Alanlar.....	12
1.5. Açık ve Yeşil Alanların Önemi	14
1.6. Kentsel Açık Yeşil Alanların İşlevleri	15
1.7. Kentsel Yeşil Alanların Sınıflandırılması	17
1.8. Açık ve Yeşil Alanların Standartları	21
1.9. Ulaşılabilirlik.....	26
1.10. Önceki Çalışmalar	27

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA ALANININ ÖZELLİKLERİ

2.1. Gaziantep İlinin Konumu ve Doğal Özellikleri.....	39
2.2. Gaziantep İlinin Nüfus Özellikleri	40
2.3. Gaziantep İlinin Ulaşım ve Ekonomik Özellikleri	48
2.4. Şahinbey İlçesinin Konumu ve Doğal Özellikleri.....	50
2.5. Şahinbey İlçesinin Tarihi Yapısı	52
2.6. Şahinbey İlçesinin Nüfus Özellikleri	53

2.7. Şahinbey İlçesinin Ekonomik Özellikleri.....	56
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve TARTIŞMA

3.1. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu.....	58
3.2. Yeşil Alanlar.....	60
3.3. Yeşil Alanlara Ulaşılabilirlik Durumu	71
3.4. Tartışma.....	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	81
ÖZGEÇMİŞ.....	93

KISALTMALAR LİSTESİ

M	:metre
M²	:metrekare
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
CBS	:Coğrafi Bilgi Sistemleri
UA	:Uzaktan Algılama
HA	:Hektar
KM²	:Kilometrekare
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Kullanım Durumları Bakımından Açık ve Yeşil Alanlar.	18
Tablo 1.2. Yerleşim Birimleri Ölçeğine Göre Açık ve Yeşil Alanlar (Sönmez, 2022).	19
Tablo 1.3. Hizmet Ettikleri Kent Birimlerine Göre Açık ve Yeşil Alanlar.....	20
Tablo 1.4. Bazı Dünya Kentlerinin Yeşil Alan Yüzdeleri (Sönmez, 2022).	24
Tablo 1.5. Bazı Kentlerde Kişi Başında Düşen Yeşil Alan Miktarları.	25
Tablo 2.1. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfusu.	41
Tablo 2.2. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfus Yoğunluğu.	42
Tablo 2.3. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfus Artış Hızı.	42
Tablo 2.4. Yaş Gruplarına Göre Gaziantep İli Nüfusu.....	43
Tablo 2.5. İlçelere Göre Gaziantep Nüfusu.....	44
Tablo 2.6. Son Yıllarda Gerçekleşen İç Göç Miktarı.	45
Tablo 2.7. Son Yıllarda Gerçekleşen Dış Göç Miktarı.	46
Tablo 2.8. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.	47
Tablo 2.9. Yıllara Göre Şahinbey İlçesinin Nüfusu.	54
Tablo 3.1. Mahallelere Göre Yeşil Alan Özellikleri (10 m ² /Kişi).....	65
Tablo 3.2. Çalışma Alanındaki Mahallelere Ait Bazı Özellikler.	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Kullanış Biçimlerine Göre Açık ve Yeşil Alanlar.....	21
Şekil 2.1. Şahinbey İlçesinin Lokasyon Haritası.	51
Şekil 2.2. Şahinbey İlçesinin Nüfus Artış Hızı (%).	56
Şekil 3.1. Mahalle Sınırlarını Gösteren Harita.....	59
Şekil 3.2. Mahallelerin Nüfus Yoğunluğu.	60
Şekil 3.3. Şahinbey Kentinde Mevcut Yeşil Alanların Dağılışı.	61
Şekil 3.4. Şahinbey Kentinde Yeşil Alan Yoğunluk Değerleri.	66
Şekil 3.5. Yeşil Alanlara Ulaşılabilirlik Durumu.	73

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 3.1. Mevcut Yeşil Alan Miktarının Yetersiz Olduğu Düztepe Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).....	63
Fotoğraf 3.2. Mevcut Yeşil Alan Miktarının Yetersiz Olduğu Ocaklar Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).....	63
Fotoğraf 3.3. Güneykent Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).....	64
Fotoğraf 3.4. Ertuğrulgazi Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).....	64
Fotoğraf 3.5. Yeşilvadi Parkı ve Çevresini Gösteren Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).	69
Fotoğraf 3.6. Şelale Park'tan Bir Görüntü.	70
Fotoğraf 3.7. Şahinbey Parkı'ndan Bir Görüntü.	70
Fotoğraf 3.8. Akkent Parkı'ndan Bir Görüntü.	71
Fotoğraf 3.9. Fatih Karakuş Engelsiz Parkı'ndan Bir Görüntü.....	71

GİRİŞ

Sanayi Devrimi ile beraber tüm dünyada kırdan kente göçler hızlanmış ve dünya kısa sürede hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Kırsal yerleşim birimlerinden kentlere olan göçler, son yüzyılda hızla artmıştır. 1950 yılında tüm dünyada insanların yaklaşık %70'i kırsal alanlarda yaşamışken yaklaşık %30'u kentlerde yaşamıştır. İlk kez 1994 yılında dünya genelinde kırsal nüfus ile kentsel nüfus birbirine eşit hale gelmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2010). 2018 yılında ise kentlerde yaşayanların oranı yaklaşık %55, kırsal yerleşim birimlerinde yaşayanların oranı ise yaklaşık %45 civarındadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2030 yılında dünyada 5 milyar insanın kentsel yerleşim birimlerinde yaşayacağını öngörmektedir (United Nations Population Fund, 2007). Bu veriler ışığında göçlerin yönünün ilerleyen yıllarda da kırsal alanlardan kentlere doğru olacağını söylemek mümkündür. Türkiye'de kentleşme sürecini incelediğimizde, 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında tespit edilen kentsel nüfusun yaklaşık %24 civarında olduğu görülürken nüfusun çok büyük bölümü kırsal alanlarda yaşamaktaydı. Tarım ve hayvancılığın alışlagelmiş ekonomik faaliyet olarak öne çıkması, bunun yanında sanayileşme sürecinin henüz başlarında olunması bu dönemde insanların büyük bölümünün kırsal alanlarda yaşamasında etkili olmuştur. Kentleşme sürecinin Türkiye'de değişim yaşadığı ve hızlandığı önemli yıllar 1950 yılı ve sonrası olarak dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki kentleşme sürecini 1950 yılı öncesi ve 1950 yılından sonraki dönem olarak inceleyebiliriz. 1950 yılına kadar daha durağan olan kentsel nüfus bu tarihten sonra hızla artmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren artan kırdan kente göçler, kentleşmeyi artırmıştır ve göç hareketinin yönü günümüzde de aynı şekilde devam etmektedir. Kentleşme sürecinin başlarında en çok göç alan iller daha çok sanayinin daha fazla geliştiği İstanbul, İzmir ve Ankara gibi iller olmuştur. Türkiye'de 1950 yılında kentsel nüfusun oranı %25; 1960 yılında %31,9; 1980 yılına geldiğinde ise %43,9 olmuştur. 1985 yılında %53 olarak tespit edilen kentsel

nüfus, Türkiye’de ilk defa kırsal nüfus oranından daha fazla çıkmıştır (Işık, 2005). 2023 yılı nüfus verilerine göre ise Türkiye’de, il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı %93, buna karşın belde ve köylerde yaşayan nüfus ise %7 olarak tespit edilmiştir. Gelişmiş ülkelere göre Türkiye’deki kentleşme süreci daha geç dönemde başlasa da bugün görülüyor ki Türkiye’de yaşayan nüfusun çok büyük bölümü artık kentlerde yaşamaktadır. Kentleşme hızının artması bunun yanında kent alanlarının büyümesi ve yeni kentlerin kurulması beraberinde birçok sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlar; işsizlik, konut sorunu ve gecekondulaşma, çevre kirliliği, gürültü kirliliği, kültürel problemler ve suç oranlarının artması olarak sıralanabilir. Özellikle belirli bir plan dahilinde büyümeyen kentlerde, hızlı göç ve nüfus artışı ile beraber bu sorunlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Kentleşmenin hızla artması ile beraber barınma başta olmak üzere çeşitli ihtiyaçlar da artmaktadır. Bu durum da doğal yapıların ve unsurların gün geçtikçe azalmasına neden olurken konutlar başta olmak üzere betonarme yapıların kent alanlarında çoğalmasına ve kentlerin silüetinin değişmesine yol açmıştır. Kentlerin bünyesinde barındırdığı ve kent kimliklerini oluşturan çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar kendiliğinden oluşmuş doğal unsurlar olabileceği gibi insanların oluşturduğu yapay unsurlar şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Konum, klimatolojik özellikler, konutlar, caddeler, meydanlar, akarsular ve göller, alışveriş merkezleri gibi hem doğal hem beşeri özellikler ve yapılar bu unsurlardan bazılarıdır. Kentlerin yapısını oluşturan en önemli unsurlardan birisi de açık ve yeşil alanlar olarak bilinmektedir. Günlük hayatın yoğun temposu kentli bireylerin çeşitli ihtiyaçlarının artmasına neden olurken yeşil alanların bu ihtiyaçları gidermekteki rolü oldukça büyüktür. Kentlerdeki yaşam kalitesinin artması üzerine yapılan birçok araştırma, yeşil alanlar ve yaşam kalitesi arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymaktadır. Yeşil alanlar; fiziksel aktivitelere imkân sağlama, psikolojik rahatlama, kültürel aktiviteler, sosyal aktiviteler, ekonomik gelişim gibi birçok önemli katkıyı kentlere ve kentli bireylere sağlamaktadır. Alan ve nüfus bakımından hızla büyüyen kentlerde betonarme yapılar her geçen gün artmaktayken kent alanlarında bulunan açık ve yeşil alanların ise hızla azalması günümüzde kentler için önemli bir tartışma konusu olarak görülmekte ve bu alanların önemi daha çok anlaşılmaktadır. Türkiye’de çeşitli kentler üzerinde yapılan birçok araştırma yeşil alanların yeterliliği, bu alanlara ulaşılabilirlik ve yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Birçok

çalışmanın ortak sonucu yeşil alanların yetersizliğinin ve kentlerdeki dengesiz dağılımlarının sonucunu ortaya koymuştur. Kentler planlanırken bu alanlar göz ardı edilmiş ve bu konudaki eksiklikler açığa çıkmıştır. Mevzuat ile karşılık bulan olması gereken yeşil alan miktarı ile önemli kuruluşların belirlediği yeşil alan standartlarının oldukça altında yeşil alana sahip olan kentlerimizin aynı zamanda gelişmiş birçok ülkenin kentlerinin sahip olduğu yeşil alan miktarından da çok daha düşük yeşil alana sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de kentleşmenin oldukça yoğun olduğu ve her geçen gün hızla artmaya devam ettiği Gaziantep ilinin Şahinbey ilçesinde bulunan kentsel yeşil alanların yeterlilikleri ile bu alanlara ulaşılabilirlik durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Üç ana bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, “Kavramsal Çerçeve” ve “Önceki Çalışmalar” yer almaktadır. Bu bölümde kent, kentleşme ve yeşil alanlar ve yeşil alanların işlevleri ve standartları ile ilgili bazı önemli kavramlar irdelenmiş ve farklı çalışma alanları ile karşılaştırmaların yapılabilmesi için incelenen daha önceki çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümü, “Araştırma Alanının Özellikleri” başlığından oluşmaktadır. Bu bölümde genelden özele bakış açısı ile önce Gaziantep kentinin önemli fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerine yoğunlaşmış ardından çalışmanın ana materyalini oluşturan Şahinbey ilçesinin çeşitli fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile tarihi yapısına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise , “Bulgular” başlığına yer verilmiştir. Bu kapsamda kentsel yeşil alanların mevcut varlığı, çalışmayı oluşturan mahalle alanları ve sınırları, mahalle nüfuslarına göre kişi başına düşen yeşil alan miktarları ve yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumu başta olmak üzere kentsel yeşil alanların yeterliliği ve dağılımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın konusunu “Şahinbey İlçesindeki Kentsel Yeşil Alanların Yeterlilik ve Ulaşılabilirlik Analizi” oluşturmaktadır. Türkiye’nin en önemli kentlerinden birisi olan Gaziantep’in merkez ilçelerinden birisi olan Şahinbey; kentleşme, nüfus ve ekonomi olarak metropol ilçe özelliği göstermektedir. Kentleşme hızının oldukça yüksek olduğu Şahinbey’de yapılaşmalar her geçen gün hızla artarken var olan yeşil alanların durumunun tespiti araştırma açısından önemli görülmüştür. Çalışma kapsamında yeşil alanlar tespit edilerek bu alanların yeterliliği ve ulaşılabilirlik durumları değerlendirilmiş ayrıca hem Türkiye’nin diğer kentlerindeki mevcut yeşil alanlar ile hem de dünyanın bazı önemli kentlerinin mevcut yeşil alan durumları ile kıyaslamalar yapılmıştır. Bu çalışma Şahinbey ilçesindeki kentsel alanlar içerisinde

bulunan var olan mevcut yeşil alanların, araştırma kapsamındaki mahallelerin nüfuslarına göre yeterliliklerinin irdelenmesi ayrıca bu alanlara ulaşılabilirlik durumunun saptanması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Şahinbey, Türkiye'nin en büyük ilçelerinden birisi olmakla beraber her geçen gün hızla kentleşmekte ve yapılaşmaktadır. Bu doğrultuda var olan yeşil alanların durumu, gerekli noktalarda bu alanların revizyondan geçirilmesi ve ihtiyaç dahilinde sürdürülebilir ve esnek planlamalar doğrultusunda yeni yeşil alanların kente kazandırılmasının tespiti amaçlanmıştır. İmar planlarının uygulama aşamasındaki yeterliliği, beklenti ve ihtiyaçları ne kadar karşılayabildiği varsa bu noktada eksikliklerinin giderilmesi ve yeniden güncellenmesi çalışmanın ortaya koyduğu amaçlardan bir diğeridir. Daha eski yıllarda kurulan mahallelerin yeşil alanların varlığı konusunda yetersiz ise bugün yeniden planlanması ayrıca yeni kurulacak mahalle ve konutların tasarım aşamasında yeşil alan planlanmalarını kapsamaları ve bu konuya dikkat çekilmesi uzun vadede daha sağlıklı kent yapısını oluşturacaktır. Kentlerdeki yaşam kalitesi ile yeşil alanların ilişkisi son derece anlamlı ve güçlüdür. Bu noktada en önemli kentsel yerleşmelerden birisi olan Şahinbey'de yeşil alanların yeterliliği ve dengeli dağılımı ayrıca kentte yaşayan tüm bireylerin bu alanlara erişim sağlayabilmesi kentsel yaşam açısından önemlidir. Bu bağlamda mevcut yeşil alanların tespiti ve yeterlilikleri ile ulaşılabilirlik düzeylerinin tespiti önemli görülmüş ve çalışma sonucunun yerel yöneticilere, kent planlayıcılarına ve planlamalarına ayrıca sonraki yıllarda yapılabilecek araştırmalara yön vermesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ana araştırma alanını Şahinbey ilçesinde bulunan kentsel mahallelerin mevcut yeşil alanları meydana getirmektedir. Bu çalışma kapsamında ilk olarak konu ile ilgili literatür taranmış ve benzer çalışmalar incelenerek gerekli veriler elde edilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan mahalleler ve sınırlarına ait lokasyon verileri vektörel (nokta, çizgi, alan) veri olarak Şahinbey Belediyesinden alınmıştır. Sonraki aşamada ise Gaziantep ili, Şahinbey ilçesi ve Şahinbey ilçesinde bulunan araştırma kapsamındaki mahallelerin nüfus özelliklerini ortaya koyabilmek adına Türkiye İstatistik Kurumundan nüfus verileri elde edilmiştir. Araştırma alanında bulunan var olan yeşil alanların lokasyon verileri ise Park ve Bahçeler Müdürlüğünden temin edilmiştir. 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ayrıca uydu görüntüleri (True Ortofoto) elde edilerek mevcut yeşil alanların tespiti, planlanması ayrıca yeşil alanların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. ArcGIS 10.8.1 yazılımı

kullanılarak nüfus verileri, nüfus yoğunluğu (density analysis) yöntemi ile araştırma sahasının nüfus yoğunluğu haritası oluşturulmuştur. Mevcut yeşil alanlara ait elde edilen veriler mahalle alan (vektör), verileri çakıştırma yöntemi kullanılarak yeşil alanların mahallelere dağılımı elde edilmiştir. Mevcut yeşil alanlara dair veriler işlenerek Şahinbey ilçesindeki yeşil alanların yoğunluk haritası hazırlanmıştır. Daha sonra ArcGIS 10.80.1 yazılımı ile oluşturulan analizler neticesinde yeşil alanların yeterlilik ve ulaşılabilirliklerine dair haritalar hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında bulunan mahallelerdeki yeşil alanların yeterlilikleri ayrıca tablo halinde gösterilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen tüm bilgiler ve bulgulardan yola çıkarak son olarak değerlendirmeler yapılmış ve Türkiye'nin bazı kentlerinde yapılan benzer çalışmaların sonucu ile araştırma kapsamındaki sonuçlar kıyaslanarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu bölümünde; kent, kentleşme, açık alanlar, yeşil alanlar, açık ve yeşil alanların önemi, açık ve yeşil alanların işlevleri, yeşil alanların sınıflandırılması, yeşil alanların standartları ve ulaşılabilirlik gibi kavramlara yer verilmiştir. Açık ve yeşil alanlarla ilgili daha önce yapılan bazı çalışmalara da yine çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

1.1. Kent

Fonksiyonların çeşitlilik gösterdiği ve bunların bir merkezde yürütülmesi ile ortaya çıkan imkanlar doğrultusunda geçimlerini çeşitli kaynaklardan sağlayan insanların bir arada bulunması ile meydana gelen, nüfusu fazla ve yoğun olan yerleşme birimlerine kentler denilmektedir. Bu yerleşmelerde tarım dışı ekonomik faaliyetler belirgindir (Atalay, 2001).

Kentler ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde çeşitli yaklaşımlara göre tanımlamalar yapıldığını söyleyebiliriz. Bu tanımlamalar hem tarihi dönem yerleşmeleri hem bugünün yerleşme birimleri ile kentlerin farklarını ele almışlardır. Aynı zamanda kentler ile ilgili yapılan tanımlamalar birçok disiplinin odağı olmuştur. Kentler; nüfus, ekonomi, fonksiyonları gibi özellikleri ile incelenmiş ve tanımlanmışlardır. Bir kısım tanımlamalar da yapılırken kentsel yerleşim birimleri ile kırsal yerleşim birimleri mukayese edilmiştir (Sağlam, 2006).

Kentler, göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçen insanların birlikte olma zorunluluğu ile meydana getirdikleri ve insanların beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenleyebildiği yerleşme birimleridir (Beyli ve Yeşil, 2020).

Farklı alanlarda çeşitli bakış açıları ile birçok kent tanımlaması yapılsa da bu tanımların ortak noktaları daha çok nüfus ve ekonomik faaliyet vurgularını içermeleridir. Kentsel yerleşmeleri diğer yerleşmelerden ayırırken temelde öne çıkan iki faktör yine nüfus ve ekonomik faaliyetler olmaktadır.

Keleş (1990), kentleri; ekonomik bir yaklaşım ile ele almış ve üretme, tüketme, dağıtma aşamalarında toplumda devamlı değişen ihtiyaçları yerine getirmek için oluşan ekonomik mekanizma olarak açıklamıştır (Öztürk, 2004).

Akdoğan (1970), kentlerin sadece yapılaşma ve yapılardan yahut insanlardan oluşan bir yaşam alanı olmadığını, kentlerin doğal ortamları ve ondan aldıklarını değiştirebilen, uzak veya oldukça yakın çevresinden farklılaşabilen büyük mekanlar olarak tanımlanmaları gerektiğini belirtmiştir (Çulha, 2013).

Kent tanımlarında nüfus ve ekonomik faaliyetlerin öne çıkmasının yanı sıra her şeyden önce kentin dinamik bir mekanizmaya sahip olduğunu ve oluşmalarından gelişmelerine kadar olan tüm sürecin bir aşama ve birikme dahilinde olduğunu, bunun yanında kültürel çeşitlilikler ve alansal farklılıkları kendine has şekilde bünyesinde barındırdığını söylemek de mümkün olacaktır.

Kentler birçok disiplin tarafından ele alınmış ve farklı yaklaşımlar ile tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımların ortak noktaları ele alındığında bu mekânların; ekonomik, teknolojik gelişmelerin yoğun olduğu bunun yanında nüfusun kalabalık ve yoğun olduğu, ticari örgütlenmelerin fazla olduğu, tarım dışı sektörlerin öne çıktığı ayrıca gelişmişlik ve uygarlık ile beraber anılan yerleşim birimleri olduğu göze çarpmaktadır (Koyuncu, 2011).

Kahraman (1998)'a göre kentler, hem zaman hem de mekân açısından bir süreç ve birikim ile oluşan yapılardır. Kentleri diğer yerleşim birimlerinden ayıran bazı özellikleri büyük olmaları, yoğun ve kalabalık olmaları ve heterojen olmalarıdır (Öztürk, 2004).

Erdem (1995)'e göre uzun dönem göçebe yaşam süren insanlığın, tarımı öğrenmesi ile beraber yeni bir yaşam formuna başlaması ve bunun gereklilikleri olarak bir arada bulunma zorunlulukları ve birbirlerine duydukları ihtiyaçları artmıştır. Yeni bir ekonomik faaliyet ve yeni bir yaşam formu doğrultusunda insanlar böylelikle toplumu meydana getirmiş ve kentler oluşmuştur (Çelik, 2013).

Tüm bu tanımlar doğrultusunda kentlerin, insanlığın yaşam biçimlerinin değişiminin bir sonucu olarak ortaya çıktığı mekânlar olmaları ve tüm bu yaşamsal değişikliklerin yeni üretimleri, yeni tüketim alışkanlıklarını, yeni iş sahalarını ve istihdam olanaklarını beraberinde getirdiğini görmekteyiz. Bu bağlamda kentler zamanla kalabalık insan toplulukları için çekim merkezi olmuş ve sosyokültürel açıdan bu mekânlarda heterojen yapılar oluşmuştur.

1.2. Kentleşme

Kent ve kentleşme kavramları çoğunlukla bir arada kullanılsa da kentleşme her şeyden önce bir süreç ile beraber ortaya çıkan ve kent kavramına göre daha yeni sayılabilecek bir kavramdır.

Keleş (1990), kentleşme; sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir (Çelik, 2013).

Lerner (1964)'e göre kentleşme kavramı kent kavramına göre daha yeni bir kavramdır. Endüstri Devrimi ile beraber ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, ekonomik değişimler, büyük nüfus hareketlerini ortaya çıkarmış ve kırdaki yaşayan insanların kentlere göçünü hızlandırmıştır. Tüm bu değişimler geleneksel yaşam formlarını değiştirmiş ve modernliğe geçişin başlangıcı olarak değerlendirilmiştir (Koyuncu, 2011).

Farklı kentleşme tanımları doğrultusunda kentleşmenin var olan kentlerin büyümesi ve daha kalabalık nüfusları barındırması sonucuna varılabilir. Dünyada bu süreç

Endüstri Devrimi ve beraberinde ortaya çıkan hızlı sanayileşme, ekonomik çeşitlilik ile beraber üretim artışı doğrultusunda insanların başta kıta Avrupası olmak üzere yakın zamanda tüm dünya genelinde hızla kırdan kentlere göç etmesi ile olmuştur.

Kentleşme süreci daha çok nüfus hareketleri ile karşımıza çıkan bir kavramdır. Sanayi Devrimi ile beraber alışlagelmiş ekonomik anlayışta değişimler meydana gelmiş ve yaşam koşullarının iyiye gitmesi ile beraber kent merkezleri çekicilik kazanmıştır. Tüm bu değişimler doğrultusunda kırsal alanlardan kentlere göç hareketleri ve kentleşme süreci hızlanmıştır (Kubilay, 2022).

Kentleşme kavramının karşımıza bir değişim süreci ile çıktığını söyleyebiliriz. Bu değişim hem ekonomik hem toplumsal hem de çevresel olarak gözlenebilmektedir. Göç hareketlerinin hız kazanması ile beraber kentlerde insanların yoğunlaşması, tarım sektörünün dışına çıkarak hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışmaları ve kentleşme arttıkça fiziksel çevrenin değişime uğraması kentleşme süreci ile ortaya çıkan değişimler olarak değerlendirilebilir (Öztürk, 2004).

Kentleşme sürecinin daha yakın zamanlı bir tarihi geçmişe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Sanayileşme ile paralellik gösteren bu gelişme doğrultusunda dünya genelinde nüfus hareketlerinin hızlıca kırsal yerleşim birimlerinden kentlere doğru hareket ettiği söylenebilir. 1950 yılında tüm dünyada insanların %70'i kırsal alanlarda %30'u kentlerde yaşarken 1994 yılında kır ve kent yerleşim alanlarında yaşayan nüfus eşitlenmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2010).

Kentleşme, kentlerin sayılarının artması, alanlarının büyümesi ve bünyesinde yaşayan nüfusun artması ile beraber bir süreci ve birikimi yansıtan bir kavramdır. Sosyoekonomik değişimler, gelişmeler tüm toplum için önemli değişiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır ve kentleşme olgusu da bu süreç ve değişimlerden ortaya çıkmıştır (Kaypak, 2014).

Kentleşme tanımlarından yapılabilecek diğer bir çıkarım ise kentleşme sürecinin bugün de dünyada hızlı bir şekilde devam ettiği olacaktır. Çünkü sanayileşmenin ilk adımları ile ortaya çıkan bu süreç, bugün de dünyanın hızla sanayileşmesine bağlı

olarak insanların yoğun şekilde kentlere hareket etmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda var olan kentler daha da büyüyecek ve yeni kentlerin kurulması ile sayılarının daha da artacağını söylemek mümkün olacaktır.

1.3. Kentsel Açık Alanlar

Carr vd. (1992), açık alanların oluşum ve gelişim süreçleri ile ilgili yapmış oldukları tanımlamalarda bu alanların doğal olarak oluşabildiği gibi belli bir planlanma sürecinden geçerek oluşturulabileceğini belirtmişlerdir. Açık alanlar insanların, farklı amaçlar doğrultusunda bir araya gelerek meydana getirdikleri alanlardır. Bu amaçlar; buluşma, dinlenme, eğlenme ve ticari ya da daha farklı amaçlar olabilir. Planlanarak da meydana gelebilen bu alanların planlanmasında şehir plancıları, mimarlar ve peyzaj mimarları bir araya gelirler. Planlanarak oluşturulan alanlarda da doğal olarak oluşmuş alanların işlevleri yer almaktadır (Kap, 2006).

Kentsel açık alanlar kentlerin bünyesinde barındırdığı doğal öğeler olarak karşımıza çıkabilecekleri gibi bir plan veya ihtiyaç doğrultusunda kent bünyelerine insanlar tarafından yapay öğeler olarak da kazandırılabilir. (Kuter, 2007).

Gold (1980) bu alanları kent çevresinde ve kentsel yerleşim alanlarında fiziksel sınır oluşturarak kentlerin doğal özelliklerinin ve yapı özelliklerinin sürdürülmesini sağlayan doğal veya insan etkisi ile biçimlenip oluşan arazilerin genel adı olarak tanımlamıştır (Kuter, 2007).

Lendhold (1970)' a göre ise açık alanlar, kentte sürekli veya belirli zamanlarda çeşitli amaçlar için kamuya veya belirli yaş gruplarının kullanımına açık olan, böylece kentin bütününe veya çeşitli gruplarına kentsel yaşam açısından hizmet veren alanlardır (Önder, 1997).

Yukarıda da tanımlandığı gibi toplumun tüm kesimlerine hitap eden ve açık olan bu alanlar, insanların çeşitli ihtiyaçlarını gidermesi ile beraber kent silüetinin de mevcut doğal yapısının devam ettirilmesi ve bu görünümü korumaları açısından önemli alanlardır.

Genli (1990)'ye göre kentsel açık alanlar, yapılaşmanın ve taşıtların ulaşım alanlarını kapsamayan bunların dışındaki açıklıklar olarak ifade edilmiştir. Bu alanlar planlanabilir veya kendiliğinden oluşmuş olabilirler. Toplumun tüm kesiminin kullanımına açık olan ve faydalanabileceği alanlardır (Müftüoğlu, 2008).

Kentleşme arttıkça bu alanların ortadan kalkması durumu söz konusu olabilmektedir. Yeni konutların, yeni yapılaşmaların bu alanları azaltması bugün bilinen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık alanların sürdürülebilir olması için sadece bugünün değil uzun vadeli planlamalar gerekli olmaktadır.

Öztan (1968), Özbilen (1991)'e göre açık alanlar, kentlerin bünyesinde bulunan temel unsurlardan olup yapılaşma dışında kalan boş alanlardır. Su yüzeyleri, meydanlar, spor alanları bu alanlara örnek olarak gösterilebilir (Gül ve Küçük, 2001).

Yıldızcı (1982)'ya göre açık alanlar, kentsel yerleşim alanlarının içerisinde ya da onların dışında yapılaşmanın bulunmadığı boşluklardır. Bu alanlar arazi kullanım özelliklerine sahip olabilirler (ormanlar, göller, fundalıklar, tarım alanları vb.), belirli işlevleri yerine getirebilirler (gezinti yeri, park, meydan vb.) (Tepe, 2018).

Keleş (1998); açık alanları, kentler ve kasabalar gibi yerleşim alanlarında doğal halinde bırakılmış veya tarım ve konut harici dinlenmek amacıyla ayrılmış, üzerinde yapılaşmanın bulunmadığı alanlar olarak tanımlamıştır (Özcan, 2000).

Tüm bu tanımlamalar doğrultusunda yapılaşmanın dışında kalan boşluklar açık alanlar olarak görülmektedir. Bu alanlar kullanımına göre farklı özellikler içerebilirler. Kentli bireylerin bu alanlardan karşıladığı gereksinimleri de bu alanların özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Genel olarak sportif, sosyal ve kültürel, psikolojik, dinlenme, eğlence gibi birçok ihtiyacın giderilmesi açısından çeşitli yaş gruplarındaki insanların kullandığı alanlardır.

1.4. Yeşil Alanlar

Yeşil alanlar ile ilgili yapılan tanımlamalar ele alındığında bu alanların daha çok kentlere kattığı estetik görünüşleri ile beraber bireylere sundukları çeşitli olanaklar ile öne çıktıklarını söylemek mümkündür. Alanlar olarak farklılıklar içeren bu mekânların işlevleri de çeşitlilik gösterebilmektedir. Kentsel yeşil alanlar farklı yaş gruplarının boş zamanlarını yürüyüş ve spor faaliyetleri ile bedensel ve ruhsal açıdan gelişimlerine katkı sağlayan, insanların kentleşmenin dışında kalan doğa ile iç içe vakit geçirerek dinlenmesine olanak sunan mekânlardır. Sınıflama, tanımlama ve işlevleri bakımından çeşitlilik gösteren bu alanların standartları ise ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

Yuen (1996)'e göre kentsel yeşil alanlar, kentlerde fiziksel ayrıca sosyal çevrenin niteliğini belirleyen, çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanımlara imkan sağlayan (eğitim, kültürel, rekreasyon) ve toplumun tüm kesiminin kullanımlarına açık kamusal mekanlardır (Alkay ve Ocakçı 2003).

Keleş (1998)'e göre kentsel yeşil alanlar; insanların boş zaman değerlendirme, vakit geçirme, yürüyüş yapmak gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan ve bu faaliyetlerini yerine getirmelerine imkân sağlayan ayrıca insanların doğa ile yakınlık kurmalarına katkı sağlayan, yerel yöneticilerce tasarlanan ve düzenlenen toplumun ortak kullanım alanları şeklinde tanımlanmıştır (Özdindar, 2015).

Çetiner (1975) yeşil alanları, kişilerin boş zamanlarını değerlendirdiği, bedensel ve ruhsal gelişimleri için kullandığı, spor ve eğlence türü aktiviteleri gerçekleştirdikleri alanlar olarak tanımlamaktadır (Kap 2006).

Uzun (1990) yeşil alan kavramını, insanların çeşitli ihtiyaç ve amaçlar doğrultusunda kullanımlarına olanak sağlayan daha çok rekreasyon faaliyetlerini karşılamak adına potansiyel taşıyan alanlar olarak tanımlamıştır. Yeşil alanların tanımlanması ve sınıflandırılması çeşitli kriterlere göre yapılmasına rağmen genellikle bu alanlar içinde meydanlar, kavşaklar, çocuk bahçeleri, parklar, botanik bahçeleri gibi alanlar bulunmaktadır (Coşkun, 2019).

Atabay (1980)'a göre yeşil alanlar, kentlinin barındığı ve çalıştığı alanların dışında kalan bireylerin gezme, dinlenme, eğlenme gibi faaliyetlerinin bir kısmını gerçekleştirdiği ve bu etkinliklere olanak sağlayan bu doğrultuda yerel yöneticilerce planlanan ve düzenlenen insanların ortak kullanımına açık doğa alanlarıdır (Dil, 2004).

Pamay (1978)'a göre açık ve yeşil alanlar kentlilerin dinlenme, eğlenme, spor yapma gibi rekreatif ihtiyaçları ve fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaya olanak sağlayan kentsel ve kırsal yerleşim birimlerinde bulunan küçük-büyük yüzey boşluklardır (Farshi, 2011).

3194 sayılı İmar Kanunu'na bağlı olarak çıkarılan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde ise yeşil alanlar; "Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve rekreatif alanları toplamıdır (Metropol ölçekteki fuar, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamındadır.)" şeklinde tanımlanmıştır (Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, 2017-Md4).

Araştırmacılar tarafından yapılan yeşil alan tanımlamalarından yola çıkarak yapılabilecek en doğru yorumlardan birisi bu alanların çok boyutlu işlevleri ile hem kentlere hem de kent insanına kattığı olumlu etkileri söylemek olacaktır.

Bu hususta göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalardan birisi yeşil alanların planlanma ve düzenlenme aşamalarıdır. Yeşil alanların planlanması ve bir kente kazandırılmasında her şeyden önce kamu yararının gözetilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda tüm toplumun ortak kullanımına açık olan yeşil alanların kentlere dağılımı dengeli bir şekilde tasarlanmalıdır. Bazen bir kentte bulunan yeşil alanların varlığı tek başına bir şey ifade etmemektedir. Buradaki temel problem, toplumun geniş kesiminin erişimine uygun olarak planlanmalarından dolayı bu alanlardan alınan hizmetin düşük olmasıdır. Bu nedenle hem nitelik, hem nicelik hem de erişilebilirlik noktasında iyi planlanan yeşil alanların kentlerin bünyelerindeki varlıkları önemli görülmektedir.

1.5. Açık ve Yeşil Alanların Önemi

Tüm dünyada artan kentleşme hızı kalabalık nüfus topluluklarının kent yerleşim birimlerinde toplanmalarını sağlamakta bu nedenle de yapılaşma ile konut ihtiyacını da arttırmaktadır. Kentlerin alanları genişletilirken veya yeni kentler kurulurken temel ihtiyaçlardan birisi olan barınma ihtiyacı başta olmak üzere çeşitli ihtiyaçları karşılamak adına bu yerleşim alanlarında betonarme görüntüler çoğalırken, açık-yeşil alanlar daralmakta veya yok olmaktadır. Oysa insanların çeşitli fizyolojik, ekolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının da bulunduğu unutulmamalıdır. İşte bu noktada açık ve yeşil alanlar bireylerin doğaya olan hasretlerini gidermek, onların günlük yaşam temposundan bir nebze uzaklaşabilmelerini sağlamak ve insanların bir araya gelerek etkileşim, iletişim kurmalarını sağlamak gibi önemli işlevlere sahip olduğunu unutmamak ve göz ardı etmemek gerekmektedir. Ayrıca açık ve yeşil alanların sürdürülebilir bir çevre ve ekolojik ortam açısından da önemli faydaları bulunmaktadır. Kentsel yaşam kalitesinin artmasında birçok göstergenin etkili olduğu bilinmektedir, bunlardan birisi de açık ve yeşil alanların kentlerdeki varlığı ve nitelikleridir. Bu durum, kentsel yaşam kalitesine açık ve yeşil alanların ne kadar etkisi olduğunu tespit etmek ve değerlendirmek amacıyla yapılan birçok çalışmada ortaya konulmuştur.

Açık ve yeşil alanların sosyal açıdan önemi, toplumda herkesin kullanabileceği alanlar olması ve bireylerin bir araya gelmelerini sağlamak adına imkân tanınması ile karşımıza çıkmaktadır (Çulha, 2013). Bu bakımdan insan etkileşiminin artması ve çeşitli aktivitelere insanların katılımlarının gerçekleşmesi bu alanların sağladığı önemli katkılar olarak görülmektedir.

Ekosistem ve çevre açısından da açık-yeşil alanların önemi oldukça fazladır. Yılmaz ve İrmak' a göre kentlerdeki ısı dengesinin sağlanması, toprak örtüsünün erozyona uğramaması, toprağın bünyesindeki nemin muhafaza edilmesi, canlı yaşamının gelişmesi ve korunması bu alanların bazı önemli katkılarından (Aksu, 2016).

Açık ve yeşil alanlar fiziksel ve ruhsal sağlık açısından da önemlidir. Yürüyüş yapmak, bisiklet sürmek, koşu yapmak gibi aktivitelere imkân sağlayan bu alanlar insanların fiziksel gelişimini desteklemektedir. Temiz hava sağlanması, kentin

gürültüsünden uzaklaşma imkânı tanınması yine bu alanların insan sağlığını destekleyen önemli özellikleri olarak söylenebilir. Akbulut (2007)'e göre bu alanlar, insanların doğaya olan özleminin giderilmesi, onlara doğayı hatırlatması ve psikolojilerine iyi gelmesi gibi ruhsal açıdan da olumlu katkılara sahiptir.

Özetle insan ve mekânı birbirinden bağımsız değerlendirmenin mümkün olmadığı gerçeğini bir kez daha göz önünde bulundurarak; insanların çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesi, beden ve ruhsal sağlıklarının desteklenmesi ile kentlerin daha yaşanabilir hale gelmesi hem bireylerin mutlu olmasını sağlayacak hem de bireylerin günlük yaşamdaki rollerine olumlu bir şekilde yansiyacaktır. Bu bakımdan kent planlamalarını sadece yapılaşmadan ibaret görmemek ve sürdürülebilir kentsel çevreyi sağlamak adına var olan açık-yeşil alanların korunması ayrıca yeni açık-yeşil alan planlamaları yapmak önemli görülmektedir.

1.6. Kentsel Açık Yeşil Alanların İşlevleri

Kentler değişimin en hızlı yaşandığı yerleşim birimleridir; kentlerde demografik, sosyolojik, ekonomik ve fiziki yapı kısa sürede farklılaşabilmektedir. Değişimin sonuçları bazen olumlu ve istenilen bir durum olarak karşımıza çıkarken bazen istenilmeyen ve geri dönüşün zor olacağı sonuçlar ile karşımıza çıkmaktadır. Kentlerde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretilirken bir yandan da kentlerin; estetik görünümünü, doğal yapılarını, sürdürülebilir çevre sistemini, korumak ve geliştirmek gerekmektedir. İyi planlanmış ve devamlı geliştirilmeye çalışılan açık yeşil alan sistemlerinin kentlere birçok işlev kattığını ve kentlerdeki yaşam kalitesini yükselttiğini söyleyebiliriz.

Açık yeşil alanların hava kirliliği, gürültü, toprak, bitki, insan sağlığı, estetik görünüm, ekonomik faktörler gibi önemli konularda kentler üzerinde olumlu işlevlerinin olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde açık yeşil alanların fonksiyonlarını ekonomik, ekolojik, sosyal, fiziksel olmak üzere dört başlık halinde toplayabiliriz.

Bazı yazarların yaptığı çalışmalardan elde edilen açık yeşil alanların işlevleri aşağıda verilmiştir (Adıgüzel, 2021; Aydemir, 2004; Çulha, 2013; Gül ve Küçük, 2001; Şengün ve Üstündağ, 2009; Önder ve Polat, 2012; Özcan, 2000; Hujiabula, 2021).

Ekolojik İşlevler

- Ekoloji ve iklim bakımından olumlu katkıları vardır. Hava kirliliğini azaltarak temiz hava sağlarlar. Kentsel ısı adalarını engelleyerek iklimik şartları dengeler ve düzenlerler.
- Ses, ışık, çevre kirliliğini azaltırlar.
- Canlı yaşamı ve biyoçeşitliliğin devamı açısından oldukça önemlidirler.
- Su döngüsünü düzenleme, toprak nemini koruma ve toprak erozyonunu azaltma bakımından önemlidirler.
- Rüzgârın hızı ve yönü üzerinde etkileri vardır, hızını azaltır ve yönünün istenilen bir yöne yöneltilmesini sağlarlar.

Sosyal İşlevler

- Toplumun tüm kesiminin kullanımına imkân oluşturmaları ile bireylerin etkileşimine, iletişimine katkıda bulunurlar ve sosyal ilişkileri olumlu etkilerler.
- Eğlenme, dinlenme, sportif aktiviteler başta olmak üzere çeşitli aktivitelere olanak sağlarlar.
- İnsanların psikolojisini olumlu etkilerler ve günlük yaşamın getirdiği streslerin azaltılmasında önemli rol oynarlar.
- Kent insanının doğaya ve doğal görüntüye duyduğu özlemi giderirler.
- Aktif ve pasif rekreasyon bakımından uygun ortamlar sağlarlar.

Fiziksel İşlevler

- Trafik yönlendirerek yayalar ve araçlar için trafiğin daha kolay ve güvenilir hale gelmesini sağlarlar.
- Kentteki yapılaşmanın ve nüfusun kent içindeki dağılımlarını dengelerler.
- Betonarme yapıların ortaya çıkardığı soğuk ve tekdüze görüntüleri kapatırlar ve kent görünümünü daha estetik hale getirirler.

- Açık yeşil alanlarda bulunan veya kullanılan bitkiler; doku, form ve renkleri ile kent yapısına estetik zenginlik sağlarlar.
- Kentte farklı amaçlarla kullanılan alanların kullanım şekillerini birbirinden ayırırlar ve bu alanların birbirlerine olumsuz etkisini azaltarak tampon görevi görürler.

Ekonomik İşlevler

- Kentlere turistik değer katarak turist sayısını artırırılar.
- Açık yeşil alanlar; korunması, bakımı ve denetimi gibi bazı gerekliliklerden doğan personel ihtiyacının giderilmesi için iş olanakları sağlar.
- Çevrelerinde bulunan konutların mülk değerini artırırılar.
- Aşırı ısınma ve soğumanın engellemesine katkıda bulunarak enerji kullanımında tasarruf sağlarlar.
- Tarımsal üretimin artmasını sağlarlar.

1.7. Kentsel Yeşil Alanların Sınıflandırılması

Çeşitli alanlarda farklı bilim insanların yaptığı çalışmalar ele alındığında kentsel açık ve yeşil alanların farklı yönlerden sınıflandırıldığını söylemek mümkündür. Açık ve yeşil alanlar; konumlarına, kullanım amaçlarına, işlevlerine, büyüklük ölçülerine ve mülk durumlarına göre sınıflandırılmaktadır.

Gül ve Küçük (2001)'e göre açık ve yeşil alanlar kullanım durumu bakımından kamusal, özel ve yarı özel olarak sınıflandırılmışlardır (Tablo1.1).

- Kamusal (Genel) Açık ve Yeşil Alanlar: Toplumda bulunan tüm bireylerin kullanımına açık olan kamuya ait alanlardır.
- Yarı Özel Açık ve Yeşil Alanlar: Toplumun tümünün kullanımına açık değildir. Belirli koşullarda belli bir grup veya kesimin yararlanabildiği alanlardır.
- Özel Açık ve Yeşil Alanlar: Mülkiyet sahibi kişilerin kullanımına açık olan alanlardır (Gül ve Küçük, 2001).
- Bölge: Bölge parkları ve ulusal parklar, kamp alanları, ormanlar, kıyılardaki düzenlemeler bölge ölçeğindeki açık ve yeşil alanlardır. Ulaşım, toplu taşıma ve motorlu araçlar ile sağlanır (Sönmez, 2022).

Tablo 1.1. Kullanım Durumları Bakımından Açık ve Yeşil Alanlar.

Kamusal	Kent parkları Kent ormanları Hayvanat ve botanik bahçeleri Fuar alanları Yol ve refüjler Mezarlıklar Koruluklar Spor alanları	Toplumun tüm kesimleri tarafından kullanılabilirler.
Yarı Özel	Okullar ve askeri alanlar Kamu kurumları Fabrika bahçeleri	Toplumun tamamı kullanamaz.
Özel	Konut Toplu konutlar	Özel mülkiyet sahipleri kullanabilirler.

Ergin (1989), yapmış olduğu sınıflamasında kentsel açık ve yeşil alanları yerleşim birimi düzeyine göre sınıflandırmıştır (Tablo1.2).

- Mahalle: Bu yerleşim birimindeki açık ve yeşil alanlar; oyun yerleri ve alanları, mahalle parkları ve spor alanlarıdır. Bu alanlara ulaşılabilirlik durumu ise çoğunlukla yürüme mesafesidir.
- Semt: Yerleşim birimlerindeki açık ve yeşil alanlar ise; semt parkları, oyun parkları ve spor alanlarıdır. Ulaşılabilirlik durumu ise yürüme mesafesi, bisiklet ve motorlu taşıtlar ile sağlanır.
- Kent: Kent ölçeğinde açık ve yeşil alanlar şu şekildedir: kent parkları ve ormanları, hayvanat ve botanik bahçeleri, fuar alanları, oyun parkları ve lunaparklar, spor kompleksleri ve stadyumlar. Bu alanlara toplu taşıma araçları ve motorlu taşıtlar ile ulaşım sağlanır.

Tablo 1.2. Yerleşim Birimleri Ölçeğine Göre Açık ve Yeşil Alanlar (Sönmez, 2022).

Yerleşim Birimi	Açık ve Yeşil Alan	Değerlendirme Ölçütleri
Mahalle	Oyun alanları Oyun yerleri Mahalle parkı Spor alanları	Ulaşılabilirlik: yürüme ve görüş uzaklığı olarak Büyükük: metrekare ve dekar
Semt	Semt parkları Oyun parkları Spor alanları	Ulaşılabilirlik: genellikle yürüme mesafesi uzaklığı, bisiklet ile motorlu taşıt Büyükük: hektar
Kent	Kent parkı, kent ormanı Botanik ve hayvanat bahçeleri Fuar ve sergi alanları Kıyı düzenlemeleri Oyun parkları ve lunaparklar Kapalı, açık spor alanları, stadyumlar	Ulaşılabilirlik: toplu taşıma imkânları ve motorlu taşıtlar ile Büyükük: hektar
Bölge	Bölge parkları ve ulusak parklar Ormanlar Kamp alanları Su kıyısı düzenlemeleri	Ulaşılabilirlik: toplu taşıma imkânları ve motorlu taşıtlar ile Büyükük: hektar

Yıldızcı (1987), hizmet ettikleri kent birimine bağlı olarak işlev ve etkinliklerine göre açık ve yeşil alanları 4 grupta sınıflandırmıştır (Gül ve Küçük, 2001). Bu sınıflandırma Tablo1.3'te verilmiştir.

- Konut Düzeyi: En küçük yeşil alan birimidir. Konut bahçeleri ile teraslar ve çatılarda bulunan bahçeler bu sınıflamada gösterilebilir. Konutların ön cepheleri, yan cepheleri ve arka cepheleri bahçe olarak bilinmektedir. İşlev ve görünümüleri sahiplerinin sosyokültürel durumları ve ekonomik durumları ile kent toplumunun özelliklerine göre değişebilmektedir.
- Komşuluk Birimi Düzeyi: 6 ile 400 konutun ve 30- 5000 aralığında nüfusun bulunduğu birimdir. Çocuk bahçeleri, spor alanları, oyun alanları, toplu konut bahçeleri bu sınıflamadaki yeşil alanlardır.
- Mahalle - Semt: Bu düzeyde bulunan yeşil alanlar; spor alanları, semt parkları, okul ve çocuk bahçeleri ile oyun alanlarıdır. Nüfus en az 15.000, kapsadığı alan ise 15 ha'dır.

• Kent Düzeyi: Etki alanı bakımından en büyük birimdir. Tüm kent halkına hizmet edecek düzeydedirler. Kentleşme arttıkça yeşil alanlara duyulan ihtiyaçta artacağı için planlamaları yapılırken en az 45 bin nüfus kapasitesi, 135 ha, ha başına 350 kişi kapasitesinin sağlanması gerekmektedir. Kent parkları spor tesisleri, hayvanat bahçeleri, kent ormanları bu düzeydeki yeşil alanlara örnek olarak gösterilebilir (Gül ve Küçük, 2001).

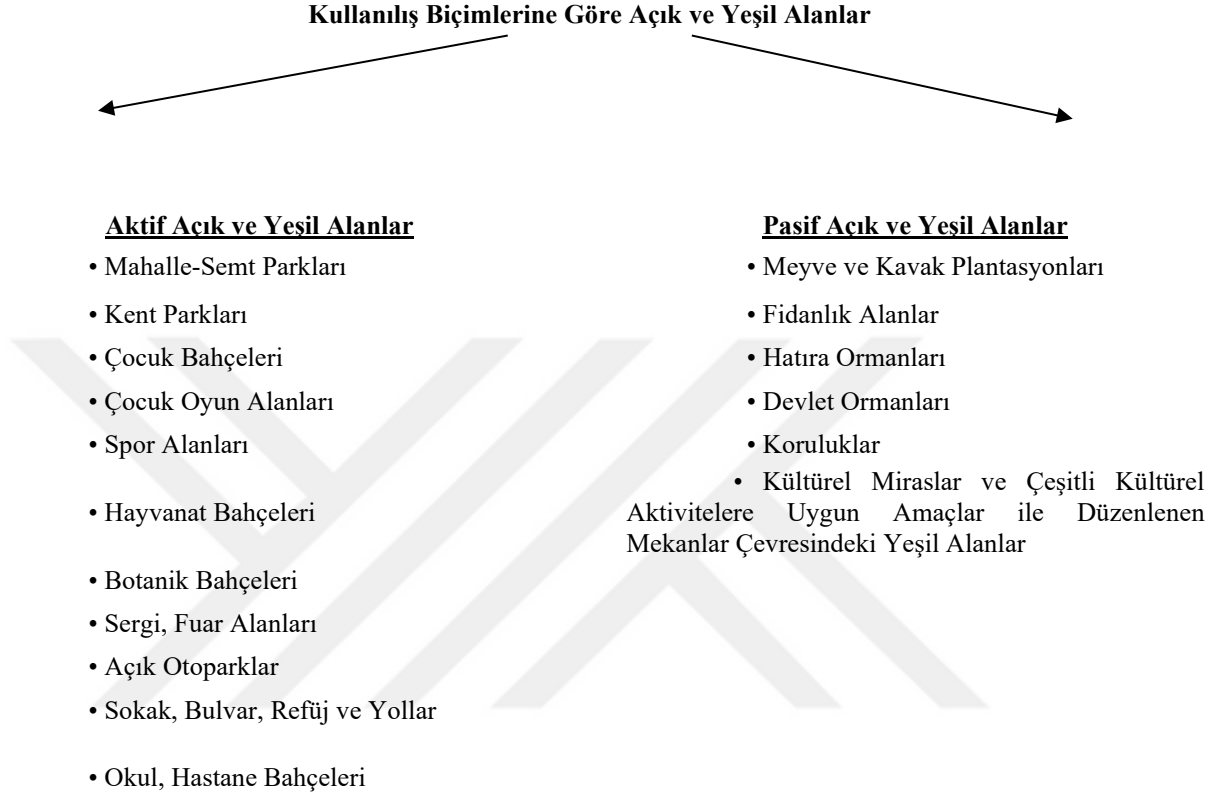
Tablo 1.3. Hizmet Ettikleri Kent Birimlerine Göre Açık ve Yeşil Alanlar.

Kent Birimi	Açık ve Yeşil Alanlar
Konut Grubu	Konut bahçesi Teras, çatı bahçeleri Balkon düzenlemesi
Komşuluk Düzeyinde	Çocuk bahçeleri Spor alanları Oyun alanları Toplu konut bahçeleri
Mahalle	Okul bahçesi Mahalle/semt parkları Çocuk bahçeleri Spor alanları Oyun alanları
Kent	Kent parkları Spor tesisleri Rekreasyon alanları Hayvanat bahçeleri Botanik bahçeleri Fuar, sergi alanları Kent ormanları Bulvar, refüj, yaya yolları Koruluklar, mezarlıklar

Açık ve yeşil alanlarla ilgili yapılan bir diğer sınıflandırma ise bu alanların kullanım şekillerine göre yapılmıştır. Bu sınıflandırmada açık ve yeşil alanlar aktif ve pasif yeşil alanlar şeklinde iki alt başlıkta ele alınmaktadır (Şekil1.1).

Aktif yeşil alanlar: Kent halkının tümünün kullanabileceği ve faydalanabileceği ve buna göre düzenlenmiş alanlardır. Kullanım amaçlarını sağlık, eğlence, dinlenme gibi çeşitli amaçlar oluşturmaktadır.

Pasif yeşil alanlar: Mülkiyetleri kamu veya özel olabilen bu alanlar, halk kullanımına doğrudan açık değildirler ve sınırlı kullanımları vardır. Düzenlenme amaçlarını ekolojik ve çevresel koruma, estetik yapı, ekonomi gibi faktörler oluşturmuştur (Gül vd., 2020).

Şekil 1.1. Kullanış Biçimlerine Göre Açık ve Yeşil Alanlar.

1.8. Açık ve Yeşil Alanların Standartları

Açık ve yeşil alanlarla ilgili standartlar belirlenirken çoğunlukla göz önünde bulundurulmuş gösterge kişi başına düşen yeşil alan miktarlarının m² cinsinden ifade edilmesidir. Bu hesaplama yapılırken kentteki tüm yeşil alanlar kent nüfusuna bölünmektedir. Bu norm, sıklıkla tercih edilmesine rağmen tek başına yeterli görülmemektedir çünkü açık ve yeşil alanlar yalnızca nicel özellikleri ile değil nitel özellikleri bakımından da birbirinden farklı özellikler barındırmaktadır. Açık ve yeşil alanlar; donanımları, fonksiyonları, ulaşılabilirlik durumları ve kullanım özellikleri gibi önemli faktörler ile de anlaşılması ve ifade edilmesi gereken alanlardır. Açık ve yeşil alanlar ile ilgili standartlar incelendiğinde sabit veya tek bir standardın olmadığını ayrıca bu standartların ülkeler arasında farklılaşabileceği gibi aynı ülke içerisindeki kentler arasında da farklı olabileceğini söyleyebiliriz. Burada bahsedilen

durumun ortaya çıkmasının temel etkenlerinden birisi kentlerin kendi içerisinde farklı özelliklere sahip olmasıdır. Kentlerde yaşayan bireylerin; eğitim, kültür, nüfus ve ekonomik özellikleri birbirlerinden farklıdır bu bağlamda bireylerin yeşil alan gereksinimleri ve tercihleri de birbirinden farklılaşacaktır. Kentlerde yeşil alan standartları belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken önemli faktörlerden birisi de kentlerin fiziksel ve beşeri özelliklerini doğru anlamak ve tespit etmektir. Kentlerde açık ve yeşil alanların daha etkin kullanılması ve işlevselliklerinin ortaya çıkabilmesi için bu alanlar doğru planlanmalı ve esnek planlar ile gelecekteki ortaya çıkacak problemlerin de önü alınmalıdır. Nitelik, nicelik bakımından yeterlilikleri sağlanan yeşil alanların kullanım sıklığının artması ve kentte bulunan insanların ihtiyaçlarını sağlayabilmeleri için göz önünde bulundurulması gereken önemli etkenlerden birisi de bu alanlara ulaşımın kolaylıkla sağlanmasıdır (Gül ve Küçük, 2001).

Açık ve yeşil alanların standartlarını saptamak zor ve karmaşık bir süreçtir. Yeşil alan büyüklüğü tasarlanırken birçok etkenin dikkate alınması gerektiği için bu süreç zorlaşmaktadır. Kullanım durumları ve sıklığı, açık ve yeşil alanlarda geçirilen vakit, kent insanının ihtiyaçları ve çeşitli amaçlar doğrultusunda istekleri gibi birçok faktörün olması ve bu faktörlerin tespit edilmesi kolay olmayacağı için bu süreç zorlaşmaktadır. Diğer yandan tek ve sabit bir standarttan söz etmek mümkün değildir çünkü gerek kent özellikleri gerekse insan özellikleri devamlı değişim içindedir. İnsana ait değişen özellikler ileride başka amaçları ve ihtiyaçları ortaya çıkarabilir veya insanın günlük yaşam alışkanlıkları ile kullandığı mekânların farklılaşmasına neden olabilir (Aydemir vd., 2004).

Kentlerin hem fiziksel hem de sosyal, ekonomik özellikleri standartların saptanmasında önemli etkindir. Bu özellikler bütün kentlerde farklılaşacağı için tek bir standardın geneli kapsamı mantıklı görülmemektedir. Konuyla ilgili kabul gören uluslararası standartlar ülkelere, bölgelere ve kentlere özgü değişiklikler içermektedir (Kuter, 2007).

Ülkemizde yeşil alanlarla ilgili düzenlenen kanun ve yönetmelikler zaman içerisinde değiştirilerek bugünkü halini almıştır. 1933 yılında ilk kez yeşil alan normlarını

kapsayan 2290 sayılı kanun yayımlanmıştır. Yapı Yollar Kanunu olarak bilinen bu düzenlemenin 4. Maddesinde kent alanı kişi başına 65 m² olarak ifade edilmiş ve bu alan içerisinde koruluk, oyun alanları, çayır alanlar ve yeşil alan için kişi başına tavsiye edilen standart 4 m² olarak belirlenmiştir. 1985 yılında ise yeni bir gelişme olmuş ve 3194 sayılı İmar Kanunu yayımlanmıştır. Bu kanuna göre kişi başına düşen yeşil alan miktarı 7 m²'ye çıkarılmıştır. 1999'da çıkarılan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik" ile yeni bir düzenlemeye gidilerek kentsel yerleşim birimlerinin içinde kişi başına 10 m² ve belediye ile mücavir alan dışında ise 14 m² kişi başına düşmesi gereken aktif yeşil alanın gerekliliği ifade edilmiştir. 2014'de çıkarılan 29030 sayılı "Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği" ile yapılan düzenlemede açık ve yeşil alanların planlanırken ilçe sınırları içinde kişi başına 10 m² olması gerekliliği, il sınırının tümünde kişi başı 5 m² olacak şekilde planlanmasının gerekliliği belirtilmiştir (Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) konuyla ilgili önerisinde kentlerde kişi başına en az 9 m² yeşil alan düşmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu standardın ideal miktarı ise 10- 15 m² olarak belirlenmiştir. Türkiye'de yapılan birçok çalışma incelendiğinde kentlerde bulunan kişi başına düşen yeşil alan miktarının çok daha düşük miktarda olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'de bazı kentlerde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 1 m² civarına düştüğü görülmektedir. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde bulunan bazı kentlerde ise bu oranın 20 m² civarına çıktığı göze çarpmaktadır (Kırdar, 2013).

Amerika'da yeşil alanlar ile ilgili standartlar incelendiğinde Yıldızcı (1982)'e göre, komşuluk biriminden bölge birimine kompleks yeşil alan sistemi olduğu görülmektedir. Yeşil alan standardı uygulanırken nüfus özellikleri dikkate alınmaktadır. 500.000'den daha fazla nüfusa sahip kentlerde kişi başı yeşil alan miktarı 20 m², 1 milyondan daha fazla nüfusa sahip kentlerde kişi başı yeşil alan miktarı 13 m² olarak uygulanmaktadır. Gelir düzeyine göre insanların kent merkezine yakın veya uzak alanlarda yerleşim tercihleri göze çarpmaktadır. Gelir düzeyi daha yüksek olanlar genellikle kent merkezlerinden daha uzak yerlere yerleşmişlerdir. Bahçeli evlerde önerilen kişi başına yeşil alan miktarı 2,8 ile 6 m² arasındayken toplu konutlarda önerilen miktar 4,8 ile 8 m² arasındadır. Mahalle

ölçeğinde 20.000 kişi için önerilen park alanı 7,7 ha; kent ölçeğinde ise 40 m² yeşil alan standardı belirlenmiştir (Akbulut, 2007).

Avrupa yeşil alan standartları ve sistemi Amerika'dakine göre daha farklı ve kapsayıcı yöntem sunmaktadır. Normlar oluşturulurken kentsel doku içerisinde yer alan oyun alanları, spor alanları ile park işlevini yerine getiren yeşil alanlar, kent dokusunun dışında kalmış yeşil kuşak dikkate alınmıştır (Demir, 2004). Yıldızcı (1982)'e göre, yerleşmeler arttıkça ve kentsel alan genişledikçe yeşil alanlara olan ihtiyacın çoğalacağı düşüncesi göz önünde bulundurulmuştur. Roma kenti ele alındığında önerilen yeşil alan kişi başı 27,8 m²; kent yakını yeşil kuşak ise kişi başına 18 m²'dir. Londra kenti için ise önerilen yeşil alan kişi başına 70 m², kent yakını yeşil kuşak ise kişi başına 8 m²'dir (Demir, 2004).

Çeşitli uluslararası kuruluşların yeşil alanlarla ilgili belirledikleri standartlar ise şu şekildedir: Birleşmiş Milletler kişi başına 30 m², Avrupa Birliği kişi başına 26 m² ve ABD kişi başına 18 m² (Şenik, 2019).

2018 yılında yayımlanan Dünya Şehirleri Kültür Raporu (WCCR, 2018) kapsamında dünyanın 25 kentinde yüzölçümleri, toplam nüfusları ve yeşil alanların kapladığı yüzdelik oran gibi özelliklere yer verilmiştir (Sönmez, 2022). Bu özellikler Tablo 1.4.'de görülmektedir.

Tablo 1.4. Bazı Dünya Kentlerinin Yeşil Alan Yüzdeleri (Sönmez, 2022).

ŞEHİR	NÜFUS	TOPLAM ALAN (km ²)	YEŞİL ALAN (%)
Amsterdam	2,503,000	2,580	13
Austin	947,987	810	11
Bogota	8,181,047	1,636	4.9
Cape Town	4,174,510	2,456	24
Dublin	1,347,359	918	26
Helsinki	643,272	719	40
Hong Kong	7,409,800	2,755	40
Lisbon	504,964	100	22
London	9,006,352	1,572	33

Los Angeles	10,163,507	10,510	34.7
Melbourne	4,850,740	9,991	10
Milan	1,380,873	182	12.9
Moscow	12,506,468	2,561	18
New York	8,622,698	783	27
Oslo	673,469	480	68
Paris	12,246,200	12,012	9.5
Rome	2,876,614	1,287	38.9
San Francisco	884,363	121	13
Shenzhen	11,908,400	1,997	40.9
Singapore	5,612,300	720	47
Stockholm	2,308,143	16,541	40
Tokyo	13,513,734	2,194	7.5
Toronto	2,929,886	630	13
Viyana	1,867,582	415	46
Zürich	424,322	92	41

Türkiye’de yeşil alanların nicelikleri ve nitelikleri bakımından incelenmesi üzerine birçok farklı alanda çok sayıda araştırmacı tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde Türkiye’de bulunan kentlerde kişi başına düşen yeşil alan miktarlarının gerek ülke içerisinde düzenlenmiş mevzuata göre gerekse dünyanın gelişmiş ülkelerine kıyasla ve önemli kuruluşların belirlemiş olduğu standart miktarların oldukça altında kaldığı göze çarpmaktadır. Tablo 1.5.’ de bazı araştırmacılar tarafından incelenen kentlerin kişi başına düşen yeşil alan miktarları görülmektedir.

Tablo 1.5. Bazı Kentlerde Kişi Başında Düşen Yeşil Alan Miktarları.

Yazar	Çalışma Alanı	Kişi Başına Düşen Yeşil Alan
Gül ve Küçük (2001)	Isparta	3 m ²
Akbulut ve Önder (2010)	Aksaray	4,91 m ²
Öztürk ve Özdemir (2013)	Kastamonu	1,04 m ²
Manavoğlu ve Ortaçşeme (2015)	Antalya	4,2 m ²
Güngör ve Adıgüzel (2019)	Nevşehir	5,61 m ²

Öztürk (2004)	Kayseri	5,44 m ²
Doygun ve İltter (2007)	Kahramanmaraş	1,4 m ²
Yenice (2012)	Burdur	4,01 m ²
Önder ve ark. (2012)	Konya ili Karatay İlçesi	9,93 m ²

Dünyanın bazı önemli ülkelerinde bulunan kentlerde ise kişi başına düşen yeşil alan miktarları şu şekildedir: Stockholm 87,5 m²; Nantes 37 m²; Nijmegen 40 m²; Kopenhag 42,4 m²; Hamburg 17 m² (Irmak ve Avcı, 2019).

1.9. Ulaşılabilirlik

Ulaşılabilirlik, bireylerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda etkinliklere, ürün ve hizmetlere aynı zamanda bütün fonksiyonlara erişmelerindeki kolaylıklar olarak söylenebilir (Kesik ve Aydınoglu, 2014).

Günlük hayatımızda dikkate aldığımız en önemli ölçütlerden birisi ulaşılabilirliktir. Yoğun kent yaşamında yoğun aktivitelere sahip bireyler bir mekânı tercih ederken, zaman tasarrufunda bulunma amacı ile iş ve aktivitelerinin kolaylaşmasını düşünerek bir noktaya yahut mekâna kısa sürede ulaşmak isterler. Gün geçtikçe artan kentli nüfus ve kentleşme göz önünde bulundurulduğunda kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesi adına bütün bireylerin mekânlara erişiminin kolaylığı önemli görülmektedir (Ekici, 2021).

Kentsel yeşil alanların büyüklükleri, kişi başına düşen miktarları, donanımsal yeterlilikleri oldukça önemli özellikler olmasına rağmen bu alanların kent içerisinde dengeli dağılım göstermemeleri ayrıca kentte yaşayan bireylerin bu alanlara kolay ulaşım sağlayamamaları yeşil alanların kullanımlarını ve beklenen sosyal ve çevresel etkilerini düşürmektedir. Kentli insanın yeşil alanlardan duyduğu ihtiyaçların ve isteklerin karşılanması adına ulaşılabilirlik planlamalarının yapılması ve bu konudaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Temelde ulaşılabilirlik mesafesi yürüme uzaklığı olmalıdır, semt ölçeği üzerinde bulunan yeşil alanlara ise toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanabilmelidir. Kullanıcılar yeşil alana yürüme mesafesi ile 5-20 dakika arasında ulaşmalıdır, yeşil alanların kullanım yoğunluğunu

ile kullanıcıya yakınlık durumu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır (Aygün, 2005).

Anonim (2020), Avrupa Komisyonu Kentsel Denetim raporuna göre kentsel yerleşim birimlerinde bulunan yeşil alanlara ideal ulaşılabilirlik süresi yürüme ile 15 dakika olarak verilmiştir. Bazı çalışmalarda kentsel yeşil alanlara ideal ulaşılabilirlik mesafeleri ve süreleri şu şekilde belirtilmiştir:

- Çocuk bahçeleri - oyun alanları: Ulaşım 400 m, yürüme süresi 10 dakika,
- Semt - mahalle parkları: Ulaşım 800 m, yürüme süresi 20 dakika,
- Kent parkları: Ulaşım 1200 m, yürüme süresi 30 dakika (Manlun, 2003; Altunkasa, 2004; Aydemir, 2004).

1.10. Önceki Çalışmalar

Eymirli (1994) “Erzurum Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Saptanması ve Kent İçi Açık-Yeşil Alan İlkeleri Yönünden Araştırılması” başlıklı çalışmasında Erzurum kentinde bulunan mevcut açık ve yeşil alanları irdelemiştir. Mevcut açık ve yeşil alanların yetersiz olduğunu saptamış ve bu alanların halkın beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığını belirtmiştir. Bu çalışmada Erzurum kentinde yeşil alan sistemine öneri olarak ise yeşil kuşak (Green Belt), yeşil örgün (Green Network) sistemleri öneri olarak sunulmuştur. Araştırmanın temel amacı var olan sorunları saptamak ve geleceğe yönelik makul yeşil alan sistemini kentte oluşturmaktır.

Ölmez (1995) “İskenderun Kenti Yeşil Alanların İrdelenmesi” başlıklı çalışmasında İskenderun kenti yeşil alanlarını nicelik ve nitelik yönünden irdelemiştir. Mevcut yeşil alanların hem nicelik hem de nitelik yönünden yetersiz kaldığı belirtilmiş ve bu alanların kent içinde dağılımlarının dengesiz olduğu belirtilmiştir. İskenderun kentinde kişi başına 1,35 m² yeşil alan olduğu saptanmış ve bu sonucun İmar Bakanlığı tarafından belirlenen kişi başı yeşil alan normundan (7 m²) çok uzak olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yeşil alanların donanımlarının ve malzemelerinin de kent için yetersiz olduğuna değinilmiştir.

Kısar (2004), “Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri (Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği)” başlıklı çalışmasının asıl amacı yeşil alanların kullanım özelliklerini, tercih edilen yeşil alanları ve yeşil alanları kullanan kişilerin bu alanlardaki memnuniyet düzeylerini saptamaktır. İstanbul’da belirlenen üç bölgede yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre yeşil alanlar ile kullanıcı ilişkileri değerlendirilmiştir. Yeşil alan tercihlerinin insanların gelir düzeyine, evli veya bekar olmalarına ayrıca çocuk sahibi olmaları ve çocuklarının yaş aralıklarına göre değişebildiği saptanmıştır. İnsanların kullanım amaçlarına bakıldığında ise genellikle ekolojik, sosyal aktiviteler, çocuklarını oynatmak ve onlarla zaman geçirmek, piknik yapmak gibi amaçlar olduğu görülmektedir. Bu amaçların yine gelir düzeyi, yaş, eğitim durumu gibi faktörlere göre değiştiği görülmektedir. Yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre kullanıcıların memnuniyet düzeyi incelendiğinde çocuk oyun bahçeleri ve mahalle parkları memnuniyetin en düşük olduğu yeşil alan türleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent genelindeki tarihi parklar ise kullanıcı memnuniyetinin en yüksek olduğu yeşil alan tipi olarak görülmüştür.

Uz (2005) “Eskişehir Kent Merkezi Yeşil Alanlarının Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Yardımı ile Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmada, çalışma alanı olarak Eskişehir kent merkezi seçilmiş ve Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Uzaktan Algılama yardımı ile 65 mahalleye sahip Eskişehir kentinin yeşil alanlarını değerlendirmiştir. Açık ve yeşil alanların mahallelere göre dağılımında nicelik ve nitelik bakımından dengesizlikler bulunduğu tespit edilmiştir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarının 4,62 m² olduğu saptanmış ve bu miktarın İmar Yönetmeliği’nde karşılığını bulmuş olan kişi başı yeşil alan standardının (10 m²) altında kaldığı görülmüştür. Eskişehir kentinde sadece 6 mahallenin kişi başına düşen yeşil alan miktarının 10 m²’nin üzerinde olduğu 7 mahallenin ise bu ölçüyü karşıladığı tespit edilmiştir. Kent merkezinde bulunan 52 mahallenin ise bu standardın altında kaldığı görülmüştür. Ortaya çıkan tüm bu bulgular ele alındığında Eskişehir kent merkezinde bulunan yeşil alanların dengesiz dağıldıkları ve halkın ihtiyacını karşılamakta yetersizlik gösterdikleri söylenebilir. Daha önce kurulmuş olan mahalleler ile nispeten daha fazla yeşil alana sahip olan yeni mahalleler arasında yeşil alanların dengeli dağılımı sağlanmalıdır. Yeşil alanların donanım yönünden de eksiklikleri

yapılan çalışmalarda göze çarpmakta olup bu alanların nitelik bakımından da geliştirilmesi düşünülmektedir.

Akbulut (2007) “Aksaray Kenti Açık Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Yönünden Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmayı Aksaray kentindeki açık yeşil alanları nitelik ve nicelik yönünden değerlendirmek amacıyla yapmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında kişi başına ortalama 3,5 m² aktif açık yeşil alan düştüğü görülmüştür. Bu oranın mevzuatta karşılığını bulan yeşil alan normlarının altında kaldığı ve kent için yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Bu alanlar kentte yaşayan insanların yaşam kalitesine ve kent yaşamına yeterli düzeyde katkı verememektedir. Elde edilen diğer bir bulgu ise yeşil alanların kent içinde dengesiz dağılmış olmasıdır. Bu bulgulardan yola çıkarak açık yeşil alanların kent yaşamına daha çok katkı sağlaması ve halkın beklentilerini daha iyi karşılamaları için iyi planlanmaları ve bilimsel, teknik kriterler göz önünde bulundurularak gerekli önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Levend (2008) “İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi Açık ve Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Açısından İrdelenmesi” başlıklı bu çalışmada Bayrampaşa ilçesi açık ve yeşil alanlarını hem nitelik hem de nicelik yönünden irdelemiştir. Çalışmada çocuk oyun alanları (5 adet), mahalle parkları (55 adet), şehir parkı (1 adet), spor alanı(5 adet) ayrıca pasif yeşil alanlar araştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular incelendiğinde ilçede bulunan yeşil alanların sayılarının ve niteliksel özelliklerinin yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Mevzuatta karşılığını bulan yeşil alan normlarına göre ilçede kişi başına düşen yeşil alan miktarında açık bulunduğu göze çarpmaktadır. Niteliksel olarak ise birçok yeşil alanın malzeme yönünden geliştirilmesi ayrıca yeşil alanların donanımsal özellikleri engelli bireyleri göz önünde bulundurarak geliştirilmelidir. Yeşil alanların miktarı kadar önemli olan bir diğer husus bu alanların dengeli dağılımı ve bu alanlara erişilebilirliktir. Bayrampaşa ilçesinde yeşil alanlara erişilebilirlik mahalle parkları özelinde uygun gözükürken çocuk oyun alanları ile spor tesislerine erişilebilirliğin yetersiz kaldığı dikkati çekmektedir.

Koramaz (2010) “Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesinde Yeşil Alanların Etkinliğinin Ölçülmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Model Önerisi” başlıklı bu çalışma kentler için önemli bir yeri olan yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla yaşam kalitesi ile yeşil alanlar arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Yaşam kalitesi, kentlerin çevresel özellikleri ile kentte yaşayan bireylerin bu özelliklere dair ihtiyaçları, beklentileri ve değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Önemli kentsel hizmetlerden birisi olan yeşil alanlar çeşitli boyutlarda yaşam kalitesine katkı sağlarlar. Bu boyutlar çevresel, fiziksel, ekonomik, toplumsal ve sağlık alanında sıralanabilir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak yeşil alanların yaşam kalitesine katkı sağladıkları söylenebilir. Yeşil alanların mevcutluğu, mevcut oldukları çevre ile mekânsal ilişkileri ve bunun sonucunda çevreye sağladıkları etkiler ve yeşil alanların kullanımı yaşam kalitesi üzerinde bu alanların yaptığı katkıları ortaya çıkarmaktadır. Konut çevresindeki yeşil alanlar mekânsal ve sosyal açıdan bunun yanında fiziksel aktivitelere olanak sağlaması ile sağlık açısından da yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadırlar. Serbest zaman aktivitesi olarak konut çevresi dışında diğer kesimlerde de yeşil alan kullanımının yaygınlaşması yaşam kalitesinin yükseltilmesi için önemli görülmektedir. Bu doğrultuda dengeli dağılım gösterecek şekilde ve erişilebilirlik açısından gelir düzeyi düşük kişilerin göz önünde bulundurulduğu kent parklarının oluşturulması ve planlanması yeşil alan kullanımını artıracak ve yaşam kalitesini yükseltecektir.

Yenice (2011) “Kentsel Yeşil Alanlar İçin Mekansal Yeterlilik ve Erişilebilirlik Analizi; Burdur Örneği” başlıklı bu çalışmanın amacı ise Burdur kenti örneğinde mahalle ve semt düzeyinde yeşil alanları incelemektir. Çocuk oyun alanları, mahalle parkları, spor tesis alanları gerek yeterlilikleri gerekse erişilebilirlikleri yönünden ele alınarak irdelenmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre kent düzeyinde bu alanların dengesiz dağılım gösterdikleri ayrıca standartları karşılayamayarak yetersiz kaldıkları sonucuna varılmıştır. Kişi başına düşen yeşil alan miktarının mevzuatta karşılığını bulan kişi başı yeşil alan miktarı normunun altında kaldığı buna ilaveten Avrupa Birliği kentlerine göre de oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Kent genelinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının 4,01 m² olduğu saptanmıştır. Yalnızca üç mahallede kişi başına düşen yeşil alan miktarı, mevzuatta karşılık bulan 10 m² standartının üzerindedir.

Ender (2011) “Adana İli Çukurova İlçesi Aktif Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Açısından İrdelenmesi” başlıklı bu çalışma Çukurova ilçesinde bulunan aktif yeşil alanları nitelik ve nicelik yönünden irdelenmek ve bu alanların uygunluk durumlarının yükseltilmesi için öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Bu alanları değerlendirmek için 49 ölçüt belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda semt parkları, mahalle parkları, çocuk oyun alanları, spor alanları değerlendirilmiştir. En yüksek uygunluk sınıflamasına hiçbir alanın girmediği görülmüştür. Araştırma alanında bulunan ve çalışmaya konu olmuş bu aktif yeşil alanların aktivitelerinin ve uygunluk durumlarının yükseltilmesi amacıyla öneriler geliştirilmiş ve sıralanmıştır.

Özdindar (2015) “Çorum Kent Merkezindeki Yeşil Alanların Nicelik ve Nitelik Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmada Çorum kenti çalışma alanı olarak seçilmiş ve kent merkezinde bulunan 14 mahalledeki yeşil alanlar nitelik ve nicelik bakımından incelenmiştir. Bu alanların tarihsel süreçteki değişimleri de çalışma kapsamında irdelenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde kent merkezinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 2,9 m²'dir. Bu oran ülke içerisinde mevzuat ile belirlenmiş olması gereken kişi başı yeşil alan miktarının oldukça altındadır. Diğer yandan gelişmiş ülkelerdeki kişi başına düşen yeşil alan miktarı ile kıyaslandığında da bu oranın yine yetersiz kaldığı görülmektedir. Çalışmaya konu olan 14 mahalleden sadece Karakeçili Mahallesi'nde 10 m² ölçüsünün üzerinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı görülmektedir diğer 13 mahallede kişi başına düşen yeşil alan miktarı 10 m²'nin altındadır. Nitelik açısından da incelenen parklarda yetersizlikler olduğu görülmektedir. Parklarda bulunan bitki türlerinin sınırlı olduğu ve bu bitkiler belirlenirken göz önünde bulundurulmuş kriterlerin yanlış veya eksik olduğu görülmektedir. Bu eksiklikleri gidermek için hâlihazırda bulunan parklarda ve yeni yapılacak parklarda bölgenin klimatolojisi, ekolojik beklentiler, uygun bitki türleri, ilgili personellerin bitki bakımı konusunda eğitilmiş olmaları gibi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Parklarda kullanılan malzemeler ve parkların zemin yapıları da yine eksiklikler içermektedir. Geçirimsiz malzemelerin ve sert yüzeyin parklarda sık karşılaşılan bir özellik olduğu görülmektedir. Yeşil alan görüntüsüne uygun ve ekolojik kaygılar gözetilerek bu durumun iyileştirilmesi gerekmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda semt parkları dışında kentte yaşayan insanların

beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak bilimsel ve teknik kriterlere göre planlanmış kent parklarının yapılması gerektiği önerilmiştir.

Akkaya (2017) “Artvin Kent Merkezi Açık - Yeşil Alan Sisteminin İrdelenmesi” başlıklı bu çalışmada Artvin kentinde açık-yeşil alan sistemi irdelenmiş ve bu doğrultuda öneriler geliştirilmiştir. Coğrafi Bilgi Sistemlerinden faydalanılarak çalışma yrtlmştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde kent merkezinde aktif yeşil alanların bütüncül bir sistemde olmadığı dağılımlarının dengesizlikler içerdiği saptanmıştır. Nicelik bakımından bu alanların yetersizliği göze çarpmaktadır. İmar planı kapsamında önerilen yeşil alan sistemi ile mevcut aktif yeşil alanların arasında bariz farklılıklar olduğu görülmüş ve bu alanların nicelik açısından ve kullanım bakımından yetersizlikler taşıdığı kanısına varılmıştır.

Benek, şahap (2017) “şanlıurfa şehrinde Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Uzaktan Algılama (UA) Kullanılarak Yeşil Alanların Yeterliliğinin Belirlenmesi” başlıklı bu çalışmada şanlıurfa kentinde yeşil alanların yeterliliği Coğrafi Bilgi Sistemlerinden faydalanılarak irdelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre çalışma alanında bulunan yeşil alanların ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmiş şehirlere göre daha düşük oranda olduğu sonucuna varılmıştır. Mahallelere göre yeşil alanların dengesiz dağılım göstermeleri elde edilen diğer önemli bir bulgudur. Eski ve nüfusun fazla olduğu mahallelerde bu alanlar az, nüfusun az olduğu ve yeni mahallelerde yeşil alanların çok daha fazla olduğu saptanmıştır. Tüm bu bulgular doğrultusunda kentte bulunan yeşil alanlar yeniden gözden geçirilmeli eksiklikler bilimsel kriterlere göre giderilmeli ve yeni oluşturulacak yeşil alanlarda ilerleyen yıllarda ortaya çıkacak değerrişimler dikkate alınarak esnek planlamalar yapılmalı ve uygulanmalıdır.

Tepe (2018) “Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin Belirlenmesi: Sancaktepe rneği” başlıklı bu çalışmada yeşil alanlar ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki irdelenmiş ve yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma alanı olan Sancaktepe ilçesi bu çalışmada 4 bölgeye ayrılarak ele alınmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının 1,64 m² olduğu sonucuna varılmış ve yapılan değerlendirmelerde bu oranın gerekli normların oldukça altında olduğu sonucuna

varılmıştır. Yeşil alanların yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkileri bulunduğunu söylemek mümkündür. Yaşam kalitesinin yükseltilmesi için yeşil alanları miktar ve alan olarak geliştirmek önemli bir faktör olsa da tek başına yeterli olmayacağı bunun yanında yapılan çalışmalarda yeşil alan özelliklerinin geliştirilmesinin, konut çevresinde yeşil alanların bütünlük gösterecek şekilde yeniden düzenlenmesinin, bu alanların fiziksel aktivite bakımından geliştirilmesinin diğer önemli faktörler arasında olduğu görülmüştür. Yeşil alanlar varlıkları, çevre ile kurdukları mekânsal ilişkiler ile hem sosyal hem fiziksel açıdan sağladıkları olanaklar ile yaşam kalitesine katkı sağlamaktadırlar.

Nas (2019) “Açık ve Yeşil Alanların Konya İli Seydişehir İlçesi Örneğinde Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmada Seydişehir ilçesinde bulunan açık ve yeşil alanların niceliksel ve niteliksel özelliklerinin değerlendirilmiş ilçede yaşayan insanların yeşil alanlardan beklentilerini, ihtiyaçlarını saptamak ve görüşlerini almak adına anket çalışması yapılmıştır. Çalışma alanında bulunan 16 mahallede ortalama kişi başına düşen yeşil alan miktarının 4,63 m² olduğu sonucuna varılmış ve bu miktarın yetersizliği ortaya konulmuştur. Bu alanların mahallelerde bir bütünlük göstermediği ve yeşil alanların mahallelere dengesiz dağılımları gözlemlenen diğer önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anket çalışması 407 kişiye uygulanmıştır. İlçede yeşil alanların nitelik ve nicelik bakımından yetersizliği bulunsa da ilçede yaşayan ve ankete katılan insanların bu durumun farkında olmadığı ayrıca yeşil alanları kullanım alışkanlıklarını taşımadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada yeşil alanların revize edilmesi, yeni yapılacak yeşil alanlara yol göstermesi ve bu alanların daha iyi ve sistemli bir hale getirilmesi ayrıca kullanım alışkanlıklarının artırılması ve bu kültürün oluşması amacıyla öneriler geliştirilmiştir.

Karaağaç (2019) “Altınordu Kent Merkezinin Açık - Yeşil Alanlarının Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma Ordu kentinde bulunan Altınordu ilçesinin 22 mahallesinde mevcut açık ve yeşil alanların değerlendirilmesi ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır. İlçenin merkezini oluşturan 22 mahallede yapılan incelemeler sonucunda kişi başına düşen yeşil alan miktarının 4,19 m² olduğu belirlenmiş ve bu oranın olması gereken standart miktarın altında kaldığı değerlendirilmiştir. Son yıllarda hızla

kentleşen Altınordu ilçesinde konut alanları daha hızlı artış gösterirken yeşil alanların göz ardı edildiği ve insanların bu alanlara olan ihtiyaçlarının arttığı gözlemlenmiştir. İnsanların yeşil alanlarda fiziksel ve sosyal gereksinimlerini gidermeleri için bu alanların yeterliliği son derece önemli bir konudur fakat bunun yanında bu alanların nitelikleri geliştirilmez gerekli donanımlara sahip olmazlar ise yine halkın beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olacakları düşünülmektedir. Özellikle park alanlarının yetersizliği ve bu alanların gerekli planlamalardan uzak kaldığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra kent parkları ve açık spor alanlarının da olması gereken standart miktarın altında kaldığı saptanmıştır. Elde edilen tüm bu bulgular ışığında kent merkezinde hızla artan konutlaşma ve nüfusa paralel olarak yeni parklar, kent parkları, spor alanları planlanmalı ve kent merkezine bu tür alanlar kazandırılmalıdır.

Selçuk (2019) “Sivas Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışmada Sivas kent merkezinde bulunan 65 mahallenin sınırları göz önüne alınarak açık ve yeşil alanlar irdelenmiştir. Arcgis programı kullanılarak bu alanlar hesaplanmış ve mahalleler ve kent genelinde nicelikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular kapsamında kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alan miktarının yetersizliği göze çarpmaktadır. Parklar, çocuk oyun alanları, spor alanları göz önünde bulundurularak yapılan hesaplamalarda kişi başına düşen yeşil alan miktarı 2,1 m², bunlara ilaveten rekreasyon alanları hesaplanmaya dahil edildiğinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının 3,5 m² olduğu saptanmıştır. Her iki durumda da kent merkezindeki bu alanların oldukça yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Kent için hazırlanan imar planında 10 m² ölçüsü her ne kadar yakalanmış gözükse de kent merkezinin mevcut durumunda bu alanların yetersizliği görülmektedir. Çalışmaya konu olan 65 mahalleden sadece 2’si açık ve yeşil alanların miktarı bakımından uygunken diğer mahalleler bu alanların niceliği bakımından yetersiz kalmıştır. Çalışma alanında açık ve yeşil alanların geliştirilmesi, yeterliliklerinin artması aynı zamanda kentte bu sistemin sürdürülebilir şekilde oluşturulması için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Koç (2019) “Giresun Kent Merkezin’deki Açık Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi” başlıklı bu çalışmada Giresun kent merkezinde bulunan açık ve yeşil

alanların mevcut durumları irdelenmiş ve kişi başına düşen yeşil alan miktarı tespit edilmiş; parkların, çocuk oyun alanlarının spor alanlarının ulaşılabilirlik analizleri yapılarak konu ile ilgili değerlendirmeler yapılmış, çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kent merkezinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 3,35 m²'dir. Bu miktar yetersiz olarak değerlendirilmiş ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Kentin açık ve yeşil alan sisteminde yer alan alanların dengesiz dağılımları, donanım bakımından yetersizlikleri ve ulaşılabilirlik açısından yetersiz oldukları tespit edilen diğer önemli bulgulardır. Tüm bu bulgular ışığında kent merkezinde geliştirilebilir alanlar saptanmış ve öneri oluşturması adına yeşil alan noktaları oluşturulmuştur. Geliştirilen öneriler hayata geçirildiğinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının 3,35 m²'den 7,32 m²'ye yükseleceği öngörülmektedir.

Ulu (2019) "Açık-Yeşil Alanların Nitelik ve Nicelik Yönünden İncelenmesi: Burdur Kent Merkezi Örneği" Burdur kentinde yer alan mevcut açık ve yeşil alanların yeterliliklerini, niteliklerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada kent merkezinde kişi başına düşen açık yeşil alan miktarı 8,36 m² olarak saptanmıştır. Bu miktar mevzuatta belirtilen standart miktarın altındadır. Ayrıca bu alanların estetik görünümleri, donanımları, işlevleri ve halkın ihtiyaçlarını karşılamakta da yetersiz kaldıkları tespit edilmiştir. Bilimsel ve teknik kriterler göz önünde bulundurularak ayrıca yasal öneri ve düzenlemeler dikkate alınarak bu alanların yeniden planlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Gelecekte yaşanabilecek değişimler bugünden öngörülerek yapılacak planlamaların esneklik gösterecek şekilde olması gerektiği düşünülmektedir.

Coşkun (2019) "Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin Bolu Kentinde İrdelenmesi" başlıklı bu çalışma, yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisini irdelemek ve yeşil alan ile yaşam kalitesi kavramı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Yaşam kalitesini artıran birçok önemli kriter olsa da özellikle kent merkezlerindeki yaşam kalitesi üzerinde yeşil alanların etkisi oldukça fazladır. Yeşil alanların fiziksel, psikolojik, sosyal, ekolojik olmak üzere birçok önemli işlevleri bulunmaktadır. Bolu kent merkezinde 43 mahallede yapılan bu çalışmada kişi başına düşen yeşil alan miktarı olması gereken miktarın oldukça altında kalmıştır (2,79 m²). Kentte yaşayan insanların ihtiyaçları, beklentileri ve yaşam kalitesi ile

yeşil alan kavramları üzerindeki bilinçlerini saptamak adına seçilen 3 parkta 400 adet anket yapılmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların yaşam kalitesi üzerinde yeşil alanların önemli etkisi olduğunu bu nedenle bu alanların miktarlarının artırılması gerekirken aynı zamanda donanımsal özelliklerinin, ulaşılabilirlik durumlarının, işlevsel özelliklerinin, altyapılarının yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Dikkate değer önemli bir bulgu ise bu alanların sadece miktar bakımından geliştirilmesinin tek başına anlam ifade etmeyeceği bunun yanında dağılımlarının bütünlük göstermesi ve dengeli dağılım göstermelerinin anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Yardımcı (2019) “Batman Kenti Açık ve Yeşil Alan Yeterliliğinin İncelenmesi” Batman kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların yeterliliğini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada açık ve yeşil alanlar ulaşılabilirlik açısından da değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda kişi başına düşen yeşil alan miktarının 1,35 m² olduğu ve bu miktarın oldukça yeteriz kaldığı değerlendirilmiştir. Aynı zamanda çalışma kapsamında bu alanlara erişilebilirlik durumu da analiz edilerek yürüme mesafesi bakımından değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda 500 m’lik tampon zon oluşturulmuştur. Yapılan bu çalışmaların sonucunda bu alanların çoğunluğunun ulaşılabilirlik konusunda da beklentilerin altında kaldığı görülmüştür. Tüm bu bulgular doğrultusunda kent merkezinde sürdürülebilir, esnek, bütünlük gösteren ve kentin gelişim sürecine uygun yeşil alan sistemi kurulmasının ve planlanmasının gerekliliği önerilmiştir.

Doğan (2019) “Ankara İli Gölbaşı İlçesi’nin Açık Yeşil Alan Yeterliliği Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma, Ankara ili Gölbaşı ilçesinin açık ve yeşil alanlarının yeterliliğini saptamak amacıyla yapılmıştır. Son on yıl içerisindeki değişimler incelenerek karşılaştırmalar yapılmış ve gelecek için öneriler geliştirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda kişi başına düşen yeşil alan miktarının standart üzerinde olduğu saptansa da bu alanların dağılımlarının dengesiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun geliştirilmesi için artan nüfus göz önünde bulundurularak planlamalar yapılmasının gerekliliği önerilmiştir.

Adıgüzel (2021) “Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin CBS ile İncelenmesi: Çukurova Örneği” yeşil alanların yaşam kalitesine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada çalışma alanı olarak Adana ili Çukurova ilçesi seçilmiştir. Çalışma kapsamında yeşil alanların yeterlilikleri, ulaşılabilirlik durumları tespit edilmiştir. Ayrıca yeşil alanların kentsel ısı adaları üzerinde nasıl etkilerinin oldukları değerlendirilmiştir. Yeşil alanların yaşam kalitesi üzerinde sosyal etkilerinin olduğu bunun yanında kent merkezlerinde sıcaklık koşulları ve çevre üzerinde etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında biyoklimatik konfor alanları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda mahalle ölçeğinde ele alınan yeşil alanların genel olarak 10m²/kişi altında olduğu saptanmıştır. Mahallelere göre bu alanların dağılımlarının dengesiz olduğu belirtilmiştir. Aktif yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumu ise genellikle 0-500 metre aralığında olup bu durum yaşam kalitesi açısından olumlu karşılanmıştır. Ağaç türlerinin farklı farklı etkileri olabileceği için çalışma kapsamında ağaç türleri de incelenmiştir. İlçede konforsuz alanlar genellikle yaz aylarında gözlemlenmiştir. Yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkileri oldukça önemlidir ve bu nedenle yaşam kalitesinin yükseltilmesi için Çukurova ilçesinde bulunan aktif yeşil alan miktarının artırılması aynı zamanda bu alanların dağılımlarının dengeli olması önemli görülmektedir.

Adaweh (2022) “Çankırı Kent Merkezi Örneğinde Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma kapsamında Çankırı kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında kentsel açık ve yeşil alan, yaşam kalitesi, kentsel yaşam kalitesi gibi kavramlar açıklanmıştır. Çalışma alanında bulunan 21 adet cadde, sokak, bulvar çeşitli kriterlerle incelenmiştir. Bu alanların kentsel çevre kalitesi uygunlukları değerlendirilmiş ve tartışılmış son olarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Gazel (2022) “Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşanabilirlik Kavramı Bağlamında Değerlendirilmesi: Konya Kent Merkezi Örneği” başlıklı bu çalışmanın amacı daha yaşanılabilir kentler için açık ve yeşil alanların önemini ve bu alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Konya kent merkezi çalışma alanını

oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında yaşanabilirlik, yaşanabilir kentler, açık ve yeşil alanlar, açık ve yeşil alanların işlevleri, açık ve yeşil alan sistemleri, yaşanabilirlik göstergeleri ve yaşanabilir kentlerdeki açık ve yeşil alan uygulamalarına değinilmiştir. Konya kent merkezindeki açık ve yeşil alanlara ait kullanıcı memnuniyeti ve görüşlerini elde etmek amacıyla 100 kişi ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen tüm bulgular sonucunda Konya kent merkezinde yaşanabilirliğin artırılması amacıyla öneriler sunulmuştur.

Hızlı (2022) “Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin Kentsel Yaşanabilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmada gün geçtikçe kalitesiz yaşam alanlarına dönüşen kentlerde açık ve yeşil alanların yaşanabilirlik üzerindeki etkileri ve önemi irdelenmiştir. Çalışma kapsamında yaşanabilirlik, açık ve yeşil alanlar, açık - yeşil alan sistemleri gibi kavramlara değinilmiş ayrıca dünyada bazı kentler incelenmiş konu ile ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır. Açık ve yeşil alanların birçok işlevinin olduğu ve bu işlevlerinin yaşanabilirlik üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Elde edilen tüm bulgular ışığında yeni yaklaşımlar ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Sönmez (2022) “Kocaeli Kentindeki Mahallelerde Açık ve Yeşil Alanların Yeterliliği ve Erişilebilirliği” Kocaeli kentindeki mahallelerde yer alan açık ve yeşil alanları hem yeterlilikleri hem de bu alanlara erişilebilirlik yönleriyle incelemeyi amaç edinen bu çalışma kapsamında kentte yer alan on iki ilçenin kentsel bütün mahalleleri ele alınmıştır. Çalışma kapsamında açık ve yeşil alanlar, açık ve yeşil alanların faydaları, açık ve yeşil alanların standartları, bazı ülkelerdeki planlamalar ve standartlara değinilmiş ve Kocaeli kentindeki açık ve yeşil alanlar yeterlilik ile erişilebilirlik yönleriyle analiz edilmiştir. Elde edilen tüm veriler sonucunda kentte yer alan açık ve yeşil alanların mevzuatta karşılığını bulan kişi başına düşen yeşil alan miktarı standardının altında kaldığı ayrıca bu alanların dağılımı ile bu alanlara erişilebilirlik konularında da sorunlar olduğu belirtilmiştir. Kentleşme ve sanayileşmenin hızla arttığı Kocaeli’de kentsel yaşam kalitesinin artması ve sürdürülebilir bir çevre için bu alanların düzenlenmesi, geliştirilmesi adına çözüm önerileri geliştirilmiş ve sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA ALANININ ÖZELLİKLERİ

Çalışmanın ana materyalini Şahinbey ilçesi oluşturmakla beraber genelden özele bir bakış açısı ile konuya bütünlük kazandırması adına bu bölümde, Gaziantep ilinin fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerine yer verilmiştir. Şahinbey ilçesinin konumu ve doğal özellikleri, tarihi yapısı, nüfusu ve ekonomik özelliklerine yine bu bölümde değinilmiştir.

2.1. Gaziantep İlinin Konumu ve Doğal Özellikleri

36° 28' - 38° 01' doğu boylamları, 36° 38' ve 37° 32' kuzey enlemleri arasında bulunan Gaziantep, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Orta Fırat Bölümü'nde bulunan Gaziantep ili bölgenin en büyük ili, Türkiye'nin ise 6. büyük ilidir (<https://www.gaziantep.bel.tr/>, 2024). Kuzeyde Kahramanmaraş, güneyde Suriye Devleti, doğuda Şanlıurfa, batıda Hatay ile Osmaniye, kuzeydoğuda Adıyaman ve güneybatısında Kilis bulunmaktadır. Gaziantep ilinin ilçeleri; Oğuzeli, Karkamış, Yavuzeli, Nizip, Araban, İslahiye, Şahinbey, Şehitkamil, Nurdağı'dır. Bu ilçelerden Şehitkamil ve Şahinbey ilçeleri Gaziantep ilinin merkez ilçeleri durumundadır (Şimşek ve Güngör, 2022).

Gaziantep il merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği 850 m civarındadır, batısında ve kuzeyinde Toros Dağları bulunur, güneyindeki yükselti ise daha düşüktür (Ekici, 2021). Gaziantep'te bulunan dağların başlıcaları ise Sof, Dülükbaba, Sam, Ganibaba, Sarıkaya dağlarıdır. Önemli ovalara da sahip olan Gaziantep ilinde bulunan başlıca ovalar; Barak İslahiye, Yavuzeli, Araban, Oğuzeli ovalarıdır. Nizip Çayı, Merziman Çayı, Alleben Deresi, Fırat Nehri Gaziantep'te bulunan başlıca önemli akarsulardandır (<https://www.gaziantep.bel.tr/>, 2024).

Gaziantep ili, bölgede birçok coğrafi unsur bakımından geçiş noktası özelliği taşımaktadır. Klimatolojik koşullar, ilin vejetasyon özellikleri, nüfus, sosyoloji, kültür, ticaret ve ekonomik özelliklerin her birinde bu geçiş özelliğinin getirdiği çeşitlilikleri görmek mümkündür (Ekici, 2021).

İklim koşulları hem Akdeniz ikliminin hem de karasal iklimin özelliklerini yansıtmaktadır ve bu nedenle her iki iklimin karışımı olan geçiş özellikleri gösteren step iklimi ilde görülmektedir (Sönmez, 2016). Gaziantep ilinin güney kesimi daha çok Akdeniz iklim özelliklerini yansıtmaktadır. İlde yaz ayları sıcak ve kurak yaşanırken kış ayları soğuk ve yağışlı geçmektedir. Yağışın fazla olduğu aylar daha çok kış ve ilkbahar aylarıdır.

Gaziantep ilinde iklimin çeşitlilik göstermesi bitki örtüsü yapısını da doğrudan etkilemiştir. Bitki örtüsü bakımından gerek Akdeniz iklimine ait bitki türlerinin gerekse step iklimine ait bitki türlerinin ilde dağılımını gözlemlemek mümkündür. İlin güney kesiminde Akdeniz ikliminin varlığına bağlı olarak zeytin ağaçları görülmektedir. Yükseltinin daha fazla olduğu bölgelerde ve ilin dağlık alanlarında step ve yarı step iklime ait bitki örtüleri dağılmaktadır. Bu kesimlerde yer yer çam, sedir ve köknar ormanlarını görmek mümkündür. İlin merkezi ve merkeze yakın alanlarında ise doğal orman varlığı kısıtlıdır bundan dolayı il merkezi ve çevresi daha çok yapay olarak ormanlaştırılmıştır bu ormanlar çoğunlukla kızılçamlardan ve meşelerden oluşmaktadır (Özbadem vd., 2014). Kent merkezi ve çevresinde oluşturulan bu yapay ormanların başlıcaları; Dülükbaba, Yamaçtepe, Erikçe, Burç ormanları olup toplam genişlikleri 82.400 ha olarak bilinmektedir. Toprak örtüsü dağılımı ise kent merkezi ve yakın çevresinde kırmızımsı kahverengi ve kolüvyal topraklar şeklinde göze çarpmaktadır. Kırmızımsı kahverengi topraklar daha yoğunlukta görülmekte olup bu topraklar bazalt ve kireçtaşının karıştığı alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Kolüvyal toprakların dağılımları ise genellikle akarsu vadilerine paralel olup bu hatlarda karşımıza çıkmaktadır (Külahlıoğlu, 2017).

2.2. Gaziantep İlinin Nüfus Özellikleri

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2023 yılı sonu itibariyle Gaziantep ilinin nüfusu 2.164.134 kişidir. Nüfusun cinsiyet özelliklerini incelediğimizde ise toplam

nüfusun 1.091.830 kişisi erkek, 1.072.304 kişisi ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu bulgulardan yola çıkarak ilin toplam nüfusunda kadın ve erkek nüfus arasında bariz bir fark olmadığını söylemek mümkündür. Gaziantep ilinin son 10 yılda yapılan nüfus sayımları dikkate alındığında il nüfusu son 10 yılda devamlı artış göstermiştir. 2013 yılında toplam nüfus 1.844.438 kişiyken 2015 yılına gelindiğinde bu sayı 1.931.836 kişiye yükselmiş, 2019 yılında ise 2.069.364 kişi olmuştur (Tablo 1.6.). Yüzölçümü 6.887 km² olan Gaziantep ilinin nüfus yoğunluğu ise 2023 yılı itibariyle 314 km² kişidir (Tablo 1.7.). 2023 yılı nüfus verilerine göre Türkiye’de nüfus yoğunluğu 111 km² kişi olarak tespit edilirken nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu 3 il ise şu şekildedir: İstanbul 3013 kişi, Kocaeli 582 kişi, İzmir 373 kişi, Gaziantep ise nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu 5. il olarak karşımıza çıkmaktadır ve Türkiye’nin en kalabalık illerinin başında gelmektedir.

Tablo 2.1. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfusu.

Yıl	Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2023	2.164.134	1.091.830	1.072.304
2022	2.154.051	1.087.763	1.066.288
2021	2.130.432	1.075.409	1.055.023
2020	2.101.157	1.060.820	1.040.337
2019	2.069.364	1.044.799	1.024.565
2018	2.028.563	1.023.716	1.004.847
2017	2.005.515	1.012.992	992.523
2016	1.974.244	998.926	975.318
2015	1.931.836	976.126	955.710
2014	1.889.466	953.760	935.706
2013	1.844.438	930.972	913.466

Tablo 2.2. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfus Yoğunluğu.

Yıl	Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
2023	2.164.134	314 /km ²
2022	2.154.051	313 /km ²
2021	2.130.432	309 /km ²
2020	2.101.157	305 /km ²
2019	2.069.364	300 /km ²
2018	2.028.563	295 /km ²
2017	2.005.515	291 /km ²
2016	1.974.244	287 /km ²
2015	1.931.836	281 /km ²
2014	1.889.466	274 /km ²
2013	1.844.438	268 /km ²
2012	1.799.558	261 /km ²
2011	1.753.596	255 /km ²
2010	1.700.763	247 /km ²
2009	1.653.670	240 /km ²
2008	1.612.223	234 /km ²
2007	1.560.023	227 /km ²

2023 yılında Gaziantep ilinin nüfus artış hızı % 0.47 olarak tespit edilmiştir. 2022 yılında bu oran % 1.11, 2021 yılında % 1.39, 2019 yılında % 2.01, 2016 yılında ise % 2.20 olarak gerçekleşmiştir. 2015-2023 yılları arası nüfus artış hızı grafiğine göre nüfus artış hızının bir önceki döneme göre en az gerçekleştiği yıl 2023 yılı olarak dikkati çekmektedir (Tablo1.8.).

Tablo 2.3. Yıllara Göre Gaziantep İlinin Nüfus Artış Hızı.

Yıl	Gaziantep Nüfusu	Artış Hızı
2015	1.931.836	% 2.24
2016	1.974.244	% 2.20
2017	2.005.515	% 1.58
2018	2.028.563	% 1.15
2019	2.069.364	% 2.01

2020	2.101.157	% 1.54
2021	2.130.432	% 1.39
2022	2.154.051	% 1.11
2023	2.164.134	% 0.47

2023 yılı itibariyle Gaziantep ili nüfusunun yaş özelliklerine göre durumu değerlendirildiğinde toplam nüfus içerisinde en fazla paya sahip yaş grubunun genç nüfus olduğu gözle çarpılmaktadır. 15 yaş altı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı % 30,04, 15-64 yaş aralığı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı % 64,09, 65 ve üstü yaş grubunun ise toplam nüfus içerisindeki oranı % 5,88 olarak görülmektedir. Bu veriler ışığında toplam nüfus içerisinde en fazla orana sahip nüfusun genç nüfus olduğu, yaşlı nüfusun ise toplam nüfus içerisinde en az paya sahip nüfus olduğunu söylemek mümkündür (Tablo1.9.).

Tablo 2.4. Yaş Gruplarına Göre Gaziantep İli Nüfusu.

Yıl	Yaş Grubu	Nüfus	Nüfus Yüzdesi
2023	0-4 Yaş	194.539	% 8,99
2023	5-9 Yaş	234.693	% 10,84
2023	10-14 Yaş	220.906	% 10,21
2023	15-19 Yaş	202.158	% 9,34
2023	20-24 Yaş	173.605	% 8,02
2023	25-29 Yaş	175.107	% 8,09
2023	30-34 Yaş	157.765	% 7,29
2023	35-39 Yaş	157.041	% 7,26
2023	40-44 Yaş	147.545	% 6,82
2023	45-49 Yaş	123.971	% 5,73
2023	50-54 Yaş	101.809	% 4,70
2023	55-59 Yaş	82.204	% 3,80
2023	60-64 Yaş	65.785	% 3,04
2023	65-69 Yaş	46.896	% 2,17
2023	70-74 Yaş	35.407	% 1,64
2023	75-79 Yaş	23.100	% 1,07
2023	80-84 Yaş	12.733	% 0,59
2023	85-89 Yaş	5.977	% 0,28
2023	90+ Yaş	2.893	% 0,13

Büyükşehir statüsünde bulunan Gaziantep iline bağlı 9 ilçe bulunmaktadır. Şahinbey, Şehitkamil, Nizip, Oğuzeli, Araban, Karkamış, Nurdağı, İslahiye, Yavuzeli Gaziantep iline bağlı ilçelerdir. 2023 yılı nüfus verilerine göre Şahinbey ilçesinin nüfusu 939.497 kişi, Şehitkamil 867.193, Nizip 150.037, İslahiye 64.013, Nurdağı 39.465, Oğuzeli 37.170, Araban 33.196, Yavuzeli 23.298 ve Karkamış 10.265 kişi şeklindedir. İlçeler arasında en az nüfusa sahip olan Karkamış ilçesi, en fazla nüfusa sahip olanlar ise 2 büyük merkez ilçe konumunda olan Şahinbey ve Şehitkamil ilçeleridir. Toplam il nüfusunun % 80'inden fazlası Şehitkamil ve Şahinbey

ilçelerinde bulunmaktadır (Tablo1.10.). İlçelerin nüfus cinsiyet yapısı incelendiğinde ise bütün ilçelerde erkek nüfusun kadın nüfustan daha fazla olduğu bulgusu karşımıza çıkmaktadır (<https://www.tuik.gov.tr/>).

Bu çalışmanın ana materyalini oluşturan Şahinbey ilçesi, 2023 nüfus verilerine göre Türkiye'nin 57 ilinden daha fazla nüfusa sahiptir ve Türkiye'de en büyük ikinci ilçe durumundadır. Şahinbey ilçesinin toplamda 181 mahallesi bulunmaktadır.

Tablo 2.5. İlçelere Göre Gaziantep Nüfusu.

Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
2023	Şahinbey	939.497	471.470	468.027	% 43,41
2023	Şehitkamil	867.193	438.510	428.683	% 40,07
2023	Nizip	150.037	75.250	74.787	% 6,93
2023	İslahiye	64.013	33.032	30.981	% 2,96
2023	Nurdağı	39.465	20.275	19.190	% 1,82
2023	Oğuzeli	37.170	19.183	17.987	% 1,72
2023	Araban	33.196	16.725	16.471	% 1,53
2023	Yavuzeli	23.298	11.962	11.336	% 1,08
2023	Karkamış	10.265	5.423	4.842	% 0,47

Göç hareketlerinin yoğun olarak gerçekleştiği illerden birisi olan Gaziantep, son yıllarda iç göçte göç veren il durumuna geçmeye başlamıştır. 2021 ve 2022 yıllarında Gaziantep'in verdiği iç göç miktarı aldığı göçten daha fazla olduğu görülmektedir. Net göç hızı 2022 yılında -2,55, 2021 yılında ise -3,41 olarak dikkati çekmektedir. Alınan göçün verilen göçten fazla olduğu yılların başında 2011 yılı gelmektedir ve bu yılda gerçekleşen net göç hızı 4,2 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1.11.). Son yıllarda Gaziantep'in göç vermesine neden olan faktörlerin başında; eğitim, daha uygun konuta ulaşma isteği, aile üyelerinden birine bağlı olarak yer değiştirme gelmektedir (<https://nip.tuik.gov.tr/>, 2024).

Tablo 2.6. Son Yıllarda Gerçekleşen İç Göç Miktarı.

YIL	İL	ALDIĞI GÖÇ	VERDİĞİ GÖÇ	NET GÖÇ	NET GÖÇ HIZI
2022	GAZİANTEP	50.192	55.699	-5.507	-2,55
2021	GAZİANTEP	50.203	57.475	-7.272	-3,41
2020	GAZİANTEP	42.040	41.179	861	0,41
2019	GAZİANTEP	52.268	53.517	-1.249	-0,6
2018	GAZİANTEP	44.704	62.206	-17.502	-8,59
2017	GAZİANTEP	47.431	50.485	-3.054	-1,52
2016	GAZİANTEP	45.726	50.003	-4.277	-2,16
2015	GAZİANTEP	46.435	48.858	-2.423	-1,25
2014	GAZİANTEP	46.438	44.415	2.023	1,07
2013	GAZİANTEP	41.978	42.291	-313	-0,17
2012	GAZİANTEP	41.672	39.410	2.262	1,26
2011	GAZİANTEP	45.991	38.634	7.357	4,2
2010	GAZİANTEP	40.380	36.327	4.053	2,39
2009	GAZİANTEP	36.075	34.125	1.950	1,18
2008	GAZİANTEP	37.184	36.229	955	0,59

Farklı nedenlerden ötürü bir ülkeden başka ülkeye gerçekleşen göç hareketlerine dış göç denilmektedir. Dış göçler isteğe bağlı olarak gerçekleşebileceği gibi zaruri durumlar altında da meydana gelebilmektedir. Son yıllarda iletişim, teknoloji ve ulaşım koşullarındaki gelişmeler bu göç hareketlerinin artmasını sağlamaktadır. Gönüllü dış göçlerin gerçekleşmesindeki en önemli faktörlerin başında eğitim ve iş imkânları gelmektedir.

Son yıllarda Gaziantep'ten başka ülkelere yapılan göçün en fazla olduğu yıllar 2022, 2017, 2018 yılları olarak görülürken farklı ülkelere Gaziantep'e yapılan göçlerin en fazla olduğu yıl ise 2016 yılıdır. 2022 yılında Gaziantep'e gelen göç miktarı 3370 kişidir ve bunun 1803 kişisi erkek, 1567 kişisi ise kadındır. Aynı yıl içerisinde

Gaziantep'ten farklı ülkelere yapılan göç miktarı 5175 kişidir ve bunun 3203 kişisi erkek, 1972 kişisi kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 1.12.).

Tablo 2.7. Son Yıllarda Gerçekleşen Dış Göç Miktarı.

YIL	ALDIĞI GÖÇ	ALDIĞI GÖÇ ERKEK	ALDIĞI GÖÇ KADIN	VERDİĞİ GÖÇ	VERDİĞİ GÖÇ ERKEK	VERDİĞİ GÖÇ KADIN
2022	3.370	1.803	1.567	5.175	3.203	1.972
2021	6.415	3.486	2.929	3.384	2.047	1.337
2020	3.631	2.082	1.549	4.309	2.450	1.859
2019	6.379	3.542	2.837	3.478	2.113	1.365
2018	6.222	3.475	2.747	4.954	2.947	2.007
2017	6.158	3.749	2.409	5.118	3.108	2.010
2016	8.006	4.851	3.155	4.322	2.608	1.714

Günümüzde küresel bir sorun haline gelen göç türlerinin başında mülteciler ve sığınmacılar gelmektedir. 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle milyonlarca insan ülkelerini terk etmiştir. Türkiye'nin en uzun kara sınırını paylaştığı Suriye'den milyonlarca sığınmacı Türkiye'ye gelmiştir. Suriyeli sığınmacıların en fazla bulunduğu ülke bugün Türkiye'dir ve bu problem en çok Türkiye'yi etkilemiştir. Türkiye'de bulunan Suriyeliler "Geçici Koruma Kapsamında" sayılmaktadırlar ve Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2024 yılı itibariyle sayıları 3.151.915 kişi olarak bilinmektedir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2024).

2011 yılından itibaren başlayan ilk göç hareketlerinde Suriyeliler, çeşitli illere kurulan geçici barınma merkezlerine yerleştiriliyorken sonraki yıllarda sayıları devamlı artmış ve Türkiye'deki illere yerleşmelerine izin verilmiştir. Suriye sınırında bulunan iller ve büyük şehirler başta olmak üzere bugün Türkiye'de dikkate değer sayıda Suriyeli nüfusun yaşadığı bilinmektedir (Atmaca ve Zaman, 2023).

Suriyelilerin en fazla yaşadığı ilk on il ise şu şekildedir: İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, Konya, İzmir, Ankara. Geçici koruma altında bulunan toplam Suriyeli nüfusun yarısından fazlası ise İstanbul, Gaziantep,

Hatay, Şanlıurfa'dadır. 2024 yılı itibariyle Gaziantep'te 428.279 Suriyeli yaşamaktadır. En fazla Suriyelinin yaşadığı il ise 530.532 kişi ile İstanbul olarak bilinmektedir (Tablo 1.13.).

Gaziantep'te yaşayan Suriyeliler il nüfusunun yaklaşık %20 sine denk gelmektedir. Suriyelilerin yaklaşık 400 bine yakını Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde yaşamaktadır. Şahinbey ilçesinde bulunan Suriyeliler, alışveriş amacıyla daha çok Ünalı Mahallesi, Hoşgör Mahallesi ve İnönü Caddesi gibi mekânları yoğun olarak kullanmaktadırlar. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahalleler ise Vatan, Barak, Güneş, Yukarıbayır mahalleleri olarak görülmektedir. Kentte yaşayan Suriyelilerin daha az yaşadığı mahalleler genellikle kent merkezine ve alışveriş merkezlerine daha uzak olan mahalleler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent merkezine 10 km ve daha fazla olan mahallelerde yaşayan Suriyeli nüfusun azaldığı görülmektedir.

Gaziantep'te yaşayan Suriyelilerin varlığı artık oldukça belirgin hale gelirken günlük yaşamdaki etkileşimleri ve etkileri oldukça yoğundur. Sosyal ve kültürel hayat, ticaret, ekonomik sektörler, mekânsal kullanım ve değişiklik başta olmak üzere hemen hemen her alanda Suriyelilerin etkisi görülmektedir. Hastane, okul, sokaklar, caddeler, yeşil alanlar, ulaşım araçları gibi kentsel yaşamın çeşitli alanlarında Suriyelilerin yoğun olarak bulduklarını söylemek mümkündür (Atmaca ve Zaman, 2023).

Tablo 2.8. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.

İL	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA SURİYELİ NÜFUSU
İSTANBUL	530.532
GAZİANTEP	428.279
ŞANLIURFA	283.543
HATAY	267.798
ADANA	223.036
MERSİN	209.617
BURSA	171.167
KONYA	120.729
İZMİR	119.586
ANKARA	89.322

2.3. Gaziantep İlinin Ulaşım ve Ekonomik Özellikleri

Bulunduğu konum itibarıyla Gaziantep ili, tarih boyunca önemli ve stratejik bir noktada olmuştur. Anadolu Yarımadası ve Mezopotamya'nın bağlantı ve geçiş özelliklerini taşıyan ilde, ticaret ve ticaret yollarının önemi geçmişe dayanmaktadır. Tarihi ticaret yolları arasında en önemlisi olarak kabul edilen İpekyolu üzerinde bulunan Gaziantep'te geçmişte olduğu gibi bugün de ulaşım özellikleri gelişmişlik gösterir. Günümüzde kara yolu, demir yolu ve hava yolu ulaşım ağları ilde oldukça gelişmiş durumdadır. Karayolu ulaşımında, Türkiye'nin güneyi ve Akdeniz Bölgesi'nden doğu, kuzey yönlerine bağlantı sağlayan kavşakların olduğu noktada bulunan Gaziantep; Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki bölgenin ise girişi durumundadır. Önemli otoyolları ve çevre yolu ile hem kendisine yakın olan Adana, Mersin, Şanlıurfa gibi iller başta olmak üzere yakın illere hem de kentin çoğu yerine bağlantı sağlanmaktadır (Ekici, 2021).

Hava yolu ile ulaşım imkânları da gelişmiş durumdadır. Gaziantep Oğuzeli Havalimanı, 1976 yılında hizmete başlamış olup şehre 20 km uzaklık da bulunmaktadır. Günlük tarifeli seferlerin yapıldığı havaalanından Ankara, İzmir, İstanbul gibi illere doğrudan seferler yapılır (Yıldız, 2020). Diğer şehirlere Ankara bağlantılı seferler yapılır ve dış hatlarda da uçuş imkânları mevcuttur. 2021 yılında yıllık 6 milyon kişi kapasiteli yeni terminal binası hizmete girmiştir. 2022 yolcu taşıma istatistiklerine göre iç hatlarda 2.053.277 yolcu, dış hatlarda ise 296.989 yolcu olmak üzere toplamda 2.350.266 yolcu taşınmıştır (<https://www.dhmi.gov.tr/>).

Demir yolu ile ulaşım ise şehir içi ulaşımında oldukça önemli olup yoğun kullanılmaktadır. Şehir içi ulaşımında en yaygın kullanılan raylı sistem tramvaylardır. 2011 yılında ilk etap tramvay hattı hizmete girmiş, 2012 yılında ikinci etap, 2014 yılında ise üçüncü etap hat hizmete girmiştir. Günümüzde şehir içi tramvay ağı üç hatta hizmet vermekte ve şehir insanı tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. 2022 yılında hizmete giren Gaziray ise ilde, banliyö tren sistemini oluşturmaktadır. Gaziantep'te şehir içi ulaşımında önemli bir yere sahip olacağı düşünülen metro ağı ise 2024 yılı itibarıyla proje aşamasındadır ve iki yıl içerisinde bitmesi beklenmektedir.

Gaziantep ili, ekonomik açıdan hem bölgesinin hem de Türkiye'nin en gelişmiş illerinden birisidir. Ekonomik sektörlerin çeşitlilik gösterdiği Gaziantep'te sanayi, ticaret oldukça önemli durumda olup gelişmişlik göstermektedir. Tarım ve hayvancılık sektörleri, ticaret ve sanayiye göre daha az gelişim gösterse de yine de il ve ülke ekonomisi açısından bazı tarım ürünlerinin üretimi ve ihracatı konusunda önemli bir noktadadır. Diğer ekonomik faaliyetlere göre az gelişmişlik göstermesinin yanında madencilik faaliyetleri de karşımıza çıkmaktadır (Uçkan,2019). Doğal ve kültürel zenginliklere sahip Gaziantep'te, turizm faaliyetleri de önemli bir noktadadır ve her geçen gün turizmin önemi artmaktadır. Son yıllarda artan kentleşme ve bu durumun doğurduğu sonuçlara bağlı olarak artan çeşitli ihtiyaçlar, kent merkezi başta olmak üzere ilde hizmet sektörünün gelişmesini aynı zamanda öne çıkmasını sağlamıştır.

Gaziantep'te doğal koşulların çeşitliliği nedeniyle tarım ürünleri de çeşitlilik göstermektedir. Tarım açısından önem arz eden ovalar il topraklarının, 1/4 ünü oluşturur. Fırat Nehri, bu ovaların bir kısmını sulamaktadır. Antep fıstığı, zeytin, pamuk, buğday, sebze bahçeleri, meyve bahçeleri, mercimek, üzüm gibi ekonomik değerleri yüksek sanayi ve hububat ürünleri üretimde karşımıza çıkmaktadır (Külahlıoğlu, 2017).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye ekonomisi için, Gaziantep sanayisinin önemi oldukça fazladır. Gaziantep'in bölgesinde öne çıkan il durumunda bulunmasının en önemli nedenlerinin başında gelişmiş sanayisi gelmektedir. İlde 5 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. 1. Organize Sanayi Bölgesi, 210 ha alana kurulmuş olup 1969 yılında tamamlanmıştır ve 166 parsel bulunmaktadır. Sanayinin gelişimine devam etmesi, sanayi ürünlerindeki ihracat artışı gibi nedenler yeni yatırımcıları çekmiş ve sanayide artan ihtiyacı karşılamak amacıyla 1987 yılında çalışmalarına başlanarak 1997 yılında 450 ha üzerine kurulan 2. Bölge tamamlanmış olup 284 parsel bu bölgede bulunmaktadır. 1994 yılında ise 3. Bölge çalışmaları başlamış ve kısa sürede hayata geçirilmiştir. 540 ha üzerinde kurulan 3. Bölge'de 290 parsel bulunmaktadır. 4. Organize Sanayi Bölgesi, 2002 yılında 1.170 ha üzerine kurulmuştur. Son olarak mevcut sanayi bölgelerine ek olarak, sanayideki taleplerin karşılanması ve ihtiyaçların giderilmesi amacıyla 5. Organize Sanayi Bölgesi

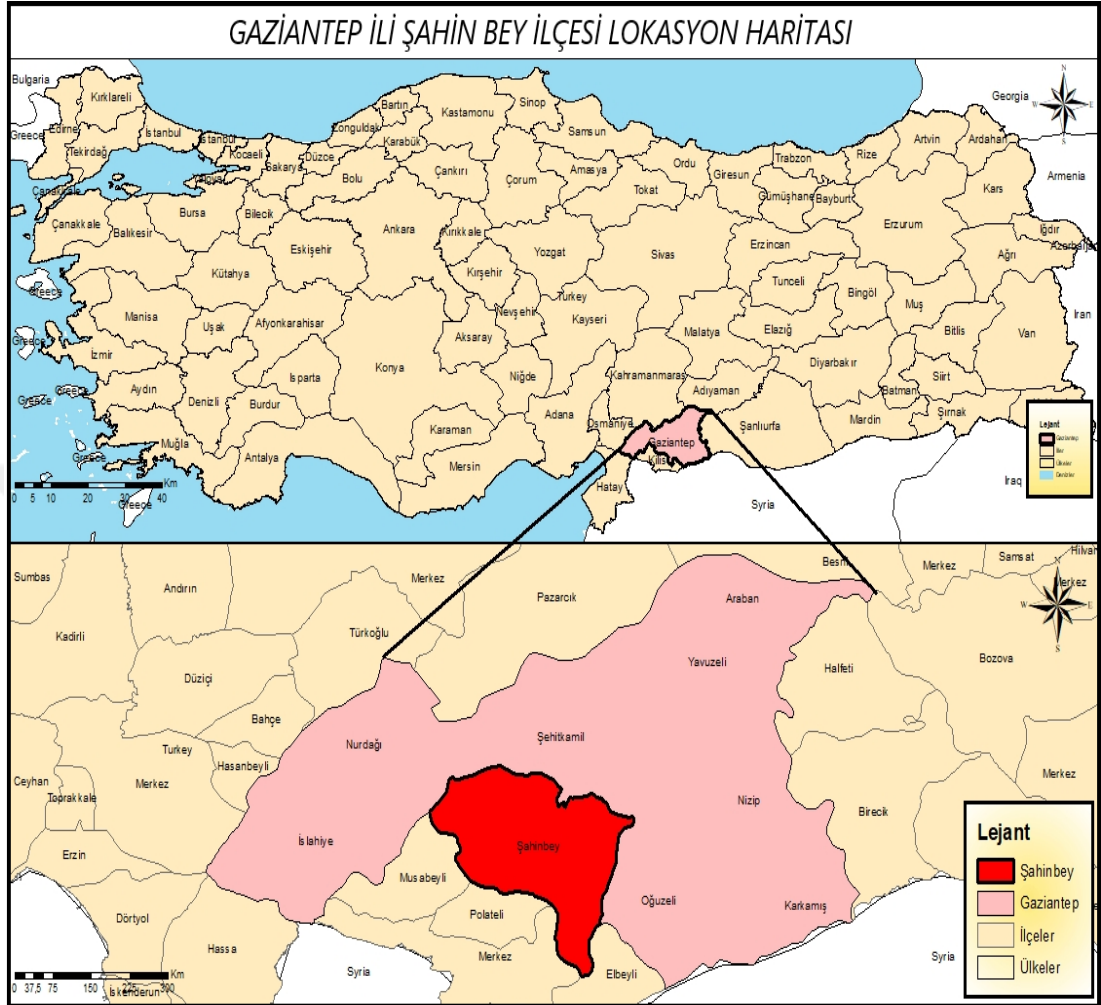
kurulmuştur. Gaziantep sanayi bölgelerinde 240 bin kişiye yakın istihdam söz konusudur ve 1148 işletme bulunmaktadır, 175 ülkeye 8 milyar doları geçen ihracat yapılmaktadır (<https://www.gaosb.org/>). Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında bulunan diğer illere göre Gaziantep sanayisi, hem büyük ölçekli hem de küçük ölçekli sanayi üretim alanları açısından önde gelmektedir. Önemli sanayi kolları ise şu şekildedir; imalat, tekstil, plastik, deri, metal ve makine, gıda ürünleri (Yıldız, 2020).

Doğal ve kültürel zenginliklere sahip Gaziantep ilinde turizm faaliyetleri de dikkate değer şekildedir ve ekonomik açıdan önem arz etmektedir. Kültür ve tarih, gastronomi, üniversiteler ile beraber kamusal ve özel teşebbüs kaynaklı yatırımlar ildeki turizm potansiyelini önemli hale getirmiştir. Sanayi, kültür, kongre ve fuar, gastronomi öne çıkan önemli turizm çeşitleridir. Tarihi zenginlikleri barındıran Gaziantep'te başta Selçuklu, Osmanlı tarihi olmak üzere Kurtuluş Savaşı yıllarını ve bağımsızlık uğruna verilen özverili mücadeleleri anlatan birçok müze bulunmaktadır (<https://www.gto.org.tr>). 2023 yılı verilerine göre 217.720 ziyaretçi sayısı ile en çok ziyaret edilen müze, Zeugma Mozaik Müzesi olmuştur. İlin toplamda 1093 adet arkeolojik sit ve taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır (<https://gaziantep.ktb.gov.tr/>). Çok sayıda yerli ve yabancı turist ziyaret ettiği Gaziantep'te, 2023 yılı verilerine göre sınır kapılarından giriş yapan yerli turist sayısı 124.174, yabancı turist sayısı ise 62.020 kişidir. Turizm işletme belgeli tesislerde konaklayan turist sayısı ise 2023 yılında toplamda 978.462 kişidir ve bunun 847.088 kişisi yerli turist, 131.374 kişisi yabancı turist olarak kayıtlara geçmiştir (<https://gaziantep.ktb.gov.tr/>).

2.4. Şahinbey İlçesinin Konumu ve Doğal Özellikleri

Çalışmanın ana materyalini oluşturan Şahinbey ilçesi, Türkiye'nin en büyük ve en gelişmiş ilçelerinden birisi olup metropol ilçe durumundadır. 37° 3' 58" kuzey enlemi ve 37° 22' 60" doğu boylamında yer alan Şahinbey ilçesinin yüz ölçümü 960 km², ortalama yükseltisi 850 m, 2023 yılı itibarıyla toplam nüfusu ise 939.497 kişidir. Şahinbey ilçesinin toplam mahalle sayısı 181 adettir (Şekil1.2.). İlçe adını Antep savunması sırasında büyük kahramanlık örneği gösteren ve "Düşman cesedimi çiğnemedi Antep'e giremez" diyerek vatan savunmasında canını feda eden asıl ismi

Mehmet Sait olan “Şahinbey”den almıştır. Şahinbey ilçesi, 4 Temmuz 1987 yılında Resmi Gazete’de yayımlanan 3398 sayılı kanun ile kurulmuştur.

Şekil 2.1. Şahinbey İlçesinin Lokasyon Haritası.

Sof Dağ’ı, Şahinbey ilçesinin sınırı içerisinde kalmakta ve ilçenin doğusunda uzanmaktadır bu dağların ortalama yükseltisi 1496 metredir. Alleben Deresi, Gaziantep’in iki merkez ilçesi Şehitkamil ve Şahinbey’i birbirinden ayırmakta ve sınır rolü görmektedir. Alleben Deresi, Gaziantep’in batısından kaynağını alıp 70 km il sınırları içerisinde aktıktan sonra Suriye topraklarına geçmektedir. Su kaynaklarına yakınlık ilk yerleşmelerden bugüne değin her zaman önemli olmuştur. Şahinbey ilçesinin kuzeyinde akan Alleben Deresi, tarımda sulama ve içme suyu elde etmek başta olmak üzere birçok faydası ile ilçe için önemli bir doğal kaynak durumunda görülmektedir (Ekici, 2021).

Akdeniz ikliminin etkilerinin görüldüğü Şahinbey ilçesinde, yaz aylarında sıcaklıklar yüksek ve kurak iklim özellikleri görülürken kış aylarında sıcaklıklar düşer ve yağış artışı yaşanır. Amanos Dağları, denizel hava kütleleri üzerinde etki oluşturduğu için ilçede yağış ve sıcaklık koşulları bu duruma bağlı olarak değişkenlik göstermekte ve deniz ile karasal iklimin geçiş özellikleri görülmektedir. Yıllık ortalama yağış 558.9 mm³ civarındadır, ocak ve şubat ayları yağışın fazla olduğu aylar olup yağış çoğunlukla yağmur şeklinde düşerken kar yağışlı gün sayısı azdır. Şahinbey’de yıllık ortalama sıcaklık ise 14-15 derece civarındadır. Yılın bazı dönemlerinde artan gündüz ile gece arasındaki sıcaklık farkı dönem dönem karasallığın şiddetlendiğine kanıt oluşturmaktadır (<https://www.sahinbey.bel.tr/>).

2.5. Şahinbey İlçesinin Tarihi Yapısı

Şahinbey ilçesinin tarihi MÖ 4000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Dünyada ilk medeniyetlerin kurulduğu bölgelerden birisi olan Mezopotamya ve Akdeniz bölgesine yakınlığı aynı zamanda tarihi İpekyolu’nun Gaziantep’ten geçmesi ilçenin coğrafi konum açısından avantajlı hale gelmesini sağlamıştır. Gaziantep ve çevresinde tarih öncesi devirlerin izlerine rastlanması ve farklı medeniyetlerin dönem dönem burada yönetim sahibi olması bu bölgeye uygarlık tarihi açısından zengin bir miras bırakmıştır. Paleolitik, Kalkolitik, Neolitik çağlarına ait izler ve Asurlar, Hititler, Persler, Bizans, İslam ve Türk medeniyetlerinin izleri bugün karşımıza çıkmaktadır. Bir dönem yönetiminin Babillerde bulunduğu Gaziantep daha sonra Hititlerin yönetimine geçmiştir. Hititler MÖ 1700 yıllarında ilde hüküm sürmüştür ve bu dönemde önemli kentlerinden birisi olan aynı zamanda dini öneme sahip “Dülük” şehri önemli bir merkez haline gelmiştir. Asur ve Perslerin yönetiminde bulunması ise MÖ 700 ile 546 arası döneme tekabül etmektedir. Ardından Roma Devletinin ve MS 636 yılına kadar Bizans Devleti yönetimleri karşımıza çıkmaktadır. Bizans hakimiyetinden sonra yöre İslam ordusunun eline geçmiş ve bunun ardından yöre halkı arasında İslamiyet benimsenmeye başlanmıştır. Malazgirt Savaşı’nın ardından Anadolu Yarımadası hızla Türkleşmeye başlamış ve bölge de Türklerin eline geçmiştir. Dulkadiroğlu Beyliği ve Memluk Devleti yönetimleri sırasıyla bölgede hüküm sürmüş ve akabinde 1516 yılında Osmanlı Devleti’nin padişahı Yavuz Sultan Selim’in Mercidabık zaferi ile Osmanlı Devleti hakimiyeti başlamıştır. Bu hakimiyet beraberinde birçok kültürel unsuru; cami, medrese, han,

hamam vb. Gaziantep'e kazandırmıştır. 1600'lü yıllarda Evliya Çelebi, seyahatleri sırasında kentte bulunmuş, 22 mahalle yaklaşık 8 bin ev, camiler, medreseler ve kapalı çarşının burada varlığını gözlemlemiştir. Son olarak Kurtuluş Savaşı yıllarında emsalsiz bir mücadele örneğini gösteren Gaziantep halkı, İngiliz ve Fransızlara karşı büyük bir zafer kazanarak tarihe adını yazdırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Mustafa Kemal ATATÜRK, mücadele yıllarında yöre halkının göstermiş olduğu direniş örneğinin tüm dünyaya emsal olacağını birçok kez vurgulamış ve bu başarı ile her zaman gurur duymuştur. Bununla birlikte Atatürk, Şahinbey ilçesi Bey Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır (<https://www.sahinbey.bel.tr/>).

2.6. Şahinbey İlçesinin Nüfus Özellikleri

Türkiye'nin en önemli ilçelerinden birisi olan Şahinbey'in, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2023 yılı itibariyle toplam nüfusu 939.497 kişidir. İlçe nüfusu, Türkiye'de 57 ilin nüfusundan daha fazladır ve Şahinbey bu konuda Türkiye'de bulunan en büyük 2. ilçe durumundadır. 181 mahalleye sahip olan ilçenin, yüz ölçümü 960 km² ve nüfus yoğunluğu 979 kişi olarak görülmektedir. Toplam nüfusun %50,18 'i erkek, %49,82'si kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 1.14). 2007 yılından 2023 yılına kadar toplam nüfus miktarı bir önceki döneme göre devamlı artarken sadece 2023 yılındaki toplam nüfus miktarı bir önceki döneme göre azalma göstermiştir. Son yıllarda nüfus artış hızı ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır; 2019 yılında %2.26, 2020 yılında %0.49, 2021 yılında %0.56, 2022 yılında %0,50 ve 2023 yılında ise % -0.17 (Şekil 1.3.). 2022 yılından 2023 yılına gelindiğinde toplam nüfus 1558 kişi azalmıştır.

Nüfusun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde ise 2023 yılı itibariyle en fazla nüfusa sahip mahalleler şu şekildedir: Şahintepe Mahallesi 46.032, Karataş Mahallesi 41.799, Yeditepe Mahallesi 40.238, Güneş Mahallesi 36.117 ve Bülbülzade Mahallesi 35.352 kişi olarak tespit edilmiştir (Tablo 1.15). Karatarla, Eyüpoğlu, Şekeroğlu mahalleleri ise nüfusun az olduğu mahallelerdendir. Burada değinilmesi gereken önemli bir nokta ise mahalleler arasında önemli nüfus farklarının bulunmasıdır. Şahinbey ilçesinde nüfus mahalleler arasında dengeli bir dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilçede bulunan mahallelerin nüfus yoğunlukları arasında belirgin farklar göze çarpmaktadır. Nüfusun fazla olduğu mahallelerin ortak

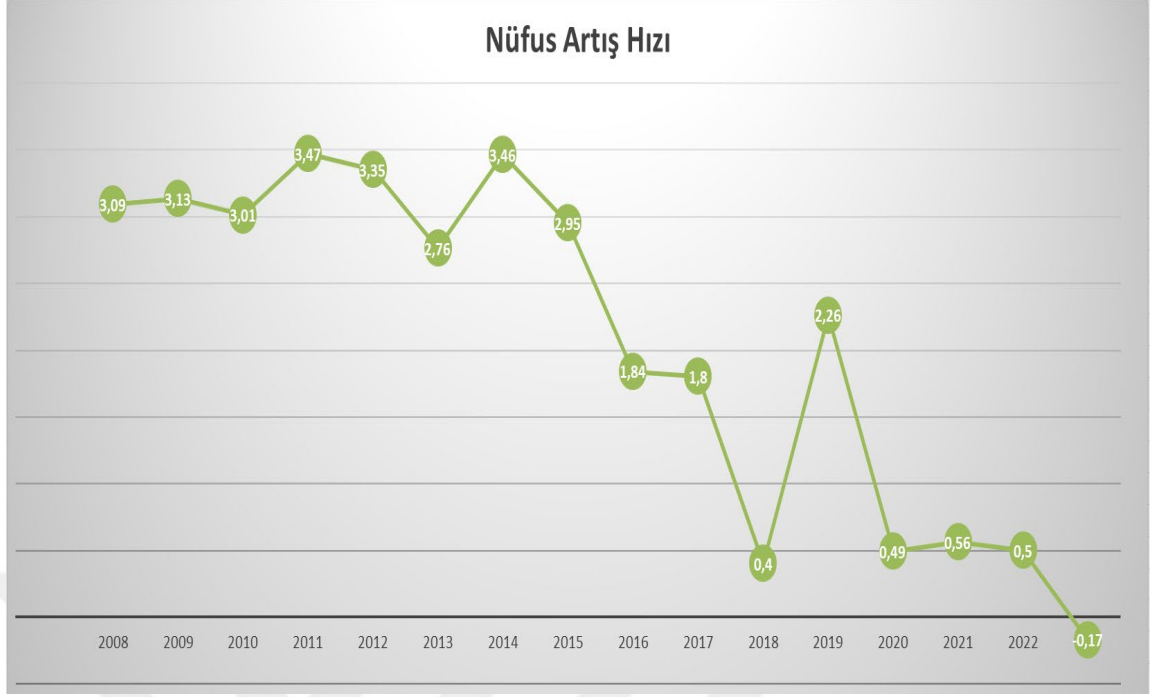
özellikleri ise çoğunlukla yüksek katlı konutların bulunması ve konut sayılarının fazla olmasıdır (Şimşek ve Güngör, 2022). Bu mahallelerin kurulma tarihleri ise daha yakın tarihlerdir. Şahinbey ilçesinin batısında ve güneyinde kurulan bu mahallelerin bir diğer ortak özelliği ise ilçedeki planlı alanların ilk örneklerini oluşturmalarıdır (Ekici, 2021). Şahintepe, Karataş, Yeditepe, Güneykent mahalleleri bu tip mahallelere örnek teşkil etmektedir. Şahinbey ilçesinde kurulma tarihleri daha eski olan mahallelerin ise düşük katlı konutlardan oluştukları ve alanları ile konut sayılarının yeni kurulan mahallelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu mahallelerin bazıları: Suyabatmaz, Alaybey, Boyacı mahalleleridir. Mahallelerin kurulma tarihleri, konut yapıları, kapladıkları alanlar gibi farklılıklar nüfus miktarları ve yoğunlukları üzerinde belirleyici etmenlerden bazıları olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 2.9. Yıllara Göre Şahinbey İlçesinin Nüfusu.

Yıl	Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2023	939.497	471.470	468.027
2022	941.055	473.254	467.801
2021	936.351	471.289	465.062
2020	931.116	469.723	461.393
2019	926.544	468.229	458.315
2018	906.043	458.113	447.930
2017	902.424	457.025	445.399
2016	886.476	449.415	437.061
2015	870.493	438.809	431.684
2014	845.528	426.737	418.791
2013	817.258	411.647	405.611
2012	795.283	401.950	393.333
2011	769.495	387.368	382.127
2010	743.685	374.136	369.549
2009	721.982	363.501	358.481
2008	700.056	351.531	348.525
2007	679.053	339.110	339.943

Tablo 1.15. Şahinbey İlçesinde En Fazla Nüfusa Sahip İlk 20 Mahalle.

Mahalle	Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus
Şahintepe	46.032	22.715	23.317
Karataş	41.799	20.463	21.336
Yeditepe	40.238	19.983	20.255
Güneş	36.117	18.383	17.734
Bülbülzade	35.352	17.388	17.964
Akkent	32.846	16.330	16.516
Güneykent	32.349	16.103	16.246
Mavikent	25.346	12.648	12.698
Ertuğrulgazi	24.531	12.247	12.284
Barak	23.949	12.179	11.770
Güzelvadi	22.871	11.674	11.197
İstiklal	21.385	10.920	10.465
Konak	18.692	9.303	9.389
İbn-i Sina	17.524	8.774	8.750
Vatan	17.250	8.848	8.402
75.Yıl	16.046	8.083	7.963
Yeşilevler	15.981	8.081	7.900
Onur	15.610	7.988	7.622
60.Yıl	15.282	7.697	7.585
Dumlupınar	15.059	7.645	7.414

Şekil 2.2. Şahinbey İlçesinin Nüfus Artış Hızı (%).

2.7. Şahinbey İlçesinin Ekonomik Özellikleri

Gaziantep ilinin gelişmiş ekonomisi ve ekonomik çeşitliliği merkez ilçe durumunda olan Şahinbey'i de doğrudan etkilemiştir. İlçede tarım, sanayi ve hizmet sektörleri gelişmişlik göstermektedir. Tarım diğer sektörlerle göre daha az bir paya sahip olsa da ilçede yetiştirilen tarım ürünleri ekonomik değerleri açısından önemli görülmektedir. Sanayi ve hizmet sektörleri ise yoğunluk göstermekte olup gelişmiş durumdadır. Kentleşmenin oldukça fazla olması ve her geçen gün kentleşme hızının artması hizmet sektörünü daha da ileriye taşımaktadır.

Şahinbey ilçesinde Akdeniz ikliminin etkisinin bir sonucu olarak zeytin ve fıstık yetiştiriciliği yaygındır. Her ne kadar tarım alanları hızla azalsa da bahsedilen bu ürünler ilçenin tarımsal ekonomisi açısından önem arz etmektedir.

Sanayi faaliyetleri ise küçük atölyelerde üretim başta olmak üzere yoğundur. Gıda, dokuma ve temizlik ürünleri sanayinin önemli kollarını oluşturmaktadır.

Gaziantep'in en önemli merkez ilçelerinden birisi olması nedeniyle ticaret ve alışveriş oldukça yoğundur ve ilçe adeta Gaziantep'in alışveriş merkezi niteliğindedir.

Şahinbey ilçesinde tarihi ve kültürel doku oldukça zengindir ve buna bağlı olarak müzeler ve anıtsal yapılar fazladır. Gaziantep Kalesi, ilçeye bağlı olup turizm açısından önemli bir yer tutar. Ne zaman yapıldığı belli olmayan kale, zaman zaman tadilat ve onarımlardan geçmekte olup her yıl çok sayıda turistin ziyaretine söz konusu olmaktadır. Pişirici Kasteli, Kozluca Kasteli, Mecidiye Han, Milli Mücadele Müzesi ve Yeşilvadi Parkı başlıca önemli turizm alanlarıdır (<https://www.sahinbey.bel.tr/>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde araştırma alanı ile ilgili elde edilen çeşitli bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda; kentsel mahalle statüsünde bulunan 95 mahallenin nüfusunun dağılışı ve yoğunluğu, yeşil alanları, yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumları incelenmiş ve tartışılmıştır.

3.1. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

Çalışma kapsamında ele alınan 95 mahallenin toplam nüfusu 879.072 kişi olarak tespit edilmiştir (Şekil 1.4.). Şahinbey ilçesinin toplam nüfusunun 939.497 kişi olduğu düşünüldüğünde bu çalışma nüfusun büyük bölümünü kapsamaktadır. Çalışma alanında bulunan mahallelerdeki nüfus dağılımı ve yoğunluğu arasında belirgin farklar göze çarpmaktadır.

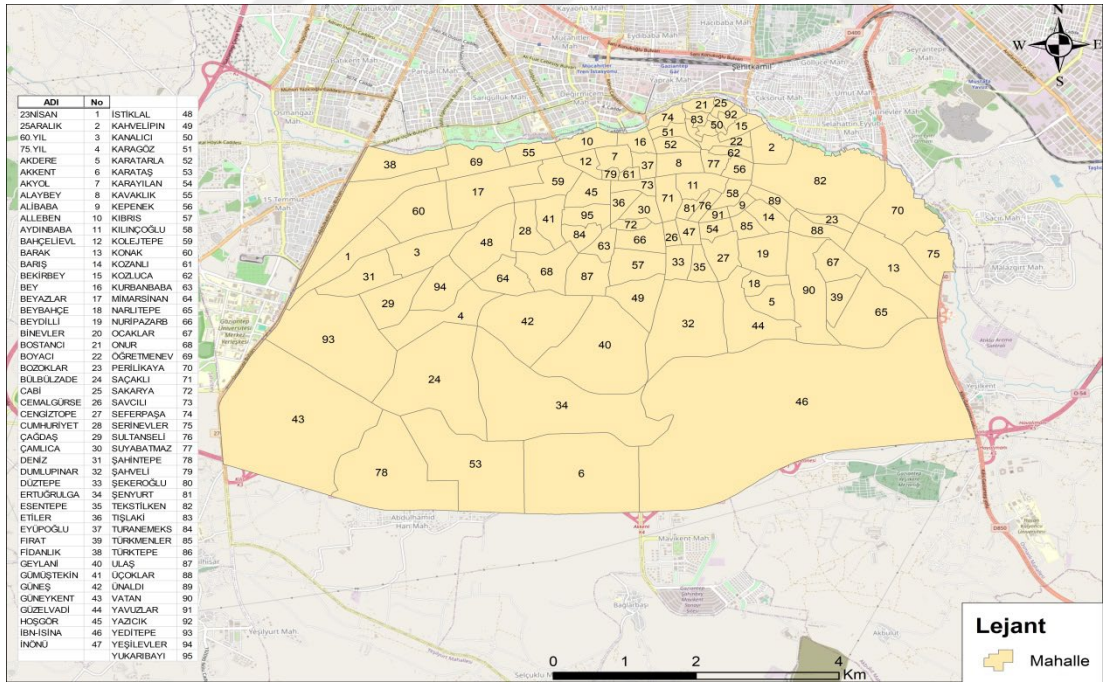
Araştırma alanında bulunan mahallelerden en fazla nüfusa sahip olanlar şu şekildedir: Şahintepe (46.032), Karataş (41.799), Yeditepe (40.238), Güneş (36.117), Bülbülzade (35.352), Akkent (32.846), Güneykent (32.349), Ertuğrulgazi (24.531), Barak (23.949) ve Güzelvadi Mahallesi (22.871).

Araştırma alanında bulunan mahallelerden en az nüfusa sahip olan bazı mahalleler ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: Karatarla (150), Bostancık (204), Suyabatmaz (745), Bey (808), Alaybey Mahallesi (837).

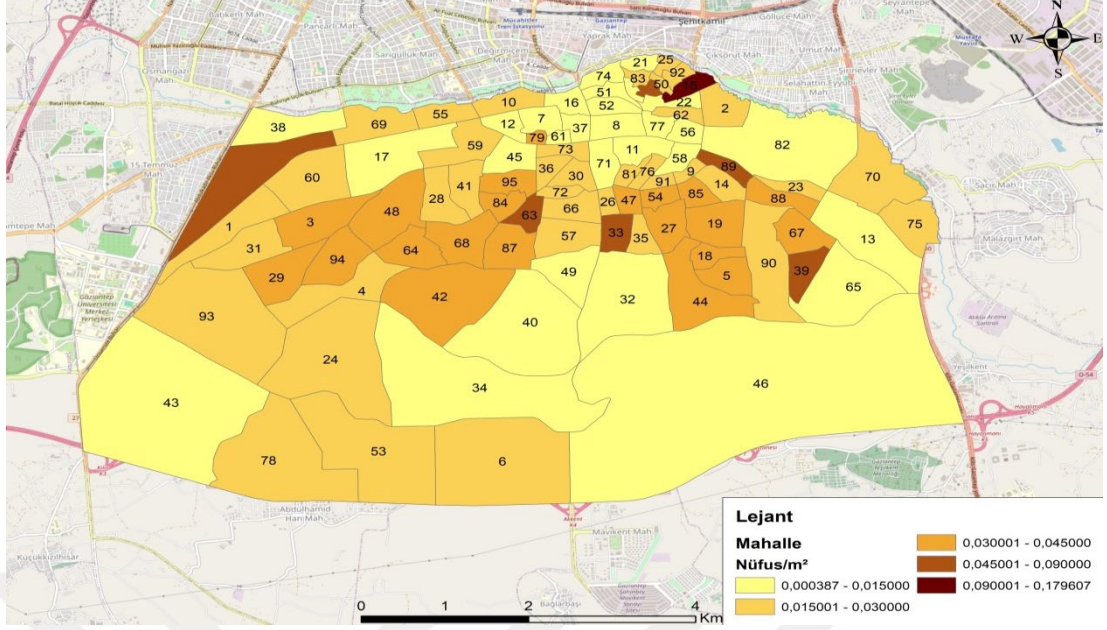
Mahallelerdeki nüfus yoğunluğu ise nüfus/m² ilişkisi kurularak incelenmiştir. Bu bağlamda nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bazı mahalleler şunlardır: Yeşilevler, İstiklal, Mimarsinan, Düztepe ve Ocaklar. Nüfus yoğunluğunun az olduğu bazı mahalleler ise: İbn-i Sina, Ertuğrulgazi, Güneykent, Dumlupınar ve Fidanlık Mahallesi'dir (Şekil 1.5.).

Tüm bu bulgular sonucunda araştırma alanında bulunan mahallelerin nüfus miktarlarının önemli farklar içerdiğini söylemek mümkün olacaktır. Mahallelerin kurulma yılları ve planlanma aşamaları, kentin büyüme yönü gibi çeşitli faktörler mahalle alanları üzerinde etkili olmuş ve bu durumda mahallelerin nüfus yoğunluklarının farklılaşması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Nüfusu fazla olan mahallelerin bazı ortak özellikler içerdiğini söylemek mümkündür. Genellikle daha yüksek katlı konutların olduğu, yakın zamanda kurulmaları ve genellikle Şahinbey'in güney ve batı yönlerinde yer almaları bu ortak özelliklerin bazılarıdır. Nüfusun fazla olduğu Şahintepe, Karataş, Yeditepe ve Güneykent mahallesi gibi mahalleler aynı zamanda planlı alanların ilk uygulama örnekleridir. Nüfusun düşük olduğu mahallelerin ise konut yapılarının daha az katlı olduğu ve konut sayılarının fazla olmadığı, kurulma tarihlerinin daha eski olduğunu söylemek mümkündür. Kentin büyümesi ve büyüme yönü bu mahallelerin alanlarını kısıtlamıştır. Sonuç olarak bu etmenlerden dolayı mahalle alanları, nüfus miktarları ve nüfus yoğunlukları belirgin farklar içermektedir.

Şekil 3.1. Mahalle Sınırlarını Gösteren Harita.

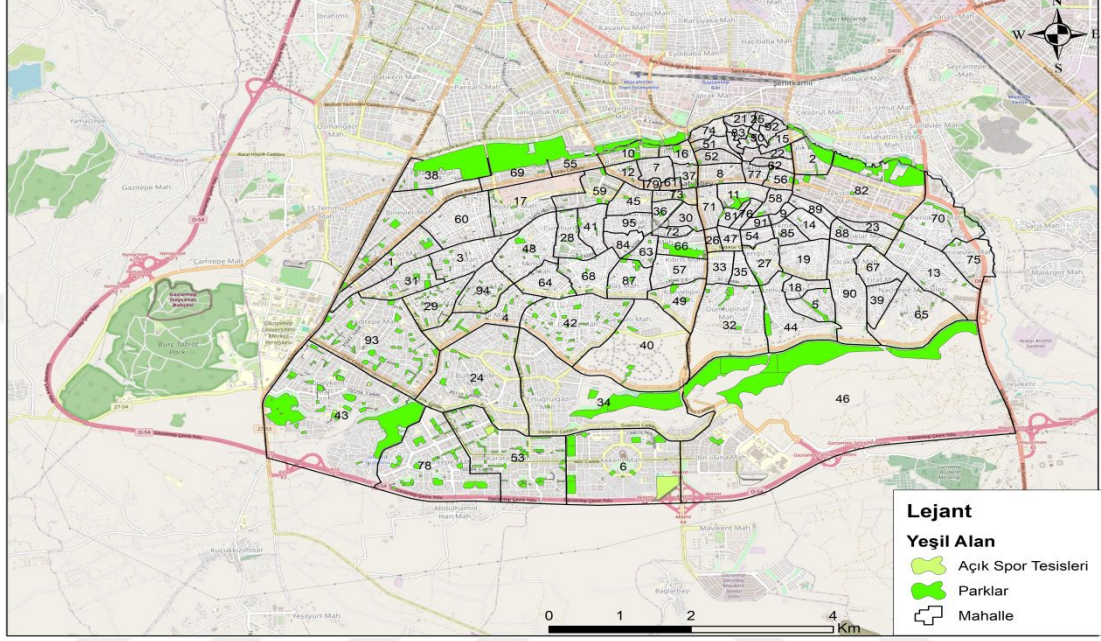
Şekil 3.2. Mahallelerin Nüfus Yoğunluğu.

3.2. Yeşil Alanlar

Araştırma alanı içerisinde bulunan 95 mahallenin toplam nüfusu ve toplam yeşil alan miktarlarından yola çıkılarak yapılan analizler neticesinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının $3,35 \text{ m}^2$ olduğu sonucuna varılmıştır. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğine göre kişi başına düşen yeşil alan miktarının ise 10 m^2 olarak belirlendiği bilinmektedir. Elde edilen bu değer, Türkiye’de yönetmelikle karşılığını bulmuş olan standart değerler oldukça altındadır. Diğer taraftan ulaşılan bu değer dünyada ve Avrupa’da bulunan bazı önemli kurum ve kuruluşların yeşil alanlarla ilgili belirlediği standartlara göre de oldukça düşük kaldığını söylemek mümkün olacaktır.

Mevcut yeşil alanların mahallelere göre dağılımı incelendiğinde ise dengeli bir dağılımın olmadığını söylemek mümkündür. İbn- Sina, Güneykent, Ertuğrulgazi ve Tekstilkent gibi mahalleler en fazla mevcut yeşil alan miktarına sahip mahalleler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kozluca, Cabi, Akyol, Saçaklı ve Beybahçe mahallesi gibi mahalleler ise mevcut yeşil alanların az olduğu mahalleler olarak dikkati çekmektedir. Çalışma alanında bulunan 12 mahallede ise mevcut yeşil alan bulunmadığı görülmektedir. Yeşil alan bulunmayan bu mahalleler: Cemal Gürsel Mahallesi, Düztepe Mahallesi, Kanalcı Mahallesi, Bozoklar Mahallesi, Esentepe Mahallesi, Karayılan Mahallesi, Sakarya Mahallesi, Sultan Selim Mahallesi, Şahveli

Mahallesi, Yavuzlar Mahallesi, Turan Emeksiz Mahallesi, Şekeroğlu Mahallesi'dir. Yeşil alana sahip olmayan bu 12 mahallenin toplam nüfusu ise 41.993 kişi olarak bilinmektedir. Bu bulgulardan hareketle çalışma alanında bulunan yaklaşık 42 bine yakın insanın barınma alanlarında yani mahallelerinde mevcut yeşil alanın bulunmadığı görülmektedir (Şekil 1.6.).

Şekil 3.3. Şahinbey Kentinde Mevcut Yeşil Alanların Dağılışı.

Kişi başına düşen yeşil alan miktarının mahallelere göre dağılımı ise önemli farklılıklar içermektedir. Şahinbey kentinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının en fazla olduğu mahalleler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: Tekstilkent 460 m², İbn-i Sina 59,56 m², Aydınbaba 17 m², Güneykent 13,91 m², Ertuğrulgazi Mahallesi ise 12,78 m² kişi başına düşen yeşil alan miktarına sahiptir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarının en az olduğu mahalleler ise Fırat 0,01 m², Beybahçe 0,02 m², Ocaklar 0,02 m², Yukarıbayır 0,03 m² ve Kozluca Mahallesi 0,03 m² şeklinde dikkati çekmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen mahallelerden sadece 9 tanesi mevzuat ile karşılığını bulmuş olması gereken kişi başı yeşil alan miktarını (10 m²) sağlamaktadır. 2 m² ile 5 m² arasında kişi başına düşen yeşil alana sahip olan mahalle sayısı ise 10 adettir. 5 mahallenin sahip olduğu kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise 5 ile 10 m² arasındadır. 64 mahallenin sahip olduğu kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise 1 m²'den daha az olarak dikkati çekmektedir.

Önemli sayıda mahallenin 1 m²'den daha az kişi başı yeşil alana sahip olması kentte yeşil alan sisteminin plansızlığını karşımıza çıkarmaktadır. Çünkü yeşil alanlarla ilgili dengeli bir dağılım olmaması önemli miktardaki nüfusun konut ve mahalle çevresinde bu alanları kullanamaması anlamını taşımaktadır. Yeşil alanlarla ilgili yapılan çalışmalar bu alanların varlığını önemserken aynı zamanda bu alanların kent üzerindeki dağılımlarının dengeli olmasına da vurgu yapmaktadır. Elde edilen bulgulardan hareketle Şahinbey kentinde var olan yeşil alanların dengeli bir dağılım göstermediğini söylemek mümkün olacaktır.

Oldukça az kişi başına düşen yeşil alana sahip mahallelerin, ortak özelliklerinin ise nüfuslarının çok fazla olması, yapılaşmanın oldukça yoğun olması ve konutların sık yapıda planlanmasıdır. Bu yüzden bu mahalleler, yeni yeşil alanların kazandırılmasının zor olacağı fiziksel yapıya sahiptirler. Bu tip mahallelerde açık ve yeşil alanları kazandırabilecek uygun yerler bulunamaması ortaya çıkan bu durum üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Fotoğraf 1.1. ve Fotoğraf 1.2.).

Sahip olunan yeşil alan miktarının yüksek olduğu mahalleler ise genel olarak yukarıda bahsedilen durumun tersi özelliklere sahiptir. Bu mahalleler Şahinbey kentinde merkezi kısımlar dışında kalan çoğunlukla batı ve güney kesiminde daha yeni zamanda kurulmuş ve planlı alanları oluşturan mahalleler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Kuruluş tarihlerinin daha yeni olması, büyüme yönleri ve gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurulabilmesi gibi etkenler ile yeşil alanların bu mahallelere kazandırılması adına uygun yerler tesis edilmiştir. Toplam yeşil alan miktarının fazla olduğu Güneykent, Akkent gibi mahalleler burada bahsedilen duruma örnek teşkil etmektedirler (Fotoğraf 1.3. ve Fotoğraf 1.4.).

Fotoğraf 3.1. Mevcut Yeşil Alan Miktarının Yetersiz Olduğu Düztepe Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).

Fotoğraf 3.2. Mevcut Yeşil Alan Miktarının Yetersiz Olduğu Ocaklar Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).

Fotoğraf 3.3. Güneykent Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).

Fotoğraf 3.4. Ertuğrulgazi Mahallesi ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).

Şahinbey kentinde çalışmaya konu olan 95 mahallenin kişi başına düşen yeşil alan miktarının yeterliliği, yönetmelikte belirtilen 10 m² standart miktarı kullanılarak Tablo 1.16. üzerinde gösterilmiştir. Mevcut yeşil alanın bulunmadığı mahalleler ‘‘Yeşil Alan Yok’’ şeklinde belirtilmiştir.

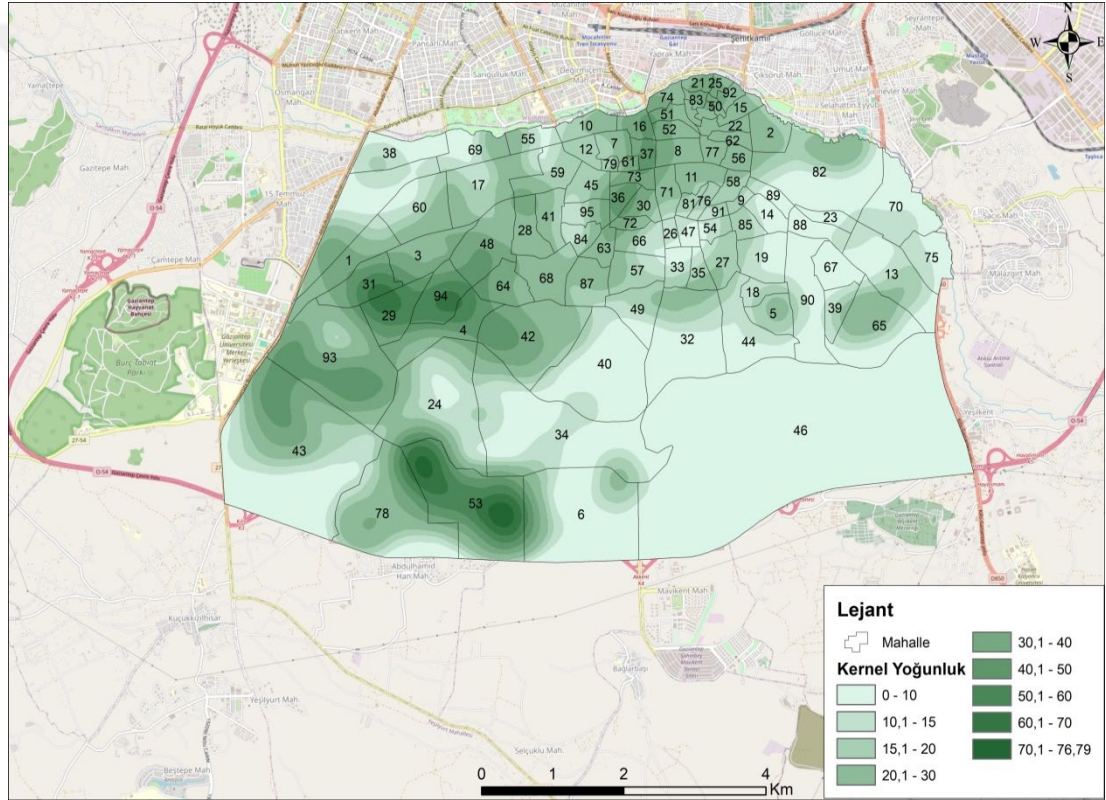
Tablo 3.1. Mahallelere Göre Yeşil Alan Özellikleri (10 m²/Kişi).

Adı	Durumu (m ² /kişi)	Adı	Durumu (m ² /kişi)	Adı	Durumu (m ² /kişi)
23 Nisan	Yeterli Değil	Beybahçe	Yeterli Değil	Esentepe	Yeşil Alan Yok
25 Aralık	Yeterli Değil	Beydilli	Yeterli Değil	Etiler	Yeterli Değil
60.Yıl	Yeterli Değil	Binevler	Yeterli Değil	Eyüpoğlu	Yeterli
75.Yıl	Yeterli Değil	Bostancı	Yeterli Değil	Fırat	Yeterli Değil
Akdere	Yeterli Değil	Boyacı	Yeterli Değil	Fidanlık	Yeterli Değil
Akkent	Yeterli Değil	Bozoklar	Yeşil Alan Yok	Geylani	Yeterli Değil
Akyol	Yeterli Değil	Bülbülzade	Yeterli Değil	Gümüştekin	Yeterli Değil
Alaybey	Yeterli Değil	Cabi	Yeterli Değil	Güneş	Yeterli Değil
Alibaba	Yeterli Değil	Cemalgürsel	Yeşil Alan Yok	Güneykent	Yeterli
Alleben	Yeterli Değil	Cengiztopel	Yeterli Değil	Güzelvadi	Yeterli Değil
Aydınbaba	Yeterli	Cumhuriyet	Yeterli Değil	Hoşgör	Yeterli Değil
Bahçelievler	Yeterli Değil	Çağdaş	Yeterli Değil	İbn-isina	Yeterli
Barak	Yeterli Değil	Çamlıca	Yeterli Değil	İnönü	Yeterli Değil
Barış	Yeterli Değil	Deniz	Yeterli Değil	İstiklal	Yeterli Değil
Bekirbey	Yeterli Değil	Dumlupınar	Yeterli Değil	Kahvelipınar	Yeterli Değil
Bey	Yeterli	Düztepe	Yeşil Alan Yok	Kanalıcı	Yeşil Alan Yok
Beyazlar	Yeterli Değil	Ertuğrulgazi	Yeterli	Karagöz	Yeterli Değil
Karatarla	Yeterli	Onur	Yeterli Değil	Turanemeksiz	Yeşil Alan Yok
Karataş	Yeterli Değil	Öğretmenevi	Yeterli Değil	Türkmenler	Yeterli Değil
Karayılan	Yeşil Alan Yok	Perilikaya	Yeterli Değil	Türktepe	Yeterli Değil
Kavaklık	Yeterli Değil	Saçaklı	Yeterli Değil	Ulaş	Yeterli Değil
Kepenek	Yeterli Değil	Sakarya	Yeşil Alan Yok	Üçoklar	Yeterli Değil
Kıbrıs	Yeterli Değil	Savcılı	Yeterli Değil	Ünalı	Yeterli Değil
Kılınçoğlu	Yeterli Değil	Seferpaşa	Yeterli Değil	Vatan	Yeterli Değil
Kolejtepe	Yeterli Değil	Serinevler	Yeterli Değil	Yavuzlar	Yeşil Alan Yok
Konak	Yeterli Değil	Sultanselim	Yeşil Alan Yok	Yazıcık	Yeterli Değil
Kozanlı	Yeterli Değil	Suyabatmaz	Yeterli Değil	Yeditepe	Yeterli Değil
Kozluca	Yeterli Değil	Şahintepe	Yeterli Değil	Yeşilevler	Yeterli Değil
Kurbanbaba	Yeterli Değil	Şahveli	Yeşil Alan Yok	Yukarıbayır	Yeterli Değil
Mimarsinan	Yeterli Değil	Şekeroğlu	Yeşil Alan Yok		
Narlitepe	Yeterli Değil	Şenyurt	Yeterli Değil		
Nuripazarbaşı	Yeterli	Tekstilkent	Yeterli		
Ocaklar	Yeterli Değil	Tıslaki	Yeterli Değil		

Mevcut yeşil alanların kent içerisindeki yoğunluğunu incelediğimizde genellikle batı ve güney kesimlerde yeşil alan yoğunluğunun yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Şahinbey’de merkezi kısımlar yeşil alan yoğunluklarının düşük olduğu alanlar olarak görülmektedir. Çalışma alanı kapsamında kuzey, batı ve güney sınırlar yeşil alanların yoğunluğunun arttığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum üzerinde kentin büyüme yönü ve bu bağlamda planlamaların yapılması yeşil alanların yoğunluğunu

artırmaktadır. Yeşil alanların yoğunluğu kent genelinde dengeli bir dağılım göstermemektedir (Şekil 1.7).

Mahallelerin sahip oldukları mevcut alanları ile sahip oldukları mevcut yeşil alan miktarları yoğunluk üzerinde etkili olmuştur. Örneğin, İbn-i Sina Mahallesi'nde mevcut yeşil alan miktarı birçok mahalleye göre daha fazla olsa da mahallenin sahip olduğu toplam alanın da diğer mahallelere göre oldukça fazla olması burada yeşil alan yoğunluk derecesini azaltmaktadır. Öte yandan mahallelerin nüfusları göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmeler neticesinde de mevcut yeşil alan yoğunluklarının belirgin farklar içerdiğini söylemek mümkün olacaktır (Tablo 1.17).

Şekil 3.4. Şahinbey Kentinde Yeşil Alan Yoğunluk Değerleri.

Tablo 3.2. Çalışma Alanındaki Mahallelere Ait Bazı Özellikler.

Adı	Nüfus	Mahalle Alan M ²	Yeşil Alan M ²	Kişi Başı Yeşil Alan M ²
23NİSAN	8788	519107,4211	24427,81118	2,779678104
25ARALIK	6056	285862,2049	59973,49836	9,903153626
60.YIL	15282	495509,4428	5411,214124	0,354090703
75.YIL	16046	604633,2878	23236,67429	1,448128773
AKDERE	8566	274233,5279	20616,77608	2,406814859
AKKENT	32846	1988245,788	114844,674	3,496458441
AKYOL	1895	179432,0654	132,615078	0,069981572
ALAYBEY	837	222390,7506	2838,160449	3,390872699
ALİBABA	1617	67056,12842	1214,848839	0,751297983
ALLEBEN	4304	224389,006	24115,42328	5,603025855
AYDINBABA	1690	234679,2	29303,81466	17,3395353
BAHÇELİEVL	3279	151474,6069	641,808481	0,195732992
BARAK	23949	865064,0268	10381,28224	0,43347456
BARIŞ	6561	192017,9156	1426,5548	0,217429477
BEKİRBEY	1822	133341,3707	16626,42274	9,125369231
BEY	808	148937,9107	9843,528595	12,18258489
BEYAZLAR	9559	781679,8207	11300,83484	1,182219358
BEYBAHÇE	5829	155946,6689	146,081829	0,025061216
BEYDİLLİ	14717	410589,0322	1787,027731	0,121426088
BİNEVLER	14051	-977451,0495	12434,94318	0,884986348
BOSTANCI	204	89138,05101	257,866	1,26404902
BOYACI	1743	118126,285	7124,153977	4,087294307
BOZOKLAR	3206	134285,5238	0	0
BÜLBÜLZADE	35352	1779959,354	29105,01482	0,823291888
CABİ	1404	60090,16932	114,83114	0,081788561
CEMALGÜRSE	2331	81705,47411	0	0
CENGİZTOPE	9318	284951,3801	7270,945482	0,780311814
CUMHURİYET	7144	316133,0537	10908,41103	1,526933234
ÇAĞDAŞ	14564	469030,8749	7084,43803	0,48643491
ÇAMLICA	4863	167059,236	259,987853	0,053462441
DENİZ	9484	450558,7809	6636,531721	0,699760831
DUMLUPINAR	15059	1262624,3	1228,780064	0,08159772
DÜZTEPE	10892	195559,1929	0	0
ERTUĞRULGA	24531	2497900,396	313681,8826	12,78716247
ESENTEPE	5156	150996,2987	0	0
ETİLER	1611	132108,1448	10955,72321	6,800573069
EYÜPOĞLU	330	120184,4565	3360,942055	10,18467289
FIRAT	14740	227275,607	231,898721	0,015732613
FİDANLIK	4184	477257,8343	7815,800664	1,868021191
GEYLANİ	3994	1619664,024	16274,48185	4,074732562
GÜMÜŞTEKİN	7242	270688,6825	3046,99555	0,420739513
GÜNEŞ	36117	1187854,93	32658,6873	0,904246956
GÜNEYKENT	32349	3487301,044	449987,7132	13,91040567
GÜZELVADİ	22871	696686,5892	28162,16841	1,231348363
HOŞGÖR	1878	258421,2688	2934,043461	1,562323462
İBN-İSİNA	17524	8767935,245	1043863,251	59,56763587
İNÖNÜ	5214	117909,1803	434,2243	0,083280456
İSTİKLAL	21385	642027,834	8439,37667	0,394640013
KAHVELİPIN	5221	404167,9576	179,62832	0,034404965
KANALICI	990	39068,55465	0	0
KARAGÖZ	1343	115203,0625	1182,254121	0,880308355
KARATARLA	150	139361,2946	1753,999197	11,69332798
KARATAŞ	41799	1687476,369	23099,6313	0,552635979
KARAYILAN	4662	123485,8468	0	0
KAVAKLIK	5562	211138,5653	361,245094	0,064948776
KEPENEK	1526	127628,4072	6870,953934	4,502591045
KIBRIS	10425	362068,2373	955,033655	0,091609943

KILINÇOĞLU	955	147515,365	5625,009844	5,890062664
KOLEJTEPE	7235	381463,4292	2890,556864	0,3995241
KONAK	18692	657975,5605	2945,91934	0,157603217
KOZANLI	629	54157,49781	879,670559	1,398522351
KOZLUCA	2326	98062,85759	88,599042	0,038090732
KURBANBABA	8828	154521,0542	5231,779042	0,59263469
MİMARŞINAN	12223	334325,7945	8084,691793	0,661432692
NARLITEPE	12154	917530,7043	2553,613498	0,21010478
NURİPAZARBAŞI	6565	254547,0497	73651,94171	11,21887916
OCAKLAR	12689	300079,7744	343,102368	0,027039354
ONUR	15610	432372,8775	5004,964202	0,320625509
ÖĞRETMENEV	6811	393439,5627	2324,433906	0,341276451
PERİLİKAYA	12771	746392,4084	12753,2499	0,998610124
SAÇAKLI	2028	214755,9419	140,011445	0,069039174
SAKARYA	2290	85846,03571	0	0
SAVCILI	1948	128067,7358	5840,925116	2,998421517
SEFERPAŞA	780	127260,1312	745,038435	0,955177481
SERİNEVLER	8148	394590,6021	6476,827064	0,794897774
SULTANSELİM	2381	87098,25922	0	0
SUYABATMAZ	745	114533,4	475,28545	0,637967047
ŞAHİNTEPE	46032	1688284,239	475,28545	2,277653041
ŞAHVELİ	1647	43446,38756	0	0
ŞEKEROĞLU	470	-43084,888	0	0
ŞENYURT	2028	87172,81023	4707,553642	2,321278916
TEKSTİLKEN	593	1532879,548	272828,1664	460,081225
TIŞLAKİ	949	58626,96822	161,683871	0,170372888
TURANEMEKS	6003	168652,1724	0	0
TÜRKMENLER	5240	146192,0772	1317,188184	0,251371791
TÜRKTEPE	3567	-48423,97911	818,397693	0,229435854
ULAŞ	11538	357337,971	6351,162332	0,550456087
ÜÇOKLAR	6439	228597,866	577,925551	0,089753929
ÜNALDI	8338	136116,4511	659,817706	0,07913381
VATAN	17250	799691,6694	2587,559206	0,150003432
YAVUZLAR	1965	67129,70189	0	0
YAZIÇIK	2124	80164,07324	184,692062	0,086954831
YEDİTEPE	40238	1883415,33	13310,06408	0,33078344
YEŞİLEVLER	15981	426691,3286	5084,667936	0,318169572
YUKARIBAYIR	7992	214406,3549	272,48877	0,034095191

Mevcut yeşil alanlar içerisinde en yaygın olarak mahalle ve semt parklarının dağılımı gözlemlenmiştir. Özellikle Güneykent Mahallesi, parkların sayısının fazla olduğu mahalleler arasında dikkati çekmektedir. Karataş ve Akkent mahallelerinde de parkların dağılımı diğer mahallelere göre daha fazla alan kaplamaktadır. Toplam açık ve yeşil alanların dağılımında da yine Güneykent ve Karataş mahallelerinin öne çıktığı görülmektedir.

Şahinbey kentinde bulunan önemli yeşil alanlardan birisinin Yeşilvadi Parkı olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma alanında bulunan mevcut yeşil alanların en büyüğü ve en fazla donanımına sahip olması ile park dikkati çekmektedir. Yaklaşık 1.700.000 m² alana kurulmuş olan Yeşilvadi, 4 etaptan oluşmaktadır. 11 mahallenin

sınırının içerisinde olan Yeşilvadi Parkı, aynı zamanda Türkiye'nin de en büyük parklarından birisi olarak bilinmektedir (Fotoğraf 1.5). İçerisinde biyolojik gölet, amfi tiyatro, adrenalin kulesi, lunapark, çocuk oyun alanları, piknik alanları, kafe ve restoranlar, spor alanları gibi çeşitli etkinliklere imkan tanıyan unsurlar bulunmaktadır. Bu durum diğer tüm yeşil alanlara göre Yeşilvadi Parkı'nın kullanım amaçlarını zenginleştirmek de bunun yanın sıra yeşil alanın işlevselliğini artırmaktadır.

Fotoğraf 3.5. Yeşilvadi Parkı ve Çevresini Gösteren Uydu Görüntüsü (Google Earth, 2024).

Yeşil alanların donanımsal yönleri ele alındığında ise çalışma alanında bulunan mahalle parklarının, çocuk oyun alanlarına ve oturma banklarına sahip oldukları görülürken bazılarında spor aletlerinin de varlığı karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak mahalle parklarında bulunan araç ve gereçler ile fiziki özellikler birbirlerine benzemektedirler. Semt parklarında ise çocuk oyun alanları, oturma bankları ve kamelyalar, spor aletleri, yürüyüş alanı ve halı saha veya basketbol sahalarının bulunduğu görülmektedir. Daha büyük ölçekteki yeşil alanlarda ise donanımsal özellikler ve aktivite olanakları artmaktadır. Bu tip yeşil alanlarda; çocuk oyun alanları, banklar, kamelyalar, piknik alanları, spor aletleri, futbol sahaları, basketbol

sahaları, kafeler ve lokantalar, güvenlik görevlilerin varlığı göze çarpmaktadır (Fotoğraf 1.6, Fotoğraf 1.7, Fotoğraf 1.8, Fotoğraf 1.9).

Fotoğraf 3.6. Şelale Park'tan Bir Görüntü.

Fotoğraf 3.7. Şahinbey Parkı'ndan Bir Görüntü.

Fotoğraf 3.8. Akkent Parkı'ndan Bir Görüntü.

Fotoğraf 3.9. Fatih Karakuş Engelsiz Parki'nden Bir Görüntü.

3.3. Yeşil Alanlara Ulaşılabilirlik Durumu

Yeşil alanların mevcut varlığı kadar bu alanlara, ulaşılabilirlik durumu da oldukça önemlidir. Kentteki bireylerin, mekânlardan fayda sağlaması ve onlara ulaşabilmesi

geniş katılımları arttıracacağı için özellikle kamusal mekânların kullanım düzeyini yükseltecek ve eşit erişim hakları oluşturacaktır. Kentteki bireylerin genelinin kentsel yaşam kalitesinin yükselmesi, kentsel mekânların ve kamusal mekânların ulaşılabilirliği olması ile yakından ilişkilidir.

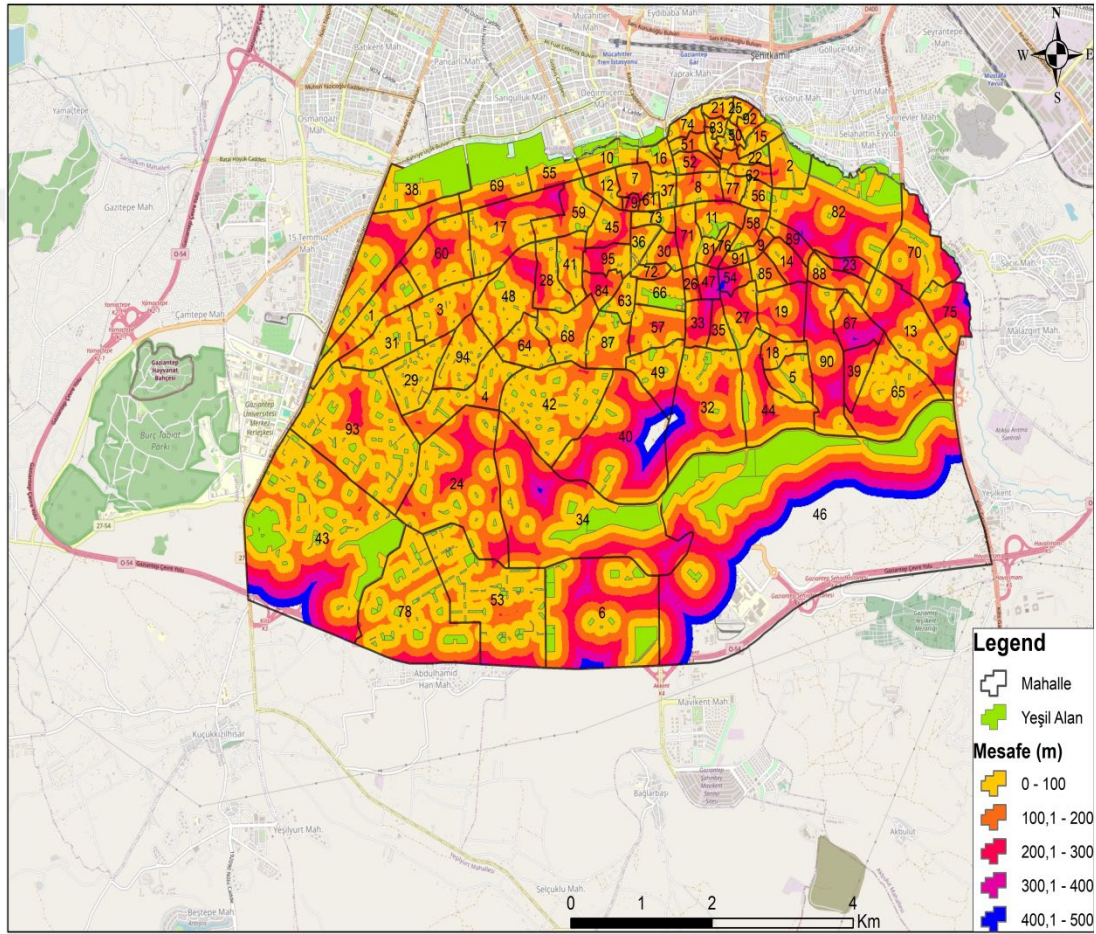
Kentlerde bulunan yeşil alanların mevcut miktarları ve dağılımları son derece önemli olsa da bazen bu noktada ortaya çıkan önemli problemlerden birisi bu alanlara eşit kullanım hakkı sağlanamamasıdır. Her yaştan ve her kesimden bireylerin zaman fark etmeksizin kullanımına sunulan bu alanlara, bazen kentin bir bölümü ve bazı mahalleleri rahatlıkla ulaşım sağlayabilirken bazen ise kentteki önemli sayıda mahalle ve nüfusu kapsayan bölümlerinin bu alanlara erişimi zor sağlanabilmektedir. Bu durum çeşitli problemleri ortaya çıkarmakla beraber aynı zamanda da yeşil alanların kullanımlarını düşürecek ve bir süre sonra bakımsız yahut atıl kalan alanlara dönüştürecektir.

Yeşil alanlardan beklenen ihtiyaçların karşılanabilmesi, kullanım durumlarının yükselmesi ve yeşil alanların sağlayacağı faydalar ile işlevlerin tam olarak karşılık bulabilmesi için öncelikle yeterliliklerinin olması ve kent geneline dengeli dağılımları ile bu alanlara ulaşılabilirliğin sağlanması gerekmektedir. Burada bahsedilen etkenlerden birinin eksik kalması yeşil alanların etkilerini düşürürken aynı zamanda kullanım durumlarını da olumsuz etkileyecektir.

Şahinbey kentinde bulunan ve çalışmaya konu olan 95 mahallenin mevcut yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumu incelenmiş ve 0 ile 500 metre yürüme mesafesi ölçütü olarak kullanılarak ulaşılabilirlik durumları değerlendirilmiştir. Mahallelerin ulaşılabilirlik durumları 100'er metre aralıklara göre sınıflandırılmıştır (Şekil 1.8).

Yapılan incelemeler sonucunda Şahinbey kenti mevcut yeşil alanlarına ulaşılabilirlik durumu çoğunlukla mahallelerden yürüyerek 0 ile 100 metre aralığında olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum yeşil alanlara ulaşılabilirliği kolay sağlayacağından olumlu görülmektedir. 100 ile 200 metre aralığında yürüme mesafesinin de yaygınlığı çalışma alanında göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Ertuğrulgazi, Fidanlık ve Karataş gibi mahallelerin mevcut yeşil alanlarına çoğunlukla 100 metre yürüme mesafesinde ulaşılabilirlik sağlanmaktadır.

Ulaşılabilirlik göstergesi bakımından yeşil alanlara en uzak mesafe 400 ile 500 metre yürüme mesafesi aralığında yer verilmiştir. Çalışma alanında bulunan mahallelerden İbn- i Sina ve Geylani mahallelerinin bu aralıkta yürüme mesafesinde olduğu söylenebilir. İbn- Sina Mahallesi, mevcut yeşil alan miktarının en fazla olduğu mahallerden birisi olmasına rağmen alansal ve fiziki özellikleri doğrultusunda ulaşılabilirlik açısından en uzak yürüme mesafelerinin görüldüğü mahallelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3.5. Yeşil Alanlara Ulaşılabilirlik Durumu.

Şahinbey kentinde özellikle güneybatı kesimlerde bulunan mahallelerin yeşil alanlara ulaşılabilirlik mesafesi 0 ile 100 metre aralığında yaygınlık göstermektedir. Bu durumun önemli nedenlerinden birisi de bu mahallelerin sonraki yıllarda kurulması ve planlı uygulama alanları içerisinde bulunmasıdır. Kentin doğu kesimlerinde ise bulunan mahallelerin mevcut yeşil alanlara yürüme mesafesinin arttığı ve çoğunlukla 200 metreden 500 metreye kadar çıktığı görülmektedir.

Mevcut bulgulardan yola çıkarak çalışma alanında bulunan yeşil alanların miktarı ve kişi başına düşen yeşil alan miktarları dengeli dağılmasa da yeşil alanlara ulaşılabilirlik düzeyi çoğunlukla 500 metreden az yürüme mesafesi ile sağlanabilmektedir. Bu durum kentte bulunan bireylerin yeşil alanlara erişimlerini kolaylaştırması ve bu alanların kullanılabilirliğini arttırması açısından olumlu görülmektedir.

Çalışmanın “Kavramsal Çerçeve” bölümünde değinildiği gibi birçok araştırmacının yaptıkları ulaşılabilirlik tanımları bu alanlara ulaşımın 5 ile 20 dakika yürüme mesafesinde sağlanması gerektiği yönünde açıklanmıştır. Bu bağlamda Şahinbey kenti mevcut yeşil alanlarının ulaşılabilirlik düzeyi 0-500 metre aralığında dağılım göstermesi ile bu önerileri karşıladığı görülmektedir.

3.4. Tartışma

Sanayi Devrimi ile beraber tüm dünyada kırdan kente göçler artmış bununla beraber kentleşme hızı artmış ve kentsel alanlar hem büyümüş hem de yeni kentler kurulmuştur. Son yüzyılda yaşanan bu değişimler insanların yaşam alışkanlıklarını değiştirirken yerleşmelerdeki yer tercihlerini de etkilemiştir. Hem dünyada hem de Türkiye’de bugün kentlerde yaşayan insanların oranı kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre daha fazladır.

Kentleşme hızının artması ile beraber ortaya çıkan pek çok değişim ve sorunları anlamak adına birçok disiplin tarafından farklı bakış açıları ile çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan birisi de kentlerde bulunan açık ve yeşil alanların çeşitli yönlerle incelenmesidir. Kentte yaşayan bireylerin yoğun yapılaşmaya, kalabalık trafiğe, yoğun iş temposuna ve çeşitli çevre sorunları ile gürültü kirliliğine maruz kaldığı bilinmektedir. Doğal çevre ve doğal unsurlardan uzaklaşmış bireylerin kentlerin içerisinde bu özlemi giderebileceği önemli yerlerden birisi açık ve yeşil alanlar olarak gösterilebilir. Yeşil alanların; psikolojik, ekonomik, ekolojik, fiziksel sosyal etkileri başta olmak üzere birçok olumlu etkisinin bulunduğu söylenilebilir. Bu bağlamda hem dünyada hem de Türkiye’de kentsel yeşil alanların yeterlilikleri, nitelikleri başta olmak üzere çeşitli bakış açıları ile farklı yönleri birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve tartışılmıştır.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde bazı kentlerin yeşil alan miktarları irdelenmiş ve kişi başına düşen yeşil alan miktarlarının, Türkiye’de bulunan kentlerin yeşil alan miktarlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Örneğin; Stockholm (87,5 m²), Hamburg (17 m²), Nantes (37 m²), Kopenhag (42,4 m²) kişi başına düşen yeşil alan miktarına sahiptir. Yeşil alanlara ulaşılabilirlik ise en fazla 300 metredir (Irmak ve Avcı, 2019).

Türkiye’de yeşil alanlarla ilgili pek çok çalışma yapılmış ve kentlerin yeşil alanları analiz edilmiştir. Bunlardan; Gül ve Küçük (2001) Isparta kenti 3 m², Güngör ve Adıgüzel (2019) Nevşehir kenti 5,61 m², Karaağaç (2019) Altınordu kenti 4,19 m², Özdindar (2015) Çorum kenti 2,9 m², Akbulut ve Önder (2010) Aksaray’da 4,91 m² kişi başına düşen yeşil alan miktarı bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Türkiye’nin birçok kentinde ve çalışma alanını oluşturan Şahinbey kentinde, kişi başına düşen yeşil alan miktarının gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kentleşmenin oldukça yoğun olduğu Şahinbey kentinde, yeşil alanların sayısının artması, bu alanların kentteki dağılımının dengeli olması, kişi başına düşen yeşil alan miktarının artması kentsel yaşam ve kent silüeti açısından oldukça önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında, Şahinbey kentinde yer alan 95 mahallenin alanları ile sınırları incelenmiş ayrıca mahallelerin nüfus dağılımları elde edilerek nüfus yoğunlukları saptanmıştır. Çalışma alanında bulunan mevcut yeşil alanlar ortaya koyularak bu alanların mahallelere göre dağılımları saptanmıştır. Nüfus ve yeşil alan verilerinden yola çıkılarak kişi başına düşen yeşil alan miktarı tespit edilmiş ve bu miktarın mahallelere göre dağılımı değerlendirilmiştir. Ayrıca mevcut yeşil alanlara ulaşılabilirlik imkânları ortaya koyulmuş ve gerekli analizler yapılmıştır.

Araştırma alanını oluşturan 95 mahallenin nüfus özellikleri incelendiğinde nüfusun toplam miktarının 879.072 kişi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlçenin toplam nüfusu göz önünde bulundurulduğunda çalışmaya dâhil olan mahallelerin toplam nüfusunun çok büyük bir kesimi kapsadığı görülmektedir. Nüfusun miktarı ve yoğunluğunun ise mahalleler arasında belirgin farklar oluşturduğu görülmüştür. Şahintepe, Karataş, Yeditepe, Güneş, Bülbülzade, Akkent, Güneykent, Ertuğrulgazi, Barak, Güzelvadi mahalleleri nüfusun en fazla olduğu ilk on mahalle olarak saptanmıştır. Karatarla, Bostancık, Suyabatmaz, Bey, Alaybey mahalleleri ise en az nüfusa sahip mahalleler arasındadır.

Şahinbey kentinde hem nüfus miktarının hem de nüfus yoğunluklarının mahalleler arasında önemli farklar oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu durumu oluşturan bazı önemli nedenler arasında; mahallelerin kurulma tarihleri, planlanma süreçleri, kentin gelişme ve büyüme yönleri, yakın zamanda kurulan üniversite, alışveriş merkezleri önemli ulaşım hatları gibi faktörler etkili olmuştur. Yakın zamanda kentin güney ve batı kesimlerine doğru artan yapılaşma ve konut planlamaları kalabalık nüfusları bu kesimlerde toplamaya başlamıştır. En fazla nüfusa sahip olan mahallelerin büyük bölümünün bahsedilen kesimlerde bulunması bu durumu destekler niteliktedir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkılarak yeşil alanların dağılım durumları, yeterlilik düzeyleri, yoğunlukları ve yeşil alanlara ulaşılabilirlik düzeyleri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, çalışma alanında kişi başına düşen yeşil alan miktarının 3,35 m² olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de

mevzuatta belirtilen İmar Kanunu ve buna bağlı çıkarılan yönetmelikte olması gereken kişi başına düşen yeşil alan miktarının 10 m² olduğu bilinmektedir. Şahinbey kentinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı bu standardın oldukça altında görülmektedir. Ayrıca dünyanın önemli kuruluşları tarafından önerilen kişi başına düşen yeşil alan miktarına göre de bu miktarın oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür.

95 mahallenin mevcut yeşil alan miktarlarının dağılımı ise önemli farklılıklar içermektedir. Bu durum yeşil alan dağılımının kent genelinde dengeli olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Dikkati çeken bir diğer önemli bulgu ise 12 mahallede mevcut yeşil alanın bulunmamasıdır. Yeşil alan bulunmayan bu mahallerin toplam nüfus miktarları ise 41.993 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda önemli nüfusun barınma alanlarında yeşil alanlardan yoksun kaldığını söylemek mümkün olacaktır.

Kişi başına düşen yeşil alan miktarlarının kent genelinde dağılımı da yine önemli farklılıklar içermektedir. Tekstilkent (460 m²), İbn-i Sina (59,56 m²), Aydınbaba (17 m²), Güneykent (13,91 m²), Ertuğrulgazi (12,78 m²) gibi mahalleler kişi başına düşen yeşil alan miktarının fazla olduğu mahalleler olarak görülürken Fırat (0,01 m²), Beybahçe (0,02 m²), Ocaklar (0,02 m²), Yukarıbayır (0,03 m²) ve Kozluca (0,03 m²) mahallelerinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının oldukça az olduğu görülmektedir.

İncelenen 95 mahallenin yalnızca 9 tanesi 10 m² kişi başına düşen yeşil alan miktarının üzerinde yeşil alana sahipken 10 mahalledeki kişi başına düşen yeşil alan miktarı 2 m² ile 5 m² arasında olduğu görülmektedir. 5 mahallenin ise sahip olduğu kişi başına düşen yeşil alan miktarı 5 ile 10 m² aralığındadır. Dikkate değer önemli bir bulgu ise 64 mahallenin 1 m²'den daha az kişi başına düşen yeşil alan miktarı bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen mahallelerin büyük bir kısmının 1 m²'den daha az kişi başına düşen yeşil alan miktarına sahip olması kent genelinde yeşil alan sistemlerinin plansızlığı konusunu ortaya çıkarmaktadır. Yeşil alanlarla ilgili yapılan çalışmalar, bu alanların kent üzerinde dağılımlarının dengeli olması gerekliliğini aksi

takdirde tek başına yeşil alan miktarı üzerinden değerlendirmeler yapılmasının eksik kalacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda araştırma alanında yeşil alan dağılımlarının dengesiz olduğunu vurgulamak önemli olacaktır.

Yeşil alan miktarının düşük olduğu mahalleler için ortak nedenler olarak söylenebilecek bazı noktalar bulunmaktadır. Konut ve yapı yoğunluğunun sık olması, kuruldukları dönemde arazi kullanımlarında yeşil alan varlıklarının göz ardı edilmesi bu nedenlerin başlıcaları arasındadır. Bundan dolayı, bu tip alanlarda yeni yeşil alanları kazandırabilecek uygun yerlerin bulunması zorlaşmaktadır.

Yeşil alan miktarlarının daha fazla olduğu mahallelerin ise ortak özellikleri arasında yoğunlukla kentin güney ve batı kesimlerinde bulunmaları, mahallelerin kurulum tarihlerinin daha yeni olması, planlama aşamasında yeşil alanlara ait yerlerin düşünülmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi söylenebilir. Aynı zamanda bu mahalleler planlı alanların ilk uygulama örneklerini oluşturmaktadırlar. Kurulum yerleri ve fiziki yapıları buna bağlı olarak konutlar ve yapılaşmaların yanında büyüme ve gelişme yönleri doğrultusunda yeşil alanlara da yer verilmesi bu mahallelerin toplam yeşil alan miktarlarını arttırmıştır. Güneykent, Karataş, Akkent gibi mahalleler burada bahsedilen duruma örnek teşkil eden mahalleler olarak gösterilebilirler.

Yeşil alanların varlığı, dağılımı, miktarı kadar önemli bir diğer husus yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumudur. Yapılan çalışmalar 300 ile 400 metre yürüme mesafesinden sonra yeşil alan kullanımlarının azaldığını göstermektedir (Grahm ve Stigsdotter, 2003; Akt. Cüce ve Ortaçşeme, 2020). Yeşil alanlara genellikle ulaşımın 15 dakika yürüme ile sağlanması gerektiği bilinmektedir.

Çalışma kapsamında 95 mahallenin yeşil alanlara ulaşılabilirlik düzeyleri incelenerek 0-500 metre arası yürüme mesafesi ölçüt alınmış ve ulaşılabilirlik düzeyleri ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda kentte bulunan yeşil alanlara yoğunlukla 0-100 metre yürüme mesafesi ile ulaşılabildiği gözlemlenmiştir. Bu durum yeşil alanların kullanım düzeyini arttıracak için olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Yeşil alanlara en uzak yürüme mesafesi 400 ile 500 metre aralığında belirlenmiştir. Bu düzeyde yürüme mesafesine sahip olan mahallelerden bazıları İbn-i Sina ve Geylani mahalleleri olarak görülmektedir. İbn- i Sina Mahallesi yüksek yeşil alan miktarına sahip mahalleler arasında bulunmasına karşılık, alan ve fiziksel özelliklerinden kaynaklı olarak ulaşılabilirlik mesafesinin arttığı mahallelerden birisi olarak dikkati çekmektedir.

Şahinbey kentinde, yeşil alanların dağılımı ve miktarı dengeli olmamasına rağmen bu alanlara ulaşılabilirliğin genel olarak 500 metreden daha az olması, kentli bireylerin yeşil alan kullanım düzeylerini erişim noktasında olumlu etkilemektedir. 5 ile 20 dakika yürüme mesafesinde bulunan yeşil alanların kullanım düzeylerinin yükseleceği ve kentli bireylerin yeşil alanlardan gereksinim duydukları çeşitli ihtiyaçları gidermesini kolaylaştıracağı bilinmektedir. Bu bağlamda kentteki yeşil alanlara 0-500 metre arasında ulaşılabilirlik sağlanması önemli bir bulgu olarak söylenebilir.

Türkiye'nin birçok kentinde ve çalışma alanını oluşturan Şahinbey kentinde, kişi başına düşen yeşil alan miktarının gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kentleşmenin oldukça yoğun olduğu Şahinbey kentinde, yeşil alanların sayısının artması, bu alanların kentteki dağılımının dengeli olması, kişi başına düşen yeşil alan miktarının artması kentsel yaşam ve kent silüeti açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda çalışma alanı için gerekli görülen çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bunlar:

Yeni yeşil alanların esnek planlamalar içerecek şekilde kente kazandırılması, mevcut yeşil alanların eksikliklerinin giderilmesi ve muhafaza edilmesi gerekmektedir. Hiç yeşil alan bulunmayan Cemal Gürsel, Düztepe, Kanalcı, Bozoklar, Esentepe, Karayılan, Sakarya, Sultan Selim, Şahveli, Yavuzlar, Turan Emeksiz, Şekeroğlu mahallelerine ise acilen yeşil alanlar tesis edilmelidir. Aynı zamanda yeşil alan dağılımının kentteki dengesizliği göz önünde bulundurularak özellikle daha eski mahallelerde ve kentin merkezi kesimlerinde yeni yeşil alan tesis edilecek yerlerin oluşturulması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Şahintepe, Karataş, Yeditepe, Güneykent mahalleleri gibi planlı alanlar kapsamında bulunan mahallelerin uygulama alanları genişletilerek yeni planlı alanların oluşturulması ve bu kapsama alınan mahallelerde arazi kullanımının doğru şekilde uygulanması gerekmektedir. Özellikle yeni konutlarda yeşil alanlar için uygun yerlerin gelecekteki yıllara ve nüfus projeksiyonlarına göre bugünden doğru planlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. İmar planları gözden geçirilerek ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmeli ve uygulamasının da bu doğrultuda eksiksiz yapılması önemli görülmektedir.

Ocaklar, 60.Yıl mahalleleri gibi nüfusu 10000 ile 20000 arasında bulunan mahalleler incelenerek ve nüfus miktarları göz önünde tutularak yeşil alan miktarlarının artırılması önerilmektedir.

Şahinbey kentinde, kişi başına düşen yeşil alan miktarı düşük olsa da yeşil alanlara ulaşılabilirlik durumu olumlu görülmektedir. Bu bağlamda gelecek yıllarda da bireylerin en az bir yeşil alana 10 ile 15 dakika yürüme mesafesinde olmasına dikkat edilmesi ve en az bir yeşil alana 200 ile 300 metre mesafede bulunması yeşil alanların kullanım düzeyini yükseltecektir.

Son olarak; kent halkının, yeşil alanlara yönelik tutumlarının öğrenilmesi ve bu alanlarla ilgili farkındalık düzeyinin yükseltilmesi adına gerekli çalışmaların yapılması ayrıca halkın gereksinimleri ve beklentileri göz önünde bulundurularak bunların yerine getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- A Aksu (2016) “Atatürk Üniversitesi merkezi açık yeşil alandaki fiziki değişim, memnuniyetinin belirlenmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Adıgüzel F (2021) Yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine etkisinin CBS ile incelenmesi: Çukurova Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akbulut Ç. D. , Önder S (2011) Aksaray kenti açık-yeşil alanlarının nitelik ve nicelik yönünden incelenmesi. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences* 25(1): 90-95.
- Akdoğan G (1970) Şehirlerimizde yeni bir mekan planlaması: Çatı bahçeleri. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* (1-1): 11-14.
- Altunkasa M. F. (2004) “Adana’nın kentsel gelişim süreci ve yeşil alanlar.” *Adana Kent Konseyi Çevre Çalışma Grubu Bireysel Raporu*. Rap. 17, Adana.
- Atalay İ (2001) *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* (Meta Basım, İzmir).
- Atmaca C, Zaman S (2023) Gaziantep şehrinde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin mekânsal kümelenme eğilimleri ve etkileri, İnönü Caddesi Örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24(45): 611-628.
- Aydemir G , Aydemir E. S. , Beyazlı D. G. ,Ökten N , Öksüz A.M. , Sancar C , Özyaba M , Türk Y. A. (2004) *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı* (Akademi Kitabevi, Trabzon).
- Aydemir Ş (2004) *Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar. Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı* (Trabzon).
- B Şenik (2019) “Kentsel açık yeşil alan planlama rehberlerinin geliştirilmesi: Düzce örneği.” Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı, Düzce.

- Benek S , Şahap A (2017) Şanlıurfa şehrinde coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ve uzaktan algılama (UA) kullanılarak yeşil alanların yeterliliğinin belirlenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi* (36): 304-314.
- Beyli K, Yeşil M (2020) Ordu kenti parklarının yeterlik ve ulaşılabilirliği üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 10(2): 492-504.
- Carr S, Francis M, Rivlin L.G ,Stone A.M. (1992) *Public Space* (Cambridge University Press, Cambridge).
- Coşkun K (2019) Yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine etkisinin Bolu kentinde irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Cüce B , Ortaçşeme V (2020) Kentsel yeşil alanlara erişilebilirlik. *Peyzaj* 2(2): 65.
- Ç Akbulut (2007) “Aksaray Kenti açık yeşil alanlarının nitelik ve nicelik yönünden değerlendirilmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı, Konya.
- Çelik G (2013) Manavgat merkez ilçesi yeşil alanlarının irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çetiner A (1975) Yerleşmelerde yeşil alanlar. *Kentlerdeki Yeşil Alanlar Korunması ve Geliştirilmesi Sempozyumu*. İstanbul.
- Çirci Selçuk B (2019) Sivas kenti açık ve yeşil alanlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Çulha K (2013) Kırklareli kent merkezi açık yeşil alanlarının nitelik ve nicelik açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Demir M (2004) İstanbul’da yol ağaçlandırmasının peyzaj teknikleri açısından irdelenmesi ve ağaç bilgi sistemi oluşturması. *Agabis; Şişli-Cumhuriyet*

Caddesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dil M (2004) İstanbul'un yeşil alan sisteminin, planlama kriterleri açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doğan M (2019) Ankara ili Gölbaşı İlçesi'nin açık yeşil alan yeterliliği üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Isparta.

Doygun H, İltter A. A. (2007) Kahramanmaraş kentinde mevcut ve öngörülen aktif yeşil alan yeterliliğinin incelenmesi. *Ekoloji Dergisi* 16:(65).

Ekici B (2021) Kentsel mekânın yaşanabilirlik bağlamında değerlendirilmesi Şahinbey, Gaziantep örneği. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Gaziantep.

Ender E (2011) Adana ili Çukurova ilçesi aktif yeşil alanlarının nitelik ve nicelik açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.

Erdem Ü (1995) Kent ve kentleşme kavramları. Peyzaj projesi I dersi yayınlanmamış ders notları, Ege Üniversitesi, İzmir.

Ergin Ş (1989) "Kentsel açık ve yeşil alan donanımının niceliksel değerlendirilmesine yönelik matematiksel bir model önerisi." *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi*, 187.

Eymirli S (1994) Erzurum kenti açık ve yeşil alanlarının saptanması ve kent içi açık-yeşil alan ilkeleri yönünden araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.

F Adaweh (2022) Çankırı kent merkezi örneğinde açık ve yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çankırı.

- Farshi R (2011) Tebriz kenti kuhistan parkı peyzaj tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara.
- Gazel B (2022) Kentsel açık ve yeşil alanların yaşanabilirlik kavramı bağlamında değerlendirilmesi: Konya kent merkezi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Genli R (1990) Konut yakın çevresi açık alanların değerlendirilmesi ve İstanbul'dan örnekler. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gold S. M (1980) *Recreation Planning and Design* (Mc Graw-Hill Book Comp, New York.)
- Grahn P, Stigsdotter U A. (2003) Landscape planning and stress. *Urban Forestry and Urban Greening* 2(1): 1-18.
- Gül A , Dinç G , Akın T , Koçak A. İ. (2020) Kentsel açık ve yeşil alanların mevcut yasal durumu ve uygulamadaki sorunlar. *İdealkent (Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı)* 1281-1312.
- Gül, A. ve Küçük, V. (2001). Kentsel açık-yeşil alanlar ve Isparta kenti örneğinde irdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* (A:2) 27-48.
- Güngör Ş, Adıgüzel F (2019) Kentsel yeşil alanlar için mekânsal yeterlilik ve ulaşılabilirlik analizi: Nevşehir Örneği. *A. Uysal ve H. İçen (Ed.) Kapadokya Araştırmaları içinde* s. 87-105 (Pegem Akademi, Ankara).
- Hızlı Ö (2022) Açık ve yeşil alan sistemlerinin kentsel yaşanabilirlik bağlamında değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Huııabula B (2021) İstanbul ili Büyükçekmece ilçesi bazı kentsel yeşil alanlarının kullanıcı memnuniyet durumlarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi,

Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Irmak M. A. , Avcı B (2019) Avrupa yeşil başkentlerin yeşil alan politikalarının incelenmesi. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi* (8): 1-19.

Işık Ş (2005) Türkiye'de kentleşme ve kentleşme modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi* 14(1-2): 57-71.

K Aygün (2005) ‘‘Zeytinburnu ilçesindeki parkların uygulamadan doğan sorunlar açısından irdelenmesi.’’ Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul.

K Özcan (2000) ‘‘Kırkkale Kenti mevcut kullanım alanları ve açık yeşil alan verilerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma.’’ Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kahraman C (1998) Kentsel mekan sürekliliği/süreksizliği ve güvenlik ihtiyacı ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kap S.D (2006) Avrupa peyzaj sözleşmesi kapsamında yeşil alan kullanımı; İstanbul Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaypak Ş (2014) Atatürk'ün kent ve kentleşmeye bakışı, örnek olay: Ankara'nın kentleşmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (13): 349-365.

Keleş R (1990) *Kentleşme Politikası* (Ankara).

Keleş R (1998) *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (İmge Kitabevi, Ankara).

Kesik O. A. , Aydınoglu A. Ç. (2014) Ulaşılabilirlik kavramı ve engelli örneği . *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*. (pp.646-652). Muğla.

Kırdar S (2013) Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan ortalaması 1-9 metrekare. Web: <https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/4059> (Erişim Tarihi: 09.11. 2023).

- Kısar E (2004) Yeşil alan kullanım özellikleri ve tercihleri Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç B (2019) Giresun kent merkezindeki açık yeşil alan durumunun irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü , Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ordu.
- Koromaz E.K. (2010) “Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin ölçülmesi ve geliştirilmesine yönelik model önerisi.” Doktora Tezi, İTÜ, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Koyuncu A (2011) Sosyoloji kuramlarında kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (25): 31-56.
- Kubilay M (2022) Kentleşme ve kentlileşmenin kentsel yaşama etkisi (Sultanbeyli Örneği). Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kuter N (2007) Çankırı kenti açık ve yeşil alan varlığı içinde tarihi kent merkezinin kentsel peyzaj tasarımı açısından değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Lerner D (1964) *The Passing of Traditional Society* (The Free Press, London).
- Manavoğlu E , Ortaçeşme V (2015) Antalya kenti yeşil alanlarının çok ölçütlü analizi ve planlama stratejilerinin geliştirilmesi. *Mediterranean Agricultural Sciences* (28:1) 11-19.
- Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği (2014) *T.C. Resmi Gazete*, 29030, 14 Haziran 2014.
- Müftüoğlu V (2008) Kentsel açık--yeşil alan karar ve uygulamalarının İmar Mevzuatı kapsamında Ankara kenti örneğinde irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

- Nas M (2019) Açık ve yeşil alanların Konya ili Seydişehir ilçesi örneğinde değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Düzce.
- Ocakçı M, Alkay E. (2003) Kentsel yeşil alanların ekonomik değerlerinin ölçülmesinde kullanılabilir yöntemlerin irdelenmesi. *İTÜ. Dergisi* (2,1): 60-68.
- Ö Ada (2017) Artvin kent merkezi açık-yeşil alan sisteminin irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Isparta.
- Ölmez M (1995) İskenderun kenti yeşil alanlarının irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Önder S (1997) Konya kenti açık-yeşil alan sisteminin saptanması üzerine bir Araştırma. Doktor Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder S, Polat A. T., Korucu S (2012) *The Adequacy of Active Spaces in Karatay District of Konya* (Baskıda, Turkey).
- Özbadem S. E., Okkırın, P, Gökçek P, Doygun, H (2014) Gaziantep ili doğal ve kültürel peyzaj potansiyeli için yönetim planı önerisi. 2. *Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu "Akdeniz Ormanlarının Geleceği: Sürdürülebilir Toplum ve Çevre.* 22-24.
- Özbilen A (1991) *Kentiçi Açık Alanlar ve Dağılımı, Tarihi Eserler ve Gelişen Yeni Yapılaşma K.T.Ü. Orman Fakültesi* (Trabzon).
- Özdindar A (2015) Çorum kent merkezindeki yeşil alanların nicelik ve nitelik açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özel Karaağaç B (2019) Altınordu kent merkezinin açık-yeşil alanlarının mevcut durumunun değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ordu.

- Öztan Y (1968) *Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini* (Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara).
- Öztürk B (2004) Kentsel açık ve yeşil alan sistemi oluşturulması Kayseri kent bütünü örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı, Ankara.
- Öztürk Levend T (2008) İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi açık ve yeşil alanlarının nitelik ve nicelik açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Konya.
- Öztürk S , Özdemir Z (2013) Kentsel açık ve yeşil alanların yaşam kalitesine etkisi, Kastamonu örneği. *Journal of Kastamonu University Faculty of Forestry* (13:1) 109-116.
- Öztürk, M. 2017 Gaziantep kenti peyzaj analizi ve peyzaj planlama önerileri geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Pamay B (1978) *Kentsel Peyzaj Planlaması* (İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği (2017) *T.C. Resmi Gazete*, 30113, 3 Temmuz 2017.
- Polat A.T. , Önder S (2012) Kentsel peyzaj: Tasarım ve uygulamaya yönelik bazı öneriler. *Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri*. 97-116.
- Sağlam S (2006) Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* (5): 33-44.
- Sönmez N (2022) Kocaeli kentindeki mahallelerde açık ve yeşil alanların yeterliliği ve erişilebilirliği. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Kocaeli.
- Şengün M.T, Üstündağ Ö. (2009) Elazığ şehir merkezinde yeşil alan kullanımlarının dağılımına coğrafi bir bakış. *Fırat Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22).

- Şimşek Y, Güngör Ş (2022) Kentsel yeşil alanlar için mekânsal yeterlilik ve ulaşılabilirlik analizi: Gaziantep/Şahinbey Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8(3): 691-709.
- Tepe A.C (2018) Açık ve yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine etkisinin belirlenmesi: Sancaktepe Örneği. Doktora Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Tümertekin E, Özgüç N (2010) *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan* (Çantay Kitabevi, İstanbul).
- Uçkan M (2019) Gaziantep İli'nin sosyo-ekonomik yapısının analizi. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ulu A (2019) Açık-yeşil alanların nitelik ve nicelik yönünden incelenmesi: Burdur Kent Merkezi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi , Fen Bilimleri Enstitüsü, Mekansal Planlama ve Tasarım Ana Bilim Dalı, Burdur.
- Uz Ö (2005) Eskişehir kent merkezi yeşil alanlarının uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemleri yardımı ile değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Uzun G (1990) *Kentsel Rekreatyon Alan Planlaması* (Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Adana).
- Y Manlun (2003) ‘‘Suitability analysis of urban green space system based on GIS.’’ Master of Science, International Institute for Geo-Information Science and Earth Observation Enschede, Netherlands.
- Yardımcı B (2019) Batman kenti açık ve yeşil alan yeterliğinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü , Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Yenice M. S. (2012) Kentsel yeşil alanlar için mekânsal yeterlilik ve erişebilirlik analizi; Burdur örneği, Türkiye. *Turkish Journal of Forestry* 13(1): 41-47.

Yıldız R (2020) Gaziantep kentinde alışveriş merkezlerinin mekân ve müşteri analizi. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa.

Yıldızcı A.C. (1986-1987) *Kentsel Yeşil Alanlar, Yüksek Lisans Ders Notları* (İstanbul).

Yıldızcı A.C (1982) Kentsel yeşil alan planlaması ve İstanbul Örneği. Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Yuen B (1996) Creating the garden city: The Singapore experience. *Urban Studies*(33): 955-970.

WCCR (2018) *World Cities Culture Report* (London).

İnternet Kaynakları

URL-1 <https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/4059> (05.11.2023).

URL-2 UNFPA (2007) *Annual Report*. <https://www.unfpa.org/publications/unfpa-annual-report-2007> (10.10.2023).

URL-3 <https://gaziantep.ktb.gov.tr/TR-131846/muzeler.html> (22.11.2023).

URL-4 <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/HavaLimanlari.aspx> (20.11.2023).

URL-5 <https://gaosb.org/tr/genel-sayfa/gaziantep/gaziantep-sanayisi-12.html> (21.11.2023).

URL-6 <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/gaziantepi-kesfet/gaziantep-hakkinda> (08.10.2023).

URL-7 <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (01.12.2023).

URL-8 <https://www.gto.org.tr/tr/rakamlar/gaziantep-ekonomisi-1.html> (15.11.2023).

URL-9 <https://www.sahinbey.bel.tr/sahinbey> (20.08.2023).

URL-10 <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1> (10.11.2023).

URL-11

https://earth.google.com/web/search/d%c3%bcztepe/@37.045138,37.3830795,911.63737707a,822.8858342d,35y,184.66419365h,45t,0r/data=CnMaSRJDCiUweDE1MzFINmQzMzY3ZjI5Y2Q6MHg4MjA4OGM4NTJkNzVjZjZlIGQUB6ObRhUJAIX_JfPYsUJAKghkw7x6dGVwZRgCIAEiJgokCU7WIGXciEJAEBs0TZN-hEJAGeeXP5OJs0JAI74I5HVr0JAOgMKATA (17.04.2024).

URL-12

https://earth.google.com/web/search/ocaklar+%c5%9fahinbey/@37.045088,37.40838645,856.10680251a,822.88642937d,35y,120.91620826h,45t,0r/data=CnwaUhJMCiUweDE1MzFINmViOTQ3ZTE2YTk6MHhjMzQwZjRmZWRjNTkzMWYyGbb9_8-LEhUJAICogp1w8tEJAKhFvY2FrbGFyIMWfYWhpbmJleRgCIAEiJgokCWqVpNbQPURAEeXSFLN_M0RAGVwL_p5z4jtAITQRblz1qTtAOgMKATA (17.04.2024).

URL-13

<https://earth.google.com/web/search/g%c3%bcneykent+%c5%9fahinbey/@37.01555535,37.315904,871.95295075a,4262.00180031d,35y,-196.10859993h,45t,0r/data=Cn8aVRJPCiUweDE1MzFkZmVjMjNlZmQxZTU6MHg4MDIxMTk0N2UwNWJlZjNlIGULhWLz9gUJAIX1W0opvqEJAKhRnw7xuZXlrZW50IMWfYWhpbmJleRgCIAEiJgokCaQLq9ushkJAEV19DNiNgkJAGRXCj9ruEJAITH2oEG6s0JAOgMKATA> (17.04.2024).

URL-14

https://earth.google.com/web/search/eru%c4%9frulgazi++%c5%9fahinbey/@37.02758395,37.366097,873.18088473a,4261.1225594d,35y,-185.7119092h,45t,0r/data=CoMBG1kSUwolMHgxNTMxZTBjMGIwNmJhMDU5OjB4NzRlZDMYOTBmYzlhODYyMxmk8VU8P4NCQCH_NjBemK5CQCoyZXJ0dcSfcnVsIGdhemkgxZ9haGluYmV5GAIgASImCiQJb9xaaPaDQkARHEfRHWB7QkAZATdCe4WxQkAhSezTveqiQkA6AwoBMA (17.04.2024).

URL-15

<https://earth.google.com/web/search/ye%c5%9filvadi+%c5%9fahinbey/@37.0>

316529,37.3879185,815.4704446a,823.0463294d,35y,0h,45t,0r/data=Cn8aVR
JPCiUweDE1MzFIMGVkJBhMjc2ZTM6MHgxNDdjOGQ3NmYwNWEzN
mMxGWopxTMNhEJAibaBO1CnsUJAKhR5ZcWfaWx2YWRpIMWfYWWhp
bmJleRgCIAEiJgokCZKjVG36hEJAEYFeBxfRfUJAGfGnmL0Qt0JAISa-
FYfvp0JAOgMKATA (17.04.2024).

